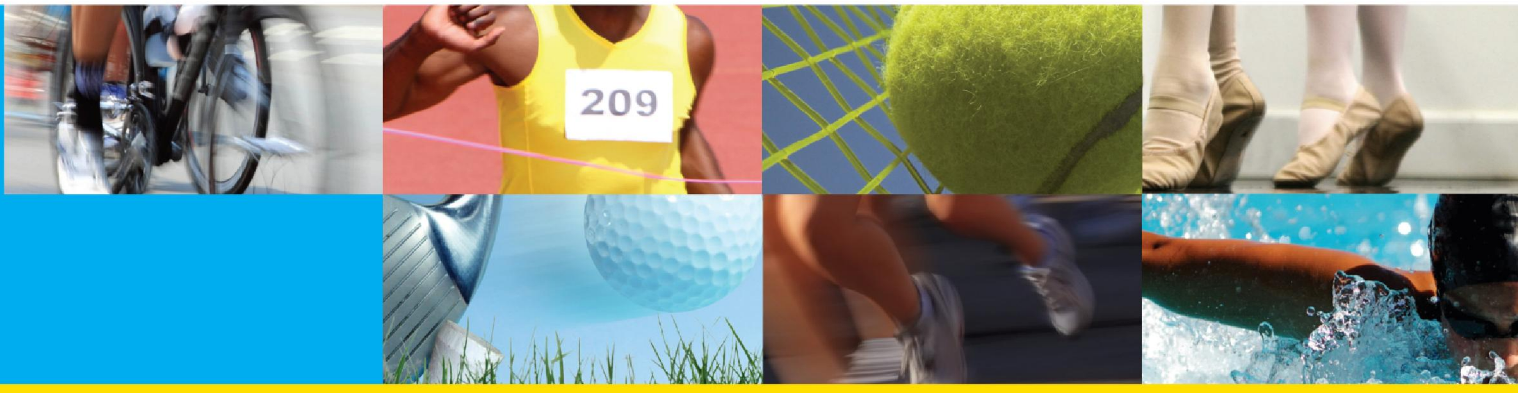
mulier instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013

Marcia de Jong

Caroline van Lindert

Hugo van der Poel

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013

Marcia de Jong
Caroline van Lindert
Hugo van der Poel

Utrecht, oktober 2013

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445
3508 AK Utrecht

t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting

De Rijksoverheid zet met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) in op de bevordering van een sportieve en vitale samenleving. Daarin kan iedereen kiezen voor een actieve en gezonde leefstijl, door gebruik te maken van mogelijkheden tot sporten en bewegen in de eigen omgeving. Belangrijke uitgangspunten zijn het stimuleren van publiek-private samenwerking en het gebruikmaken van *good practices* en bewezen effectieve interventies. In deze samenvatting gaan we in op de resultaten van de twee hoofdpijlers van het programma SBB: de Brede impuls combinatiefuncties en de Sportimpuls. Vervolgens geven we de stand van zaken weer van SBB-ondersteunende activiteiten en kernindicatoren met betrekking tot sport en bewegen. Tot slot volgen enkele aanbevelingen ten behoeve van volgende voortgangsrapportages.

Combinatiefunctionaris/buurtsportcoach

In 2008 zijn gemeenten begonnen met de uitvoering van de Impuls Brede scholen, sport en cultuur. Doel was het verbinden van onderwijs, sport en cultuur door middel van de inzet van combinatiefunctionarissen. Begin 2012 is de regeling verbreed tot buurtsportcoaches, die de opdracht hebben om sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren en een verbinding te maken tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren als zorg, welzijn, jeugdzorg, kinderopvang en onderwijs.

De ministeries van VWS en OCW hebben in 2012 47 miljoen euro geïnvesteerd in de regeling. In 2013 was dit 55 miljoen en in de komende jaren zal dit jaarlijks 58 miljoen euro zijn. Met co-financiering door gemeenten en overige partijen schept dit ruimte voor de aanstelling van 2900 buurtsportcoaches (incl. combinatiefuncties) in 2017. Bijna alle gemeenten (377) nemen nu deel aan de regeling. Begin 2013 is in totaal 1850 fte aan formatieplaatsen gerealiseerd. De aanstellingen blijven in eerste instantie wat achter ten opzichte van het aantal fte waarvoor gemeenten op de regeling hebben ingetekend (circa 2350 fte eind 2012). De aanloop naar het aanstellen van functionarissen vergt de nodige tijd. Zijn eenmaal de praktische zaken (cofinanciering, plannen maken, regelen werkgeverschap) geregeld, dan wordt doorgaans snel overgegaan tot realisatie.

Lokale partners (sportverenigingen, scholen en culturele instellingen) zijn in het algemeen erg tevreden over de inzet van combinatiefunctionarissen. Positieve uitkomst is volgens hen een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van het aanbod. Functionarissen zelf (74%) en lokale partners (60%) geven aan dat het aantal jeugdleden met de komst van de combinatiefunctionaris is toegenomen. Gemeenten verschillen in hun visie en aanpak bij de inzet van de combinatiefunctionaris. Daarin hebben zij veel vrijheid, wat zij als positief ervaren. Met de verbreding van de functie van combinatiefunctionaris tot buurtsportcoach nemen de mogelijkheden om lokaal maatwerk te leveren verder toe.

Sportimpuls

Voor sportstimuleringsprojecten kunnen lokale sport- en beweegaanbieders tot en met 2016 financiële ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. De Sportimpuls heeft tot doel een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname. Naast de reguliere Sportimpuls kunnen lokale sport- en beweegaanbieders tussen 2013 en 2016 subsidie aanvragen bij de ontwikkeling van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar of jongeren van 12-18 jaar

met overgewicht of obesitas. Deze regeling heet Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG). De Rijksoverheid heeft voor de Sportimpuls in 2012 en 2013 per jaar tien miljoen euro beschikbaar. Voor KSG-projecten heeft zij jaarlijks twee miljoen euro beschikbaar.

Het totaal aangevraagde subsidiebedrag overtrof ruim de beschikbare middelen. In beide rondes is een vijfde van de ingediende aanvragen toegekend. In 2012 zijn 171 projecten en in 2013 146 projecten gehonoreerd. Voor KSG zijn in 2013 twintig subsidieaanvragen toegekend. Bij de helft van de toegekende aanvragen in 2013 organiseren sportverenigingen het lokale sport- en beweegaanbod, de sectoren zorg en welzijn elk rond een tiende. De voorwaarde dat de KSG-aanvragen gericht moeten zijn op een samenwerking tussen sport en zorg komt in de toegekende aanvragen goed tot uiting. 37 procent van de toegekende projecten wordt in de setting zorg uitgevoerd, 21 procent in de buurt. Interventies die specifiek gericht zijn op gehandicapten (Special Heroes en G-voetbal) staan in 2013 in de top twaalf van gehonoreerde interventies. Bij de twintig toegekende KSG-aanvragen worden 56 interventies uitgevoerd die speciaal gericht zijn op de doelgroep kinderen en jongeren. Vanuit KSG is een verbinding met het SBB programmaonderdeel ‘buurtsportcoach’ te zien. Bij 37 procent van de toegekende aanvragen is de buurtsportcoach betrokken bij de aanvraag.

Over het proces rondom de aanvraagprocedure en het gebruik van de Sportmenukaart bij de aanvragen hebben ‘indieners’ van de reguliere Sportimpuls over het algemeen weinig klachten, ondanks de gevergde tijdsinvestering. Er wordt veel gebruikt gemaakt van de Menukaarten met interventies. Een aanzienlijk deel van de projecten heeft vertraging opgelopen bij de start. Er zijn nog weinig uitgewerkte plannen om te werken aan de borging van duurzaam sport- en beweeggedrag. Er is behoefte aan ondersteuning op dit gebied (via *best practices).*

Programmaondersteuning

Ondersteunende activiteiten
Het ‘gezicht’ van het programma SBB is de website, www.sportindebuurt.nl. Via de website stellen de ondersteuningspartijen (NOC*NSF, VSG en NISB) *best practices*, formele stukken, documenten, kennis, nieuws en dergelijke beschikbaar. De partijen organiseren jaarlijks interactieve bijeenkomsten, de ‘regionaal lerende netwerken’, bedoeld om organisaties in het veld van elkaar te laten leren. Om gemeenten die aan de slag willen te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied is door VSG en NISB een buurtscan ontwikkeld. Vanuit de ondersteuningsstructuur worden gemeenten wegwijs gemaakt in het toepassen van de buurtscan en het opstellen van buurtactieplannen. NOC*NSF pakt de regionale en lokale ondersteuning rondom de Sportimpuls op, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders op maat worden ondersteund.

Effectieve interventies
Het kabinet wil door het bundelen, valideren en verspreiden van kansrijke sport- en beweegconcepten stimuleren dat er lokaal zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van effectieve interventies. De Menukaart Sportimpuls (met 173 interventies) en de Menukaart KSG (met 23 interventies en instrumenten) worden hiervoor ingezet. Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen binnen de Sportimpuls alleen een beroep doen op middelen als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod dat op de menukaart staat. De regie rondom de menukaart ligt bij NOC*NSF in nauwe samenwerking met NISB.

Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt
Het kabinet heeft de Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt ingesteld om veel voorkomende belemmeringen binnen de sportsector in kaart te brengen en daarvoor oplossingen aan te reiken. De Taskforce concludeert in haar rapport dat het aantal belemmeringen die (direct) zijn gerelateerd aan wet- en regelgeving meevalt en dat de sportsector dikwijls belemmerd wordt door onbekendheid met, of soms het ontbreken van, relevante informatie en goede voorbeelden. De Taskforce heeft daarom een actieplan opgesteld met elf oplossingsrichtingen om de belemmeringen aan te pakken. In haar reactie op het rapport van de Taskforce geeft de minister prioriteit aan vijf urgente belemmeringen en roept betrokkenen op daarop in actie te komen. Het gaat hierbij om 1) sport- en beweegmogelijkheden voor speciale doelgroepen, 2) stimuleren van een beweegvriendelijke omgeving, 3) multifunctioneel gebruik van accommodaties, 4) ruimte voor de buurtsportcoach, 5) administratieve lasten sportsector.

Stimuleren publiek-private samenwerking
Het programma SBB stimuleert de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de Sportimpuls en bij de inzet van buurtsportcoaches in de vorm van publiek-private samenwerking. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn als vertegenwoordigers van het bedrijfsleven bestuurlijke partners in het programma en fungeren waar mogelijk als bruggenbouwers. Sport & Zaken heeft, als intermediair tussen sport en bedrijfsleven, als doel om kennis en kunde te verzamelen rond publiek-private samenwerking op lokaal niveau. Sport & Zaken gaat een vijftal Sportimpulsprojecten ondersteunen en helpen in de samenwerking tussen sport en bedrijfsleven.

Kernindicatoren sport- en beweegdeelname

Wat betreft de sport- en beweegdeelname zien we dat het aantal volwassenen dat aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) voldoet sinds 2006 redelijk stabiel is en rond de 59 procent schommelt (OBiN). Voor jeugdigen ligt dit lager, achttien procent. Voor ouderen ligt het percentage op vijftig procent. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de verschillen in definities van de NNGB per groep.
De sportdeelname is in de periode 2006-2012 redelijk stabiel. In 2012 deed 66 procent van de bevolking (6-79 jaar) minimaal twaalf keer per jaar en 55 procent wekelijks aan sport (OBiN). In 2012 is dertig procent van de bevolking (6-79 jaar) lid van een sportvereniging (OBiN).

Slotconclusie

Alle resultaten overziend kunnen we concluderen dat het programma SBB een groot aantal mensen en partijen in beweging brengt. De beoogde resultaten in aantallen fte buurtsportcoaches en sportimpulsprojecten worden (ruim) gehaald, zij het vaak met vertraging vanwege aanloopproblemen. Er staat een stevige ondersteuningsstructuur en het veld kan goed overweg met de geboden mogelijkheden om de sport- en beweegdeelname te stimuleren.

Aanbevelingen

Voor de volgende voortgangsrapportage in 2014 is het gewenst met alle betrokken partijen na te gaan of alle relevante indicatoren voor het programma adequaat worden gevolgd, zodat er enerzijds geen witte vlekken zijn, en anderzijds geen dubbel werk wordt verricht. Voor de bijsturing op de verschillende programmaonderdelen en ondersteunende activiteiten is het wenselijk nadrukkelijker op zoek te gaan naar gevonden succes- en faalfactoren.

1. Inleiding

In de Beleidsbrief Sport 'Sport en Bewegen in Olympisch Perspectief'(Ministerie van VWS, 2011a) komt naar voren dat het kabinet wat betreft de visie op sport en bewegen een drietal prioriteiten stelt, te weten: sport en bewegen in de buurt, werken aan een veiliger sportklimaat en uitblinken in sport. Het huidige kabinet heeft er tevens voor gekozen het sport- en beweegbeleid te combineren met gezondheidsbeleid en preventie. Er lopen vanuit de Rijksoverheid meerdere programma's en initiatieven voor het stimuleren van een gezonde leefstijl. Zo wordt er gestalte gegeven aan het Nationaal Programma Preventie (NPP) (Ministerie van VWS, 2012a). Dit plan heeft als doel de volksgezondheid duurzaam te beschermen tegen bedreigingen en waar dat kan verder te verbeteren. Het uitgewerkte programma wordt najaar 2013 gepresenteerd. [1] In 2012 is tevens de 'Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl in en rondom de school (Onderwijsagenda SGBL) gereed gekomen (Van der Putten et al., 2012). Doel van de Onderwijsagenda SBGL (opgesteld door de PO-Raad, VO-raad en de MBO Raad in opdracht van de ministeries van OCW en VWS) is het stimuleren van scholen om te komen tot schoolbeleid met betrekking tot sport, bewegen en een gezonde leefstijl, leidend tot kwantitatieve en kwalitatieve toename van sport, bewegen en gezond leefstijlaanbod in en rondom de school (zie ook Kamerbrief, Ministeries van OCW & VWS, 2012). Een ander initiatief is 'Jongeren op Gezond Gewicht' (JOGG), de beweging voor een gezonde omgeving en een gezonde jeugd.[2]

Na de afsluiting van de succesvolle programma's Nationaal Actieprogramma Sport en Bewegen (NASB), 'Meedoen alle jeugd door sport' en 'Proeftuinen', heeft het ministerie van VWS in 2011 gewerkt aan de ontwikkeling van twee nieuwe programma's die in lijn liggen met de visie van Sportagenda 2016 van NOC*NSF. 'Naar een veiliger sportklimaat' richt zich op het 'binnen' houden van sporters. 'Sport en bewegen in de buurt' (hierna genoemd programma SBB) is bedoeld om met bestaand sportaanbod nieuwe doelgroepen aan te spreken. Er was behoefte aan één programma voor het stimuleren van sport en bewegen voor de gehele Nederlandse bevolking. De eerder genoemde programma's en initiatieven die worden ingezet voor het stimuleren van een gezonde leefstijl hebben een lokale uitwerking, vullen elkaar nauw aan en zijn verbonden met het programma SBB. Zo staat de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (paragraaf 3.2.3) bijvoorbeeld in verbinding met JOGG middels de inzet van buurtsportcoaches.

[1] In de kamerbrief is vermeld dat de focus van het NPP ligt op een drietal doelen: (1) Preventie een prominente plek geven in de gezondheidszorg; (2) de gezondheid van mensen bevorderen en chronische ziekten voorkomen, door een integrale aanpak in de omgeving waarin zij wonen, werken, leren en leven; (3) gezondheidsbescherming op peil houden, nieuwe bedreigingen het hoofd bieden.

[2] JOGG is een lokale, duurzame, intersectorale aanpak die bewezen effectief is om de stijging van overgewicht bij jongeren (0-19 jaar) om te zetten in een daling (www.jongerenopgezondgewicht.nl). Publieke en private partijen werken nauw samen. Gemeenten vervullen een spilfunctie. Zij nemen de regie op zich zodat samenhang en samenwerking gewaarborgd is. JOGG is een initiatief van het Convenant Gezond Gewicht, een samenwerkingsverband van 26 landelijke (koepel-)organisaties, afkomstig uit de (Rijks)overheid, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

Zowel in de Beleidsbrief Sport 'Sport en Bewegen in Olympisch Perspectief'(Ministerie van VWS, 2011a) als in de landelijke nota gezondheidsbeleid 'Gezond dichtbij' heeft het kabinet (Ministerie van VWS, 2011b) aangegeven te willen bijdragen aan een vraaggericht lokaal sport- en beweegaanbod en het stimuleren van meer lokaal maatwerk. Minister Schippers (ministerie van VWS) wil daarmee bereiken dat het voor mensen makkelijker wordt een gezonde keuze te maken. Het Rijk heeft via het programma 'Sport en Bewegen in de Buurt' middelen ingezet om de omslag mogelijk te maken naar een sportieve samenleving waarin iedereen kan kiezen voor een actieve en gezonde leefstijl. Met het programma SBB, dat een looptijd heeft van vier jaar (2012-2016), wil het kabinet bereiken dat mensen gemakkelijker in staat zijn te sporten en te bewegen, door aansluiting te zoeken bij bijvoorbeeld het werk, de school of het veldje om de hoek. Met andere woorden: sport en bewegen in de eigen nabije omgeving. Op die manier worden mensen gestimuleerd in een actieve en gezonde leefstijl. Sociale en educatieve doeleinden, zoals de ontwikkeling en weerbaarheid van kinderen, het leren over sportiviteit en respect, maatschappelijke participatie en leefbaarheid in de buurt, zijn nevendoelen.

De inzet van middelen vanuit het programma SBB is er op gericht om meer passend sport- en beweegaanbod te realiseren, door lokaal (meer) kansrijke verbindingen te leggen tussen sport- en beweegaanbieders en partijen uit andere sectoren, zoals onderwijs, zorg en werk. Gemeenten, de sport en het bedrijfsleven zijn daarin belangrijke partners. De 2900 buurtsportcoaches[3], die vanuit SBB door verschillende partners gezamenlijk worden gefinancierd, gaan hiermee aan de slag. Ook de Sportimpuls, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders financiële ondersteuning kunnen aanvragen bij het opzetten van activiteiten, moet hieraan bijdragen. Met het programma SBB wil de minister lokaal ondernemerschap stimuleren, maar ook belemmeringen wegnemen die kansrijke verbindingen tussen de sport en andere sectoren in de weg staan. Daarnaast wil zij stimuleren dat bestaande sport- en beweeginterventies die al werken worden toegepast, zodat het wiel niet steeds opnieuw hoeft te worden uitgevonden.

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het SBB programma. Het programma loopt inmiddels ruim anderhalf jaar. Daarmee is het tijd de eerste balans op te maken van de activiteiten die zijn ontplooid en eerste resultaten die zijn geboekt. Verschillende partijen verrichten hiervoor outputregistraties en ander (verdiepings)onderzoek. Ondersteund door het ministerie van VWS stelt het Mulier Instituut op basis van de cijfers en inzichten uit de diverse registraties en onderzoeken overzichtelijke jaarrapportages (2013-2016) op. Doel is de hoofdlijnen zichtbaar te maken van de voortgang van het programma SBB, zodat doorontwikkeling en/of bijsturing van (onderdelen) van het programma mogelijk zijn, de Tweede Kamer, bestuurlijke en ondersteuningspartners kunnen worden geïnformeerd en de ontwikkelde kennis beschikbaar is voor beleidsmakers en professionals in het veld.

In de volgende paragrafen gaan we kort in op de hoofdlijnen van het SBB-programma en geven we informatie over het doel en de opzet van de monitoring, en over de evaluatie en valorisatie van het programma. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

[3] Dit is inclusief de combinatiefuncties die vanuit de Impuls brede scholen, sport en cultuur gerealiseerd zijn. De impuls voor buurtsportcoaches bouwt hierop voort en is een verbreding.

1.1 Hoofdlijnen programma Sport en Bewegen in de Buurt

Het programma SBB heeft een looptijd van 2012 tot en met 2016, en loopt daarmee gelijk op met de Sportagenda 2013-2016 van NOC*NSF. Op 13 februari 2012 zijn, tijdens de officiële aftrap van het programma SBB, de bestuurlijke afspraken getekend en is daadwerkelijk gestart met de uitvoering van het programma. De hoofdlijnen van het programma zijn uitgewerkt door het ministerie van VWS, samen met de bestuurlijke partners, de VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland en worden ondersteund door Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).

Doelstelling SBB

'Sport en bewegen in de buurt' is één van de drie prioriteiten van het sport- en beweegbeleid van het Rijk (Ministerie van VWS, 2011a).[4] Het kabinet wil met behulp van één robuust programma vraaggericht sport- en beweegaanbod in de buurt realiseren. De mogelijkheden voor publiek-private samenwerking en het gebruikmaken van *good practices* en bewezen kansrijke interventies staan daarbij centraal.

Met het programma SBB wil het kabinet realiseren dat voor iedere Nederlander die dat wil een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Het uiteindelijke doel dat het kabinet daarmee wil bereiken is een sportieve en vitale samenleving in 2016.

Programmaonderdelen SBB

De volgende programmaonderdelen c.q. middelen worden vanuit VWS ingezet om bovenstaande doelstelling te bereiken (Ministerie van VWS 2012a; 2011c):

- Een structurele rijksbijdrage aan gemeenten voor het realiseren van de (verbrede inzet) van buurtsportcoaches[5]. Dit levert meer lokale menskracht waarmee sportverenigingen worden versterkt en verbindingen worden gelegd tussen sport en de buurt, school, naschoolse opvang, zorg en welzijn. Zie verder hoofdstuk 2.
- Een rijksbijdrage om ervoor te zorgen dat lokale sport –en beweegaanbieders met hun aanbod tegemoet kunnen komen aan de lokale vraag. Dit betreft de Sportimpuls. Zie verder hoofdstuk 3.
- Het ondersteunen van gemeenten, buurtsportcoaches en sport- en beweegaanbieders met kennis over kansrijke sport- en beweegconcepten die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld en uitgevoerd. Zie verder paragraaf 4.2.
- Het instellen van de Taskforce 'Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt'. Het gaat hier om belemmeringen die sport- en beweegaanbieders ervaren bij het organiseren en uitvoeren van hun lokale activiteiten en die hun oorsprong hebben in wet- en regelgeving. Zie verder paragraaf 4.3.

Bovenstaande programmaonderdelen grijpen op elkaar in en versterken elkaar. Het kabinet streeft ernaar dat het passend sport- en beweegaanbod met lokaal ondernemerschap tot stand

[4] De andere twee prioriteiten zijn 'werken aan een veiliger sportklimaat' en 'uitblinken in de sport'.
[5] De huidige Impuls brede scholen, sport en cultuur is hier onderdeel van.

komt (zie Sportimpuls). Het is de bedoeling dat gemeenten met sport– en beweegaanbieders en andere relevante (semi-) publieke en private partners het gesprek aangaan om lokaal in beeld te brengen wat in de buurt nodig is en welke partijen daarbij aan zet zijn. Idealiter stellen zij een (integraal) actieplan op voor de verbetering van buurtgericht sport- en beweegaanbod. Daarvoor kunnen zij de buurtscan inzetten, die NISB en VSG in opdracht van VWS hebben ontwikkeld (zie paragraaf 4.1.2). Het kabinet vindt het belangrijk dat beschikbare ruimtes en accommodaties optimaal worden benut. Daarvoor ligt de regie in veel gevallen bij de gemeente. Sport- en beweegaanbieders moeten hierop kunnen aansluiten, door aanbod te verzorgen op incourante uren of op verschillende locaties. Door middel van de buurtscan kunnen gemeenten zicht krijgen op het huidige gebruik van ruimtes en accommodaties. Via de Sportimpuls en met inzet van de buurtsportcoaches kunnen vervolgens verbindingen worden gelegd tussen aanbod, locaties en doelgroepen. Voor het aangaan van kansrijke verbindingen tussen sport en andere sectoren (lokaal) is de inzet van de buurtsportcoach een onmisbare factor. Bij het aanvragen van financiële ondersteuning voor het opzetten van lokaal sport- en beweegaanbod via de Sportimpuls worden aanbieders geacht gebruik te maken van bestaande kansrijke sport- en beweeginterventies (zie Sportmenukaart, paragraaf 4.2.2). De uitkomsten van de Taskforce moeten ertoe bijdragen dat belemmeringen om bovenstaande te kunnen uitvoeren worden weggenomen (paragraaf 4.3).

Het bedrijfsleven, met VNO-NCW en MKB-Nederland als vertegenwoordigende organisaties, ondersteunt het SBB programma. Sport &Zaken is de intermediair tussen de sport en het bedrijfsleven (paragraaf 4.4).[6] Tevens is er een ondersteuningsstructuur in het leven geroepen om het voor partijen makkelijker te maken gebruik te maken van de impulsregelingen, kennis te delen en het proces te bewaken. VSG, NOC*NSF en NISB hebben hier gezamenlijk afspraken over gemaakt (paragraaf 4.1).

Het SBB-programma biedt lokaal kansen voor meerdere doelgroepen (o.a. jong, oud, mensen met een beperking) om te profiteren van de regeling. De programmaonderdelen van SBB richten zich echter niet specifiek op een of meer van deze doelgroepen. Met andere woorden: SBB hanteert geen doelgroepenbeleid.

Het kabinet wil naast het programma SBB specifiek inzetten op de sportparticipatie van kinderen in het speciaal onderwijs (Special Heroes) en het realiseren van sportloketten bij revalidatie-instellingen, zoals vermeld in de Beleidsbrief Sport (Ministerie van VWS, 2011a). Het ministerie van VWS wil tevens dat er voldoende aandacht is voor beweegaanbod voor ouderen in en rondom woonzorginstellingen. Vanuit het programma SBB kan via de Sportimpuls en buurtsportcoach aan deze zaken worden gewerkt. Vanuit het programma SBB wordt echter niet specifiek gestuurd op het bereiken van deze doelgroepen.

[6] Sinds 2007 voert Sport & Zaken het programma 'Bedrijfssport' uit. VWS financiert dit programma ook de komende drie jaren nog. Het programma is geen onderdeel van SBB. Het hangt er echter wel mee samen.

1.2 Monitoring, evaluatie en valorisatie programma SBB

Het ministerie van VWS draagt zorg voor de monitoring en evaluatie van het totale programma SBB. Deze monitoring is zowel gericht op de vraag in hoeverre de doelstellingen worden bereikt als wat de bijdrage hieraan is van de verschillende onderdelen van dit programma. De monitoring van de verschillende onderdelen van het programma gebeurt op basis van een beperkt aantal indicatoren. Zowel bij de monitoring als de evaluatie wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van beschikbare data. Daarmee wordt de administratieve last zo veel mogelijk beperkt.

Doelstelling

De doelstelling van het programma van monitoring, evaluatie en valorisatie is te komen tot jaarlijkse integrale voortgangsrapportages (2013-2016), waarin verslag wordt gedaan van de inzet van de diverse beleidsinstrumenten, effecten, en succes- en faalfactoren, afgezet tegen de ontwikkeling van enkele kernindicatoren met betrekking tot de sport- en beweegdeelname, nationaal en lokaal.

De jaarlijkse rapportages bieden het ministerie van VWS de mogelijkheid het beleidsproces (tussentijds) te evalueren en in de Tweede Kamer verantwoording af te leggen over de voortgang in de uitvoering van het programma SBB. Ieder najaar ontvangen de Kamerleden een voortgangsrapportage, te beginnen met deze Voortgangsrapportage Monitor SBB 2013. Voor VWS en de betrokken bestuurlijke en ondersteuningspartners bieden de rapportages daarnaast handvatten voor eventuele bijsturing van het beleid. Het Mulier Instituut zorgt voor afstemming van de verscheidene monitoring activiteiten, zodat het proces zo veel mogelijk gestroomlijnd wordt.

De informatie voortkomend uit de voortgangsrapportages wordt daarnaast beschikbaar gesteld aan beleidsmakers en professionals in het veld. De informatie kan dan worden opgenomen in factsheets, cursusmateriaal, en dergelijke, en gebruikt worden in relevante opleidingen, voor werkgevers van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches, en voor lokale beleidsvoering. De valorisatie gebeurt in nauwe afstemming met de diverse beleidspartners en ondersteuningsorganisaties zoals NISB.

Opzet

Door het volgen van een groot aantal input- en outputfactoren ontstaat zicht op de ontwikkeling, omvang en prestaties van het programma. Daarnaast zijn er lopende monitoren en onderzoeken, die weliswaar niet (primair) gericht zijn op de monitoring en evaluatie van het programma SBB, maar waaruit wel informatie kan worden gehaald die daarvoor geschikt en relevant is. Denk bijvoorbeeld aan het doorlopend onderzoek naar sportdeelname, dat direct relateert aan de doelstelling van het programma SBB om sport en bewegen te stimuleren. Of aan de sportaccommodatiemonitor, waar informatie uit te halen is over (ontwikkelingen in) de beschikbaarheid van sportvoorzieningen op buurt- en wijkniveau.

De voortgangsrapportages bestaan uit een managementsamenvatting en een achterliggend, meer verdiepend rapport. In de rapportages geven onderzoekers van het Mulier Instituut een overzicht van:

- de uitkomsten van outputregistraties die door verschillende partijen worden uitgevoerd voor de verschillende programmaonderdelen;

- de uitkomsten van onderzoeken naar de ervaringen met en effecten van de inzet van combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches en de sportimpuls op lokaal niveau;
- de ondersteunende activiteiten die ten behoeve van de uitvoering van het programma SBB worden verricht;
- de stand van zaken met betrekking tot enkele relevante (landelijke) kernindicatoren, zoals sportdeelname, Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB), et cetera.

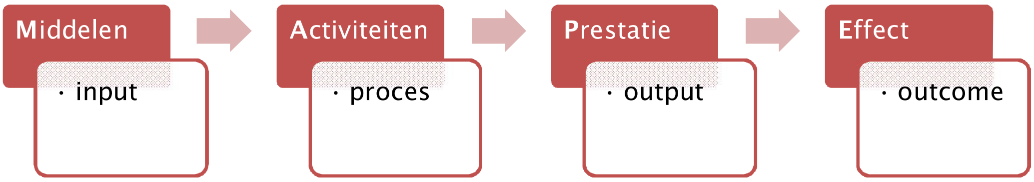
In de Voortgangsrapportage SBB 2013 brengen we de resultaten bijeen uit beschikbare registraties en onderzoeken. We nemen daarbij steeds de conclusies over, vermelden daarbij de bron en geven kort informatie over de methode die is gebruikt. Diverse partijen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze rapportage door hun rapporten en registraties beschikbaar te stellen, zoals BMC, Kennispraktijk, Mulier Instituut, NISB, NIVEL, NOC*NSF, VNG, VSG en ZonMw. Het Mulier Instituut heeft dankbaar gebruikgemaakt van alle informatie die deze partijen hebben aangeleverd voor de eerste voortgangsrapportage. We zijn dankbaar voor het gestelde vertrouwen om zorgvuldig met de gegeven informatie om te gaan. De conceptrapportage is ter controle voorgelegd aan de bovengenoemde partijen. Voor het opstellen van de eerste voortgangsrapportage was er echter een korte doorlooptijd. Deadlines van rapportages van outputmonitors van hierboven genoemde organisaties vielen deels samen met de deadline voor de voortgangsrapportage. Het Mulier Instituut heeft in een aantal gevallen resultaten uit conceptrapportages gebruikt. Daar waar dit het geval is, wordt dit in de tekst vermeld.

1.3 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk presenteren wij in hoofdstuk 2 de informatie over de combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. In hoofdstuk 3 beschrijven we de stand van zaken met betrekking tot de Sportimpuls. Hoofdstuk 4 behandelt de ondersteunende activiteiten, uitgesplitst naar de thema's: ondersteuning, effectieve interventies, Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt en het stimuleren van publiek-private samenwerking (en de rol van Sport & Zaken hierin). In hoofdstuk 5 besteden we aandacht aan relevante kernindicatoren en overig onderzoek dat van belang is voor het welslagen van het programma SBB. De rapportage wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen.

Voor het beschrijven van de voortgang van de hoofdpijlers van het programma SBB – de Combinatiefunctionaris en buurtsportcoach (hoofdstuk 2) en Sportimpuls (hoofdstuk 3) - is gebruikgemaakt van het MAPE-model (zie Bouckaert & Auwers, 1999; Bouckaert, 2005). Het MAPE-model is een beheermodel dat uitgaat van een indeling in vier soorten prestatie-indicatoren: van input via proces naar output en uiteindelijk naar outcome (figuur 1.1).

Figuur 1.1 MAPE-model

Bij *middelen* gaat het om de input die nodig is voor het opstarten en uitvoeren van een proces of beleid, in dit geval het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. Te denken valt aan de financiën en menskracht.
Bij *activiteiten* gaat het om het proces of de handelingen die een organisatie uitvoert om bepaalde prestaties te halen.
Bij *prestatie* gaat het om de output of producten/diensten die rechtstreeks het gevolg zijn van een activiteit. Te denken valt aan indicatoren als bereik, mate, hoeveelheid, et cetera. Prestaties worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen.
Bij *effect* gaat het om de outcome of gevolgen van de geleverde prestaties. Het doel is om veranderingen bij bepaalde doelgroepen of in een bepaald beleidsveld teweeg te brengen.

In de hiernavolgende hoofdstukken is ervoor gekozen om eerst in te gaan op het doel en de achtergrond van het betreffende thema (middelen), daarna op de resultaten (prestaties) en vervolgens op het proces (activiteiten) en de eventuele effecten. Om verwarring te voorkomen gebruiken we voor prestaties het woord resultaten. Voor alle vier de fasen van het MAPE-model kunnen immers prestatie-indicatoren worden vastgesteld.

2. De combinatiefunctionaris en buurtsportcoach

Dit hoofdstuk schetst een beeld van de huidige stand van zaken met betrekking tot de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Er is een onderscheid gemaakt in resultaten en proces/effecten. In de volgende paragraaf worden de achtergrond en doelen van de Impuls Brede scholen, sport en cultuur en de Brede impuls combinatiefuncties nader toegelicht.

2.1 Achtergrond en doel

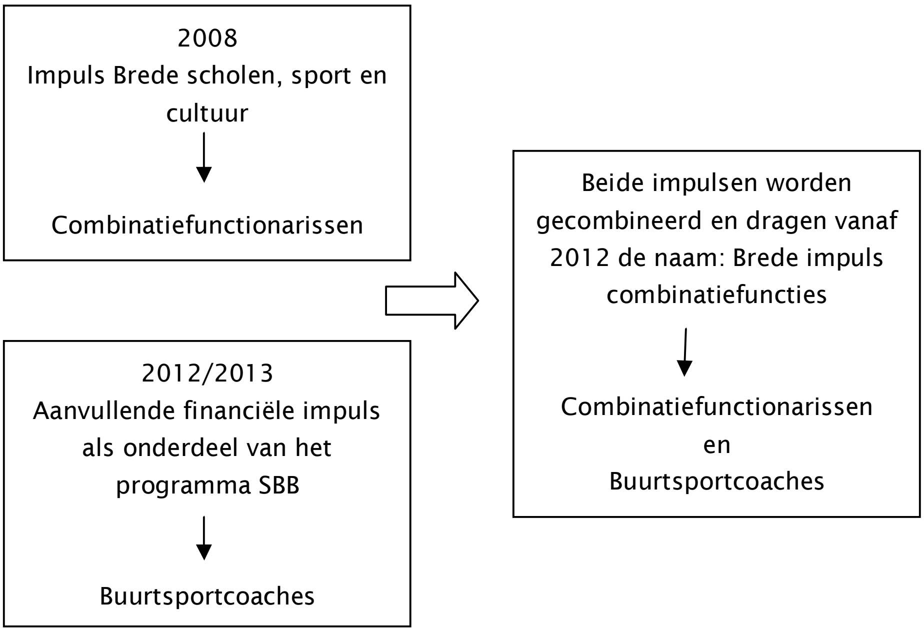
In augustus 2007 verscheen de koersbrief *Aankondiging van de Impuls voor brede scholen, sport en cultuur* (Ministerie van VWS, 2007), waarin werd bekendgemaakt dat het kabinet het beleid op het terrein van brede scholen, sport en cultuur vanaf 2008 wil bundelen en intensiveren. De ministeries van OCW en VWS hebben bestuurlijke afspraken gemaakt met de VNG, de gezamenlijke bestuurlijke onderwijsorganisaties, NOC*NSF en de Cultuurformatie (OCW & VWS, 2007).[7] In 2008 is aangevangen met de uitvoering van de 'Impuls Brede scholen, sport en cultuur'. Doel van deze Impuls is het verbinden van onderwijs, sport en cultuur door middel van de inzet van combinatiefunctionarissen[8] (medegefinancierd door het ministerie van OCW). De impuls is gefaseerd ingevoerd. In 2008 is de eerste tranche beschikbaar gekomen voor de G31 gemeenten. Na 2009 volgen tranches waarbij alle overige Nederlandse gemeenten aan de beurt komen. In februari 2012 heeft de minister van VWS besloten tot uitbreiding van het aantal combinatiefunctionarissen met een bredere inzet, de zogeheten buurtsportcoaches.[9] Vanwege de uitbreiding met buurtsportcoaches is de naam van de 'Impuls Brede scholen, sport en cultuur' sinds 2012 gewijzigd in 'Brede impuls combinatiefuncties' (figuur 2.1).

[7] www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2007/12/19/bestuurlijke-afspraken-impuls-brede-scholen-sport-en-cultuur.html.

[8] Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever, maar gelijk - of in ieder geval voor een substantieel deel - te werk wordt gesteld in of ten behoeve van twee of meer werkvelden/sectoren. Een combinatiefunctie bestaat derhalve uit tenminste twee delen, die binnen- en buitenschools kunnen worden ingezet. Binnen de gemeenten worden de combinatiefuncties op verschillende manieren aangeduid.

[9] Buurtsportcoaches zijn combinatiefunctionarissen met als specifieke opdracht het organiseren van een sport- en beweegaanbod in de buurt en het maken van een verbinding tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren als zorg, welzijn, jeugdzorg, kinderopvang en onderwijs. Er is altijd sprake van een combinatie met sport en bewegen.

Figuur 2.1 Toelichting wijziging naamgeving Brede impuls combinatiefuncties

Bron: figuur overgenomen uit publicatie *Combinatiefuncties. 'Leren van onderzoek en praktijk'. Waar staan we en tips voor de toekomst* (2012).

Doel van de investering van VWS in de uitbreiding en bredere inzet van combinatiefuncties met extra buurtsportcoaches is gemeenten te ondersteunen in het creëren van voldoende sport- en beweegaanbod voor alle inwoners van jong tot oud. Inwoners moeten in hun eigen omgeving kunnen sporten/bewegen. Het is de bedoeling dat per 1 januari 2017 2.900 buurtsportcoaches (dit is inclusief de combinatiefuncties) actief aan de slag zijn.[10] De buurtsportcoach is zowel werkzaam bij de sector sport/bewegen als bij een andere sector en vormt op die manier de schakel tussen verscheidene sectoren. Van gemeenten wordt verwacht dat zij zich inspannen om combinatiefuncties die functioneren als buurtsportcoaches in dienst te (laten) nemen.

In maart 2012 zijn alle gemeenten (ook de gemeenten die niet deelnamen aan de Impuls brede scholen, sport en cultuur) door de VNG in samenwerking met het Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (uitgevoerd door de VSG) benaderd voor deelname.[11] Per aangestelde fte buurtsportcoach wordt een normbedrag van 50.000 euro gehanteerd. De Rijksoverheid keert per fte 20.000 euro uit aan gemeenten. De deelnemende gemeenten dienen vanaf het eerste jaar van

[10] Oorspronkelijk was het doel tussen 2008 en 2012 tenminste 2500 fte aan combinatiefuncties te hebben gerealiseerd (Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur, 2007). Per 1 januari 2010 is deze resultaatafspraak gewijzigd: het normaantal fte voor 2012 is vanwege een verhoging van het normbedrag bijgesteld van 2500 fte naar 2250 fte. Per 1 januari 2017 wil men 2900 fte aan buurtsportcoaches gerealiseerd hebben.

[11] Gemeenten kunnen deelnemen voor 60, 80, 100 of 120 procent van het toegewezen budget. Hiervoor wordt dezelfde verdeelsleutel gebruikt als voor de Impuls brede scholen, sport en cultuur; het aantal inwoners tot 18 jaar.

deelname 60 procent cofinanciering te regelen.[12] In 2012 is vanuit het programma SBB een extra bedrag van 8 miljoen euro (400 fte) beschikbaar gekomen. Dit bedrag is per 1 januari 2013 met 11 miljoen euro (550 fte) verhoogd, waarmee er in aanvulling op de reeds bestaande impuls nu in totaal in 2017 zo'n 2900 buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen aangesteld kunnen worden. In 2012 bedroeg de rijksbijdrage 47 miljoen euro. In 2013 bedraagt deze 55 miljoen euro.[13]

Gemeenten komen voor middelen in aanmerking via het ondertekenen van een verklaring waarin afspraken zijn vastgelegd over de te realiseren eindaantallen. Voor gemeenten en hun partners is er sinds eind 2008 een ondersteuningsstructuur opgezet via de VSG en de sectororganisaties.

2.2 Resultaten

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) draagt zorg voor het monitoren van de hoeveelheid gerealiseerde combinatiefuncties ten gevolge van de impuls. Hiertoe wordt jaarlijks een landelijk beeld gepresenteerd, waarbij de verdeling van de combinatiefuncties over de sectoren onderwijs, sport en cultuur en sinds 2012 ook andere sectoren zoals welzijn, zorg en kinderopvang wordt gevolgd. BMC Onderzoek voert deze monitor uit (Van den Heuvel et al., 2013a; 2013b).[14]

Onder de gemeenten uit de vijf tranches is inmiddels een aantal metingen gedaan. Voor de jaartallen van de metingen per tranche zie tabel 2.1. De vijfde tranchegemeenten hebben tot op heden aan één meting deelgenomen.[15]

Tabel 2.1 Metingen per tranche

Tranche en jaartal aanvang	Jaartallen metingen
Tranche 1: 2008	2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013
Tranche 2: 2009	2009, 2010, 2011, 2012, 2013
Tranche 3: 2010	2010, 2011, 2012, 2013
Tranche 4: 2011	2011, 2012 en 2013
Tranche 5: 2012	2013

Bron: BMC Onderzoek, 2013

[12] Dit is anders dan bij de oorspronkelijke impuls, waarbij in het eerste jaar van deelname geen cofinanciering noodzakelijk was en 100 procent uit de rijksmiddelen werd betaald.
[13] Zie www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/meicirculaire-gemeentefonds-2013.
[14] Bij het schrijven van de voortgangsrapportage is het BMC onderzoek nog niet gepubliceerd. Vanaf 1 november is de rapportage waarschijnlijk te vinden op www.sportindebuurt.nl, www.sportengemeenten.nl en www.vng.nl.
[15] Onder de eerste vier tranches is een nulmeting gehouden, onder de vijfde tranche niet. De verscheidene metingen hebben geresulteerd in verscheidene rapportages: SGBO, 2008; Van den Heuvel et al., 2009a en 2009b; 2010a en 2010b; 2011a en 2011b; 2012a en 2012b.

De eerste vier tranches en een deel van de vijfde tranchegemeenten hebben online een vragenlijst ingevuld. Voor een deel van de vijfde tranchegemeenten was het de eerste keer dat zij de vragen beantwoordden. De meting onder deze vijfde tranchegemeenten is telefonisch afgenomen.[16]

De informatie beschreven in navolgende paragrafen 2.2.1 tot en met 2.2.4 is afkomstig uit de rapporten van BMC Onderzoek (Van den Heuvel et al., 2013 a; 2013b). De conclusies uit de rapporten zijn overgenomen. Zie tabel B2.1 in de bijlage voor samenvattende informatie. Voor informatie per gemeente wordt u doorverwezen naar het hoofdrapport (Van den Heuvel et al., 2013a).

2.2.1 Realisering aantal formatieplaatsen

In de Meicirculaire gemeentefonds 2013 (Ministerie van BZK, 2013. Zie ook www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/meicirculaire-gemeentefonds-2013) is vermeld dat in 2013 377 gemeenten meedoen aan de Brede impuls combinatiefuncties. [17]

Indien het aantal gerealiseerde formatieplaatsen bij elkaar wordt opgeteld voor alle deelnemende gemeenten (1850,42) en wordt afgezet tegen de opgestelde norm van de vijf tranches, resulteert dit in een totaalpercentage van 79 procent van de norm van circa 2350 fte voor 2012 (per 1 januari 2013, zie tabel 2.2).[18] Indien de openstaande vacatures van 127,81 fte worden meegenomen, dan komen de vijf tranches gezamenlijk uit op 84 procent van de normaantallen over 2012. Indien de vijfde tranchegemeenten (die in 2012 het bij eerste tranches gebruikelijke opstartjaar hadden) buiten beschouwing worden gelaten, dan resulteert dit in 87 procent van de 2096,92 te realiseren formatieplaatsen (en 93% inclusief vacatures).

[16] Op die manier konden de vragen worden toegelicht en was de kans op verkeerde interpretatie van de vragen uitgesloten.

[17] In het onderzoek van BMC staat vermeld dat op peildatum 1 januari 2013 in totaal 367 gemeenten meedoen aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zes gemeenten zijn in 2012 afgehaakt en buiten het onderzoek gelaten. Vanwege de andere peildatum ligt het aantal deelnemende gemeenten in het BMC-onderzoek ietwat lager. Bij alle tranches is uitgegaan van de gemeenten die in 2012 zelfstandige gemeenten waren. Bij de aanvragen die gaan over de situatie in 2013 is uitgegaan van de oude indeling van 2012. Enkele gemeenten zijn per 1 januari 2013 heringedeeld.

[18] De norm voor de vijf tranches bedraagt 2347,3 fte. Dit is het aantal fte waarop deelnemende gemeenten tot en met 2012 hebben ingetekend. In de realisatie blijven gemeenten daar dus op achter. Tot en met 2013 hebben gemeenten in totaal ingetekend voor 2760,6 fte (zie Meicirculaire gemeentefonds 2013, www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/meicirculaire-gemeentefonds-2013).

Tabel 2.2 Aantal fte combinatiefuncties per tranche

Sector	Norm	Gerealiseerd	% Gerealiseerd	% Gerealiseerd inclusief vacatures
1e tranche	815,19	766,07	94	97
2e tranche	606,45	513,78	85	92
3e tranche	349,66	286,71	82	90
4e tranche	325,62	249,05	76	86
5e tranche	250,38	34,81	14	14
Totaal	**2347,30**	**1850,42**	**79**	**84**

Bron: BMC Onderzoek, 2013

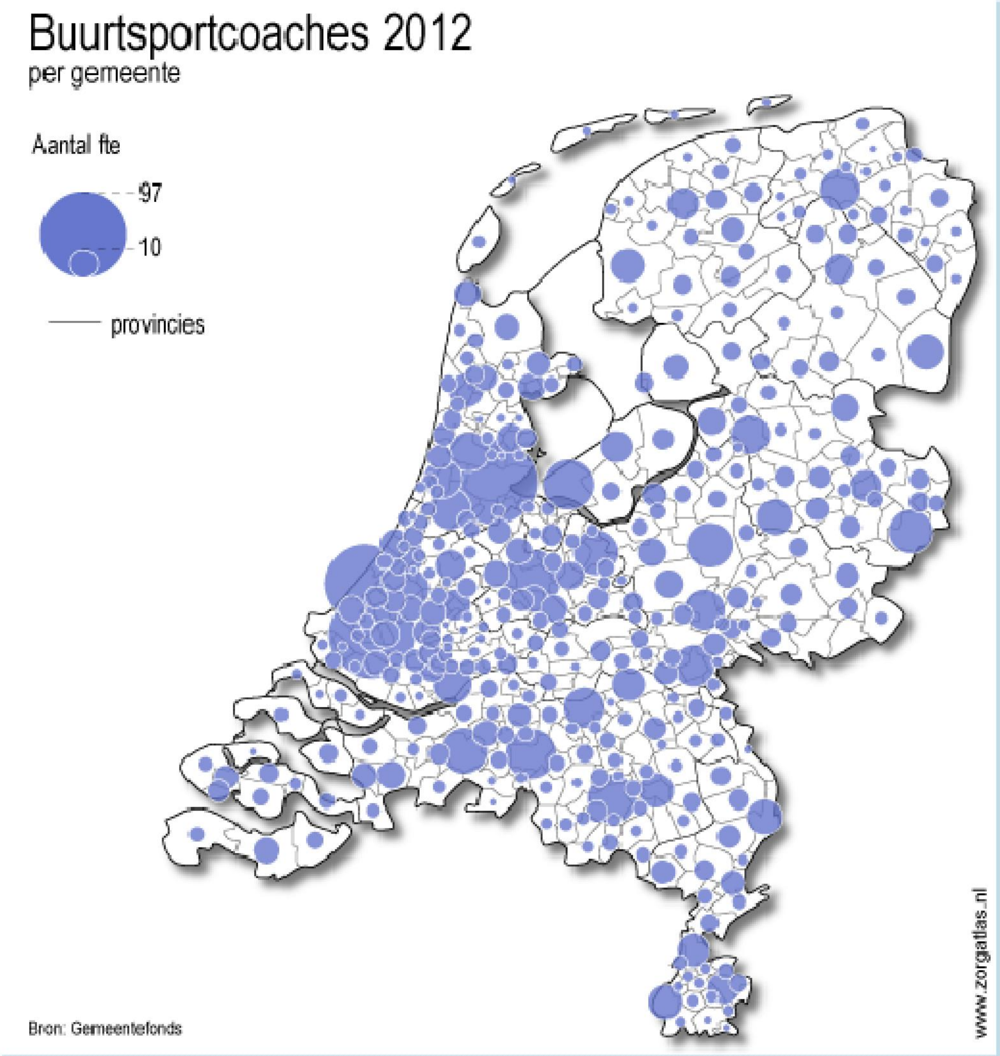
Na vijf jaar hebben alle eerste tranchegemeenten combinatiefuncties ingezet (peildatum 1 januari 2013, BMC). Bij de tweede- en derde tranchegemeenten zijn bij twee gemeenten geen combinatiefunctionarissen (meer) werkzaam. Bij de gemeenten uit tranche vier dienen nog twaalf gemeenten combinatiefuncties of buurtsportcoaches te realiseren. Van de vijfde tranchegemeenten hebben 54 gemeenten nog geen enkele buurtsportcoach aangesteld. In totaal zijn in 81 procent van de deelnemende gemeenten (299) een of meerdere buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen werkzaam (peildatum 1 januari 2013, BMC).[19]

In kaart 2.1 is de spreiding weergegeven van gemeenten die deelnemen aan de impulsregeling voor combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Hun aanvragen zijn gehonoreerd, maar het kan zijn dat nog niet alle buurtsportcoaches ook daadwerkelijk zijn aangesteld.[20] De kaart is gemaakt door het RIVM en gepubliceerd op de *Nationale Atlas Volksgezondheid* (www.zorgatlas.nl). Op deze site is, onder het thema sporten en bewegen, informatie over onder andere de sport- en beweegdeelname van Nederlanders, sportaanbod en -beleid voor het publiek toegankelijk gemaakt (www.sportopdekaart.nl).

[19] Uitgaande van 367 deelnemende gemeenten in het onderzoek van BMC. Bij elkaar opgeteld zijn 68 gemeenten nog niet tot het aanstellen van combinatiefunctionarissen overgegaan.

[20] Volgens deze kaart doen in 2012 totaal 373 gemeenten mee.

Kaart 2.1 Buurtsportcoaches per gemeente

Bron: RIVM: www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/, 30 juni 2013

De eerste tranche heeft de norm over 2012 nagenoeg gehaald, zeker als de openstaande vacatures worden meegerekend (tabel 2.2). De tweede, derde en vierde tranchegemeenten zitten op koers en zijn tussen de 15 en 24 procent verwijderd van de te realiseren norm over 2012 (exclusief vacatures). Als de vacatures worden meegerekend zijn de tweede, derde en vierde tranchegemeenten tussen de 8 en 14 procent verwijderd van de te behalen norm over 2012. De vijfde tranchegemeenten hebben op 1 januari 2013 slechts 14 procent van de norm wat betreft het aantal formatieplaatsen gerealiseerd. De vertraging in het eerste jaar heeft vooral te maken met de aanloop. Denk hierbij aan het regelen van de cofinanciering, het maken van een plan en - bij sommige gemeenten - het aanstellen van een kwartiermaker en het regelen van het werkgeverschap. Dit is vergelijkbaar met hoe dit proces verliep in de eerste vier tranches. De ervaring leert dat in het tweede jaar een groot deel van de achterstand wordt ingehaald.

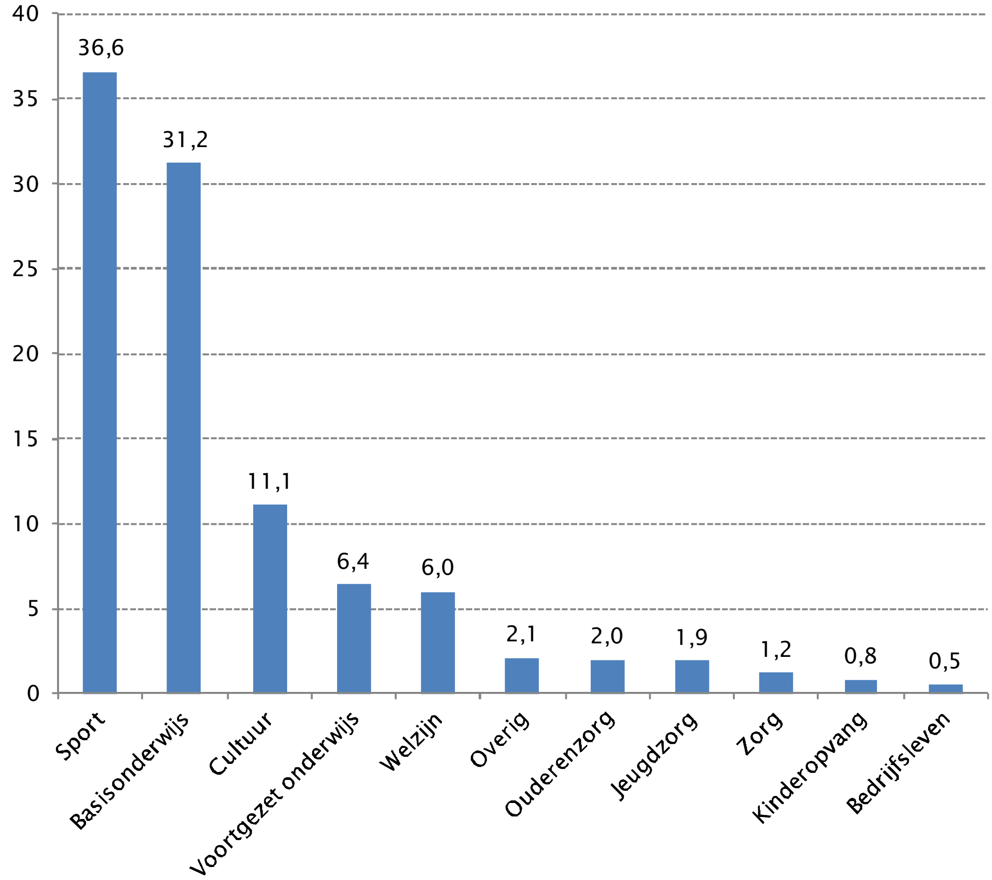
2.2.2 Aanstellingen: verdeling over de sectoren, 2008-2012

De verdeling van aanstellingen naar sectoren toont in de eerste vier tranches verschuivingen. In zowel de tweede, derde als de vierde tranche is het aandeel sport gedaald en is dit aandeel (veel) lager dan de oorspronkelijk afgesproken verdeling. Bij de eerste tranchegemeenten is het aandeel sport licht toegenomen.
Het aandeel basisonderwijs is binnen de eerste en tweede tranchegemeenten gelijk gebleven; bij de derde tranchegemeenten stijgt dit aandeel en is het aandeel relatief groot. De vierde tranche laat een lichte daling zien wat betreft het aandeel basisonderwijs. Er is een trend waarneembaar dat het aandeel basisonderwijs in het eerste jaar hoog is en langzamerhand afneemt richting de norm.
Het aandeel voortgezet onderwijs geeft een wisselend beeld: bij één tranche is dit aandeel gestegen, bij één gelijk gebleven en bij twee tranches licht gedaald. Bij alle vijf tranches blijft dit aandeel achter op de afgesproken verdeling. Dit heeft ook te maken met het feit dat een aantal gemeenten geen voortgezet onderwijs binnen de grenzen heeft.
Het aandeel cultuur ligt bij alle vijf de tranches hoger dan de afgesproken verdeling, met name bij de derde en vierde tranchegemeenten. Het aantal ingezette formatieplaatsen in deze tranches is opvallend hoog.
Bij de vijfde tranchegemeenten is duidelijk te zien dat zij buurtsportcoaches aanstellen in de nieuwe sectoren zoals kinderopvang, welzijn en (jeugd)zorg. Omdat het aantal gerealiseerde formatieplaatsen nog laag is, kunnen hieruit nog weinig conclusies worden getrokken.

Het grootste deel van de combinatiefuncties, namelijk 85 procent, wordt ingezet in de vier oorspronkelijke sectoren basis onderwijs (31%), voortgezet onderwijs (6%), cultuur (11%) en sport (37%) (figuur 2.2).[21] De overige 15 procent is verdeeld over de sectoren welzijn (6%), overig (2,1%), ouderenzorg (2%) en jeugdzorg (1,9%) en in beperkte mate over de sectoren zorg, kinderopvang en het bedrijfsleven.

[21] Omdat de vijfde tranchegemeenten pas per 2012 op de Impuls hebben ingetekend (toen er buurtsportcoaches mogelijk werden), is te zien dat de vijfde tranche de percentages op de niet oorspronkelijke sectoren positief beïnvloeden.

Figuur 2.2 Verdeling fte combinatiefuncties naar sector (totaal vijf tranches, meer antwoorden mogelijk, in procenten)[22]

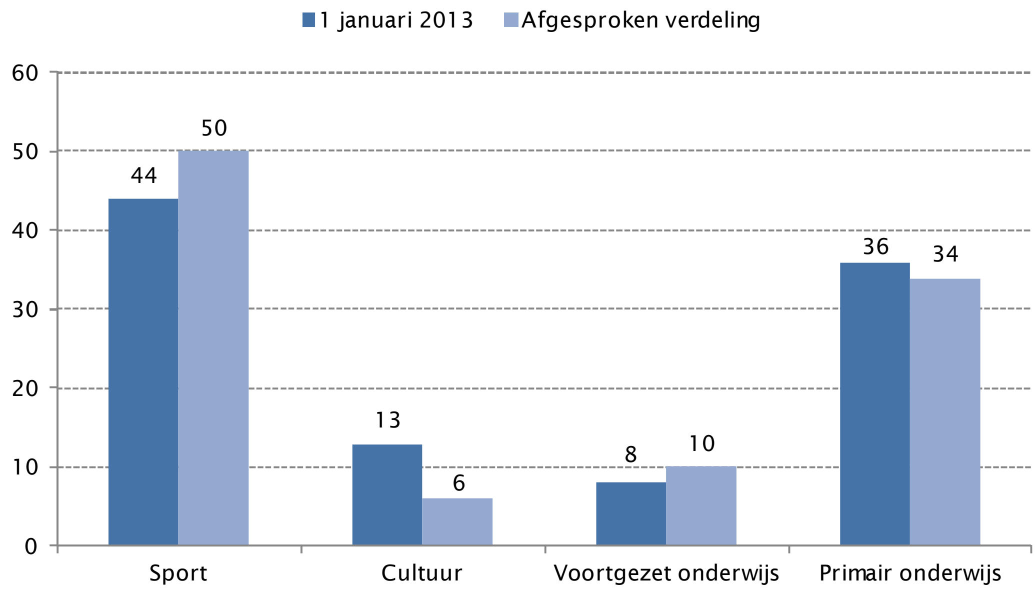
Bron: BMC Onderzoek, 2013

De oorspronkelijke verdeling van de fte combinatiefuncties naar sectoren voor de eerste vier tranches wijkt nog enigszins af van de afgesproken verdeling per sector (figuur 2.3).[23] 36 procent van de functies is ondergebracht in het primair onderwijs, dit zou volgens de afgesproken verdeling 34 procent moeten zijn. In het voortgezet onderwijs is 8 procent van de functies gerealiseerd, in de afgesproken verdeling is dit 10 procent en 13 procent van de functies is in de cultuursector ondergebracht. Dit is ruimschoots meer dan in de afgesproken verdeling wordt beoogd (6%). De vier tranches hebben 44 procent van de functies in de sportsector gerealiseerd tegenover vijftig procent als beoogd percentage.

[22] In deze figuur zijn de combinatiefuncties van een aantal gemeenten die geen onderverdeling naar sectoren konden maken van het aantal gerealiseerde fte niet meegenomen. De figuur is derhalve een benadering van de daadwerkelijke onderverdeling. De percentages gaan over de inzet van de formatieplaatsen bij alle vijf tranches betreffende combinatiefunctionarissen én buurtsportcoaches (242,45 fte in totaal).

[23] De vijfde tranche is buiten beschouwing gelaten, omdat deze tranche vooral buurtsportcoaches heeft ingezet. Deze verdeling is wel inclusief de buurtsportcoaches van de eerste vier tranches (210,94 fte).

Figuur 2.3 Verdeling fte combinatiefuncties naar oorspronkelijke sectoren per 1 januari 2013 (in procenten)

Bron: BMC Onderzoek, 2013

2.2.3 Cofinanciering over 2012 en 2013

De 367 deelnemende gemeenten hebben voor 81 procent van het totaal aantal gerealiseerde formatieplaatsen aan het eind van 2012 de cofinanciering rond en voor 89 procent van het aantal formatieplaatsen in 2013 dekking beraamd. Deze stijging is met name te danken aan de vijfde tranchegemeenten die in beperkte mate cofinanciering voor 2012 nodig hadden, maar dit voor 2013 wel in meerderheid geregeld hebben.

Van de eerste vier tranches hebben de gemeenten gezamenlijk financiële dekking voor 90 procent of meer van de te bekostigen cofinanciering over 2012 en de geraamde financiering over 2013. De vijfde tranche blijft achter. Dit ligt in de lijn der verwachting omdat deze vijfde tranchegemeenten in 2012 druk bezig waren om de cofinanciering voor 2013 te regelen.
De verdeling in 2012 van de bekostiging van de cofinanciering van het deel dat de gemeente financiert en het deel dat externe partijen financieren, laat een duidelijk aflopende lijn zien vanaf de eerste tranche van het aandeel formatieplaatsen dat door de gemeente wordt bekostigd (88% door eerste tranchegemeenten, 84% tweede tranchegemeenten, 80% derde tranchegemeenten, 79% vierde tranchegemeenten en 64% vijfde tranchegemeenten). Bij de eerste tranchegemeenten dragen de gemeenten zelf dus het meeste bij aan de cofinanciering en bij de vijfde tranchegemeenten het minste. Deze trend lijkt zich in 2013 voort te zetten (75% van de bekostiging door de gemeenten bij eerste tranchegemeenten naar 40% bij vijfde tranchegemeenten).

Cofinanciering door derden

Van alle deelnemende gemeenten heeft 40 procent in 2012 gebruik gemaakt van cofinanciering door externe partijen en tweede derde heeft het voornemen dit in 2013 (ook) te gaan doen.[24]

De eerste tranchegemeenten zijn inmiddels gevorderd in hun streven de cofinanciering gezamenlijk met externe partijen op te pakken; twee derde van deze gemeenten heeft in 2012 externe partijen laten meebetalen. Bij de tweede, derde en vierde tranchegemeenten doet een minderheid van de gemeenten dit nog. De gemeenten uit tranche vijf hebben in 2012 nog nauwelijks gebruikgemaakt van gezamenlijke cofinanciering door externe partijen.
Het aantal gemeenten dat in 2011 het voornemen had om in 2012 derde partijen te laten meebetalen blijkt (aanzienlijk) hoger dan de daadwerkelijke realisatie, met uitzondering van de eerste tranchegemeenten. Desalniettemin denkt toch tussen de 73 (eerste tranche) en 58 procent (vierde tranche) van de gemeenten dit in 2013 nog te realiseren.
Relatief veel gemeenten uit de eerste drie tranches laten externe partijen meebetalen, maar voor een relatief klein deel van de totale cofinanciering. Het aantal vierde en vijfde tranchegemeenten dat externe partijen wil laten meebetalen in 2013 is minder, maar deze gemeenten willen de cofinanciering dan wel grotendeels of volledig laten betalen door externe partijen. De onderhandelingen hierover met de externe partijen nemen in deze gevallen vaak meer tijd in beslag, waardoor een deel van deze gemeenten dit nog (lang) niet rond heeft.

2.2.4 Werkgeverschap per 1 januari 2012 en per 1 januari 2013

De impuls hanteert geen voorschriften voor de invulling van het werkgeverschap. De keuze van het werkgeverschap verschilt dan ook per tranche (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Top drie werkgevers per tranche

Top 3 werkgevers	1e tranche	2e tranche	3e tranche	4e tranche	5e tranche
	Sportorg.	Sportorg.	St. welzijn	St. welzijn	Sportorg.
	Stichting	Prov. Sportserv.	Prov. Sportserv.	Sportorg.	St. Welzijn
	Gemeente	Gemeente	Sportorg.	Cultuurinst.	Gemeente

Bron: BMC Onderzoek, 2013

Als wordt gekeken naar de keuze van het werkgeverschap van alle deelnemende gemeenten gezamenlijk dan worden de sportorganisatie (28%), welzijnsstichting (15%), gemeente (11%), cultuurorganisatie (10%) en het provinciale sportservicebureau (10%) het meeste gekozen voor het beleggen van het werkgeverschap.

Het blijkt voor veel gemeenten lastig te zijn om de combinatiefunctionarissen onder te brengen bij het onderwijs. Bij geen enkele tranche komen het basis- of voortgezet onderwijs voor in het

[24] Het is niet bekend hoe de gemeenten die nog geen volledige dekking hadden voor 2012 de formatieplaatsen hebben gefinancierd.

rijtje van de drie meest gekozen werkgevers. Het is gemakkelijker om nieuwe functies bij een cultuurinstelling of welzijnsinstelling aan te stellen, omdat deze (deels) door de gemeente worden gesubsidieerd. Steeds meer gemeenten richten een aparte stichting op die als werkgever fungeert. ZZP-ers komen nauwelijks voor.

Wat betreft werkgeverschap blijken er een aantal belemmerende factoren te bestaan. De Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt (zie verder paragraaf 4.3) geeft in haar rapport aan dat goed werkgeverschap voor de buurtsportcoach aandacht vraagt (Taskforce, 2013). Er is enerzijds aandacht voor de btw-afdracht. Daarnaast hebben buurtsportcoaches een verbindende taak in de buurt en zijn ze actief in verschillende sectoren. Dit geeft anderzijds een verantwoordelijkheid aan de werkgevers van de buurtsportcoach om de juiste randvoorwaarden te bieden ten aanzien van een goede rechtspositie, opleiding en perspectief op de arbeidsmarkt. Het rapport Geelkerken doet een beroep op de sociale partners om cao's op elkaar af te stemmen ten behoeve van een volwaardige functie van de buurtsportcoach en een eenduidige rechtspositie (Werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches, 2012).

2.3 Proces en effecten

In deze paragraaf is met behulp van beschikbare informatie uit verscheidene rapportages informatie opgenomen over enerzijds het verloop van de Impuls Brede scholen, sport en cultuur en de Brede impuls combinatiefuncties en anderzijds over de effecten van de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches.

2.3.1 Bevindingen procesevaluaties

Expertmeeting 'Combinatiefuncties, Leren van onderzoek en praktijk'

Op 6 juni 2012 heeft de expertmeeting 'Combinatiefuncties, Leren van onderzoek en praktijk' plaatsgevonden in Amersfoort . Deze bijeenkomst werd georganiseerd door de projectgroep Combifuncties onderwijs in samenwerking met projectbureau Impuls brede scholen, sport en cultuur (VSG). Met onderzoekers, combinatiefunctionarissen, gemeenten, werkgevers, samenwerkingspartners, zelfstandig adviseurs en experts vanuit de verschillende sectoren zijn opgedane ervaringen met de combinatiefuncties in de onderwijs- en sport- of cultuursector van de afgelopen jaren uitgewisseld. In vogelvlucht zijn een aantal onderzoeken[25] belicht en besproken. In rondetafelgesprekken zijn de opbrengsten van de onderzoeken gekoppeld aan de ervaringen van de aanwezige experts. In deze gesprekken is nader ingegaan op zaken die van belang zijn voor borging van de combinatiefuncties en leerpunten en aandachtspunten voor de toekomst.

[25] Dit betreft de volgende onderzoeken:
- *Effecten van de inzet van combinatiefuncties in het onderwijs*, Oberon 2012
- *Beter minder, maar beter*, Oberon 2011.
- *Impuls lokaal bekeken: Meer en beter*, Mulier Instituut/Kennispraktijk 2011.

Uit de expertmeeting kwamen leerpunten en tips voor de toekomst naar voren. Hieronder zijn enkele leerpunten opgesomd. Deze informatie is overgenomen uit de publicatie die over de expertmeeting verscheen (Van Empel & Van Hartingsveldt, 2012).[26]

Structuur en proces

- Maak gebruik van de ruimte die er is, wees creatief, toon ondernemerschap en ga op zoek naar lokale en regionale samenwerking.
- Zorg voor een plan en denk goed na over de organisatievorm. Geef hierbij richting maar ga ook aan de slag en timmer niet te veel dicht.
- Maak gebruik van wat er al bestaat aan goed draaiende organisatievormen. Benut bestaande succesverhalen en deel ervaringen en kennis met elkaar (netwerken/netwerkbijeenkomsten).
- Formuleer een gezamenlijke visie en doelen op de langere termijn in een breed perspectief. Denk hierbij aan wat je wilt bereiken met de combinatiefunctie en wat de opbrengst voor de leerlingen moet zijn. Maak keuzes en wees zo concreet mogelijk.
- Zorg voor een integrale benadering vanuit de betrokken sectoren. Streef naar één loket voor informatie en mogelijke doorverwijzing. Zorg ook dat de monitoring en evaluatie van de activiteiten in samenhang en met elkaar gebeurt.
- Maak gebruik van de ervaringen uit de verschillende sectoren. Deze kunnen vaak zo vertaald worden naar een andere sector.
- Stem de wederzijdse verwachtingen tussen de betrokken partners goed af. Voorkom onduidelijkheden en leg afspraken vast; zonder beleid gaat de combinatiefunctionaris ‘zwemmen’.
- Veranker de verbindingen, samenwerkingsafspraken en infrastructuur die op lokaal niveau tussen de betrokken partners tot stand komen.
- Zorg voor blijvend commitment van alle partners, bijvoorbeeld via een eigen bijdrage.
- Zorg ervoor dat de ‘energie’ en het enthousiasme van de combinatiefunctionarissen wordt vastgehouden.
- Zorg dat er periodieke terugkoppeling plaatsvindt ten aanzien van het behalen van de doelstellingen en evalueer ook met elkaar op gezette tijden.

Combinatiefunctionaris en inhoud

- Stel de juiste combinatiefunctionaris aan. Bepaal eerst waar behoefte aan is: starter, ervaren, (meer) coördinerend of (meer) uitvoerend. Let op de benodigde competenties.
- Informeer alle betrokkenen over de werkzaamheden van de combinatiefunctionaris.
- Zorg voor inbedding van de combinatiefunctionaris in het team op de school.
- Zorg voor de continuïteit en borging van de activiteiten en de kwaliteit daarvan bij de betrokken partners op de langere termijn. Heb hierbij oog voor de kwetsbaarheid van de effecten van de inzet van de combinatiefuncties (deze zijn vaak erg persoonsgebonden). Zorg dat de kennis van de combinatiefunctionaris geborgd wordt.

[26] www.vng.nl/files/vng/20120726_vbs_combinatiefunctionaris_leren_van_onderzoek_en_praktijk_flyer_def_lr.pdf.

- Leg een verbinding tussen binnen- en buitenschoolse activiteiten met aandacht voor de kwaliteit van het aanbod. Zorg dat de werkzaamheden en activiteiten van de combinatiefunctionaris onderdeel vormen van het leerplan/de doorlopende leerlijnen.
- Laat kwaliteit boven kwantiteit gaan. Wees bewust van het spanningsveld tussen een groter bereik maar minder resultaten en een kleiner bereik met meer resultaten. Een versnipperde aanstelling komt niet ten goede aan de kwaliteit.
- Heb aandacht voor de opleiding en ontwikkeling van de combinatiefunctionaris. Opleidingen (mbo en hbo) zouden beter aan moeten sluiten op het werkveld van de combinatiefunctionaris.

Kwaliteitsverbetering

Verschillende partijen zijn actief aan de slag met de ontwikkeling van competenties, bekwaamheden en netwerken van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches in het kader van kwaliteitsverbetering. De achtergrond van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches is dan ook heel verschillend. Om meer verbinding tussen deze professionals te realiseren en kennisdeling tot stand te brengen, is het ministerie van VWS voornemens een platform te faciliteren ten behoeve van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Verder zullen de Cruyff Foundation en de Krajicek Foundation, daartoe in staat gesteld door VWS, de eerste helft van 2013, een bijscholingsmodule sportiviteit en respect opzetten om de buurtsportcoaches beter toe te rusten voor hun positieve inzet in de wijk.[27]

Navolgend worden enkele onderzoeken/activiteiten hieromtrent besproken (zie verder paragraaf 4.1.2 voor meer informatie omtrent de ondersteunende activiteiten die bijdragen aan deze kwaliteitsimpuls).

Competenties en netwerken van combinatiefunctionarissen

De Hogeschool van Amsterdam heeft onderzoek gedaan naar de competentieontwikkelingsbehoefte en de netwerkbehoefte onder combinatiefunctionarissen in de sport (Verbeek et al., 2012). Centrale onderzoeksvraag is: over welke competenties moet een combinatiefunctionaris beschikken, hoe ziet de competentieontwikkelingsbehoefte eruit, en waaruit bestaat hun netwerkbehoefte? Voor het verzamelen van de data zijn meerdere onderzoeksmethoden gebruikt, te weten: desk research, interviews (met landelijke en regionale stakeholders, coördinatoren/teamleiders van combinatiefunctionarissen en combinatiefunctionarissen), en online vragenlijsten (onder combinatiefunctionarissen).

De conclusies van het rapport hebben vooral betrekking op de ‘oude impuls’ (De Impuls Brede scholen, sport en cultuur) en zijn hier overgenomen uit de rapportage (Verbeek et al., 2012).[28] Ondanks de verschillende typen combinatiefuncties in de sport, zijn er grote overeenkomsten in de competenties die zij in hun werk nodig hebben. Veelgenoemde competenties waar een combinatiefunctionaris over moet beschikken om het werk goed te kunnen doen, zijn:

[27] Tekst afkomstig uit Meicirculaire gemeentefonds 2013. www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/meicirculaire-gemeentefonds-2013.
[28] Verbeek, D., Wit, R. de & Janssens, J. (2012). *2900 Duizendpoten. De competentieontwikkelingsbehoefte en netwerkbehoefte van combinatiefunctionarissen in de sport*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Bewegen, Sport en Voeding.

projectmatig werken, omgevingsbewustzijn, netwerken, creativiteit, proactief en ondernemend handelen, professionaliteit, communicatievaardigheden, didactische en pedagogische vaardigheden, flexibiliteit, en kennis van en hart voor de sport. Een combinatiefunctionaris moet een duizendpoot zijn die van alle markten thuis is. Uit het onderzoek bleek verder dat er veelal een onderscheid gemaakt wordt tussen uitvoerende werkzaamheden van combinatiefunctionarissen en de competenties die daarvoor nodig zijn, en de coördinerende werkzaamheden van combinatiefunctionarissen en de competenties die daarvoor nodig zijn. Uitvoerende werkzaamheden zijn het geven van trainingen, clinics en het organiseren van naschools sportaanbod. Bij coördinerende taken wordt gedoeld op promotie en marketing, het opzetten van een beleidsplan, het leggen van nieuwe contacten met scholen of verenigingen en het plannen en rapporteren van de eigen werkzaamheden.

Verschillende organisaties bieden bij- en nascholing aan combinatiefunctionarissen. Academie Sport en Beleid, de zes hbo-sportopleidingsinstituten, Combiteam Utrecht en de verschillende provinciale sportservice organisaties zijn daar de belangrijkste van. Het aantal aanbieders doet vermoeden dat er ook al veel cursussen zijn gegeven, maar dat is niet het geval. Elke aanbieder heeft haar cursusaanbod slechts één- of tweemaal gegeven. In de competentieontwikkelingsbehoefte wordt in de praktijk niet per definitie voorzien door gebruik te maken van het landelijk en regionaal bij- en nascholingsaanbod. In de praktijk blijkt dat dit slechts een van de scholingsvormen is. De andere vier zijn het bijwonen van landelijke netwerkdagen, het bezoeken van regionale themabijeenkomsten, het volgen van sportspecifieke bijscholing, en ten slotte het intern oplossen van de scholingsvraag. Dit laatste gebeurt het vaakst in verband met een beperkt scholingsbudget en het voordeel dat ingesprongen kan worden op specifieke vragen van combinatiefunctionarissen in de lokale context van scholen en sportverenigingen en gemeentelijk beleid. Interne scholing vindt plaats door ervaringsdeskundigen of door intervisietrajecten tussen combinatiefunctionarissen.
Zowel de ALO-opleiding als de SM&O-opleiding zijn geschikte vooropleidingen voor het werk als combinatiefunctionaris. Er zijn wel aanzienlijke verschillen tussen deze opleidingen en het type werkzaamheden waar ze het meest op aansluiten. In beide opleidingen is enige aandacht voor het beroep van combinatiefunctionaris. Bij de ALO volgen studenten een stage buurt, sport en onderwijs. En bij SM&O wordt in vakken waar het actuele sportbeleid aan bod komt, ook verteld over de regeling combinatiefuncties. Gezien het grote arbeidsmarkt potentieel (2900 fte) is de aandacht echter beperkt.

De meeste combinatiefunctionarissen hebben behoefte aan contact met andere combinatiefunctionarissen. Binnen de gemeente vindt vaak al voldoende contact plaats, maar er is veel minder contact met combinatiefunctionarissen die elders werkzaam zijn. Een groot deel van de combinatiefunctionarissen zou het contact met hen willen vergroten. Combinatiefunctionarissen willen samenkomen en willen discussiëren rond concrete en praktijkgerichte onderwerpen. Combinatiefunctionarissen geven aan vooral te willen netwerken om ideeën uit te wisselen en van elkaar te leren. Netwerken is dus geen doel op zich, maar een manier om bij te leren; het is een vorm van bij- en nascholing.

HAN-opleiding basis voor toekomstige buurtsportcoach

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en Radboud Universiteit Nijmegen hebben in 2012 onderzoek gedaan naar in hoeverre het competentieprofiel van de buurtsportcoach overeen komt met het competentieprofiel van iemand die de opleiding Sport- en Bewegingseducatie

(SBE) aan de HAN heeft gevolgd (Derksen, 2013). Het onderzoek toont aan dat er op een drietal vlakken verbetering te realiseren is; het nadrukkelijker incorporeren van de seniorendoelgroep in de opleiding, het verbeteren van de competentie van studenten om samen te werken (met name de vaardigheid om te netwerken) en studenten leren om landelijke en gemeentelijke beleidsplannen te schrijven en daarmee te werken. De verbeterpunten zijn inmiddels doorgevoerd in de opleiding.

Themadossier buurtsportcoach

NISB brengt in het najaar van 2013 een themadossier buurtsportcoach uit (NISB, 2013a). Dit dossier is bedoeld voor beleidsmedewerkers die zich bezighouden met de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau en voor eenieder die meer over de regeling wil weten (bijvoorbeeld intermediairs als sportservicebureaus of andere lokale betrokkenen als mogelijke werkgevers, co-financiers en buurtsportcoaches zelf). Het dossier geeft inzicht in de regeling en biedt handvatten bij de inzet van buurtsportcoaches. De informatie is verdeeld onder de kopjes: nieuws, achtergrond, praktijk, beleid en onderzoek.

Flankerend beleid buurtsportcoach

De minister van VWS gaf in 2012 aan op korte termijn flankerend beleid ontwikkeld te willen hebben ten aanzien van buurtsportcoaches dat kan rekenen op draagvlak bij belanghebbende partijen en organisaties. Van te ontwikkelen beleid en producten dient een stimulerende werking uit te gaan, zodat op lokaal niveau op zo kort mogelijke termijn gestart kan worden met de buurtsportcoaches. Om dit te kunnen realiseren heeft het ministerie van VWS de Werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches ingericht die dit flankerend beleid zal toetsen.

Onder leiding van de heer Philip Geelkerken (directeur van het CAOP) en ondersteund door Van Beekveld & Terpstra Organisatieadviesbureau, heeft de werkgroep in juni 2012 het eindrapport *Aan de slag met de buurtsportcoach* opgeleverd (Werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches, 2012).[29]

Deze werkgroep heeft een aantal handreikingen en modellen ontwikkeld, zoals:

- een stappenplan voor de invoering van buurtsportcoaches;
- modellen voor samenwerking in de buurt;
- diverse samenwerkingsovereenkomsten tussen instellingen met buurtsportcoaches;
- een overzicht met relevante competenties en;
- een aantal voorbeeldfuncties.

Daarnaast geeft de werkgroep een aantal adviezen aan gemeenten, hun lokale partners en andere organisaties die betrokken zijn bij de invoering van de buurtsportcoaches.

Buurtsportcoaches op de NOC*NSF Sport Conventie 2012

Tijdens de NOC*NSF Sport Conventie (april 2012) hebben ruim 120 buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen samen gesproken over mogelijke verbeterpunten. In een

[29] www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/aan-de-slag-met-de-buurtsportcoach-inclusief-handreikingen.

conceptverslag dat NOC*NSF over deze bijeenkomst heeft opgesteld zijn de volgende conclusies opgenomen:

- Structuur en continuïteit van landelijk en lokaal beleid is belangrijk om bij de doelgroepen succes te kunnen behalen. De buursportcoaches en combinatiefunctionarissen moeten de tijd krijgen om een goede relatie met hun doelgroep op te kunnen bouwen.
- Bij de projecten voor jongeren is eigen verantwoordelijkheid geven een belangrijke succesfactor. Het is zinvol om een platform te creëren waarop de buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen goede ervaringen kunnen delen.
- Bestaande (sport)accommodaties moeten efficiënter worden gebruikt. Dat gebeurt nu niet door diverse belemmeringen
- Alle stakeholders moeten meer buiten de bestaande kaders durven denken.

2.3.2 Effecten van de Impuls op landelijk niveau

De doelstellingen van de Impuls Brede scholen, sport en cultuur zijn verdeeld in output (resultaat)- en outcome (effect)-doelstellingen (Ministeries van OCW & VWS, 2007). De outcome-doelstellingen van de Impuls worden landelijk gemonitord. De situatie in 2007 en 2009 (0- en 1-meting) is vastgesteld in 2011 (Beth et al., 2011). De 2-meting verscheen in 2012 (Von Heijden & Van Kalmthout, 2012) en beschrijft de situatie in 2011. Voor de monitoring is gebruikgemaakt van bestaand periodiek onderzoek.[30] Navolgend wordt per outcome-doelstelling het gemeten effect uit de 2-meting vermeld.

- Het uitbreiden van het aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als het voortgezet onderwijs, om te beginnen in de 40 krachtwijken;

Het aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in het primair onderwijs is gestegen. In het voortgezet onderwijs is een stijging van brede scholen met sportaanbod waarneembaar.

- Het versterken van circa 10 procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk;

Qua sterkte van sportverenigingen is er weinig veranderd. Bij de maatschappelijke functie is een lichte stijging te zien.

- Het stimuleren van het dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen;

Ruim de helft van de brede scholen biedt wekelijks sport- en beweegactiviteiten aan. De aanwezigheid van een combinatiefunctionaris hangt niet samen met een hogere frequentie van dat aanbod.

[30] Gebruikte onderzoeken: Jaarbericht Brede School van Oberon; Verenigingsmonitor van het Mulier Instituut; Periodieke Peilingen Onderwijsniveau (PPNO); School, Bewegen en Sport (SBS); Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO); Cultuurmonitoren PO en VO; Nationale Scholierenmonitor; Sport, Bewegen en Onderwijs (Brede Analyse).

- Het bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met een of meer kunst- en cultuurvormen en het onder jongeren stimuleren van actieve kunstbeoefening.

De cultuurcoaches zijn tevreden over het realiseren van de doelstelling om leerlingen meer vertrouwd te maken met een of meer kunst- en cultuurvormen. Actieve kunstbeoefening blijft hierin wat achter.

2.3.3 Proces en effecten van de Impuls op lokaal niveau

Naast de landelijke monitoring van de Impuls Brede scholen, sport en cultuur is het gewenst zicht te hebben op de (neven)effecten van de regeling op lokaal niveau, op de mate waarin deze effecten daadwerkelijk kunnen worden toegeschreven aan de inzet van de combinatiefunctionarissen en op de lokale context/omstandigheden waaronder deze effecten al dan niet optreden. In dit kader verzorgen het Mulier Instituut en Kennispraktijk ondersteund door het ministerie van VWS verdiepend onderzoek naar de effecten en processen van de inzet van de combinatiefunctionarissen (en later ook de buurtsportcoaches). Naast de bestudering van de effecten, wordt tevens uitdrukkelijk ingegaan op de proceskant van de impuls. Er heeft inmiddels een 0-meting onder zes eerste tranchegemeenten (Von Heijden et al., 2011) en een 1-meting onder zes tweede tranchegemeenten (Von Heijden et al., 2012) plaatsgevonden.

Als voorloper op de hierna te bespreken publicatie *Impuls lokaal bekeken: van school- naar buurtgericht* (Von Heijden et al., 2013b) verscheen eerder in 2013 de factsheet *Wat zien gemeenten in een buurtsportcoach?* (Von Heijden & Leijenhorst, 2013) van Mulier Instituut en Kennispraktijk. Op dat moment waren veel gemeenten bezig met het vaststellen van een visie en aanpak voor de inzet van buurtsportcoaches. Vanwege de actualiteit en om gemeenten de gelegenheid te bieden van elkaar te leren, wordt in de factsheet een beeld geschetst van hoe de achttien in het onderzoek betrokken gemeenten bezig zijn met de invulling van buurtsportcoaches.
Uit de factsheet blijkt dat er veel variatie bestaat in de visie en aanpak van gemeenten wat betreft de inzet van de buurtsportcoach. De buurtsportcoach blijkt vooral te worden ingezet voor nieuwe doelgroepen en zal meer vraaggericht werken dan de combinatiefunctionaris. De cofinanciering komt meestal uit de eigen gemeentekas. Gemeenten omarmen het idee van de Sportimpuls, maar ze vinden het jammer dat hun eigen rol daarin beperkt is.

In het najaar van 2013 is de derde meting van het Mulier Instituut en Kennispraktijk gereed gekomen (Von Heijden et al., 2013b). Het rapport bevat data over achttien gemeenten verdeeld over de vier tranches (zes tranche 1, zes tranche 2 en zes tranche 3/4). Middels het onderzoek is zicht verkregen op de succes- en faalfactoren met betrekking tot de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches.[31]

[31] De derde meting besteedt voor het eerst ook aandacht aan de (nog prille) inzet van buurtsportcoaches. Omdat deze buurtsportcoaches pas sinds kort aan de slag zijn gaat het hier om het inventariseren van hun inzet (wat ze doen) en niet zozeer de resultaten van hun inzet (wat het oplevert). De combinatiefunctionarissen worden inmiddels drie jaar gevolgd hetgeen wel leidt tot onderbouwde uitspraken met betrekking tot opbrengsten van hun inzet.

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van een combinatie van de afname van online vragenlijsten en semi-gestructureerde interviews. De vragenlijsten zijn afgenomen bij combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches en maatschappelijke organisaties die bij hun inzet betrokken zijn.[32] In totaal zijn 59 verdiepende interviews gehouden met 104 professionals (combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches) en betrokken maatschappelijke partners.[33]

In het rapport zijn zestien algemene conclusies geformuleerd over de uitvoeringsprocessen en effecten van combinatiefunctionarissen in achttien gemeenten in de periode 2010-2013. De eerste zeven zijn gerelateerd aan de beoogde resultaten vanuit de landelijke kaders van de Brede impuls combinatiefunctionarissen en de negen daarna gaan specifieker in op de lokale uitvoering door de combinatiefunctionarissen. De conclusies hieronder zijn overgenomen uit de rapportage *Impuls lokaal bekeken: van school- naar buurtgericht*, 2013.

Conclusies gekoppeld aan landelijke kaders

De focus in de rapportage ligt nog op de combinatiefunctionarissen. Met de komst van de buurtsportcoaches zullen naar verwachting meer verbindingen lokaal tot stand komen, maar dit is in de huidige cijfers nog niet terug te zien.

1. **Combinatiefunctionarissen zorgen voor verhoging van sportdeelname.**

Driekwart van de combinatiefunctionarissen (tabel 2.4) en zestig procent van de betrokken sportorganisaties (tabel 2.5) ervaart (in 2012/2013) een toename van het aantal jeugdleden door de inzet van combinatiefunctionarissen.

Tabel 2.4 Percentage combinatiefunctionarissen dat aangeeft in hoeverre het aantal leden bij de sportvereniging al dan niet is veranderd door hun komst, naar verschillende doelgroepen (in procenten, n=178)

	Jeugd	In-actieven	Lage SES	Allochtonen	Gehandicapten/ chronische aandoening	Ouderen
Het aantal is afgenomen	2	2				1
Het aantal is min of meer gelijk gebleven	7	10	11	12	13	12
Het aantal is toegenomen	74	33	29	44	16	12
N.v.t.	6	20	24	18	48	53
Weet niet	11	35	35	26	24	22

32 Dit betreft in 2013 met name scholen, sportverenigingen en culturele organisaties en al een aantal andere organisaties.
33 Deze groep bestond voornamelijk uit mensen vanuit sportverenigingen, scholen en culturele instellingen. Daarnaast zijn er soms gesprekken gevoerd met projectleiders/verantwoordelijke ambtenaren of betrokkenen vanuit andere maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld welzijn, opvang), deze maken ook onderdeel uit van de groep van maatschappelijke partners.

Tabel 2.5 Percentage sportorganisaties dat aangeeft in hoeverre het aantal leden al dan niet is veranderd door komst van combinatiefunctionaris, naar verschillende doelgroepen (in procenten, n=171)

	Jeugd	Inac-tieven	Lage SES	Allochtonen	Ouderen	Gehandicapten/ chronische aandoening
Het aantal is afgenomen	3		2	1	1	1
Het aantal is min of meer gelijk gebleven	30	39	27	27	37	25
Het aantal is toegenomen	60	15	19	32	12	11
N.v.t.	2	30	31	23	42	51
Weet niet	4	16	21	16	8	12

2. **Het is onbekend in hoeverre combinatiefunctionarissen bijdragen aan een gezonde leefstijl.**

Met het nieuwe beleidsprogramma SBB zijn combinatiefunctionarissen nadrukkelijker verbonden met het bevorderen van een gezonde leefstijl. Uit de resultaten blijkt dat er deels wel inactieven worden bereikt door de combinatiefunctionarissen, maar onbekend is of zij ook daadwerkelijk inactieven blijvend in beweging hebben gekregen. Daarbij betekent een hogere sportdeelname in het algemeen niet vanzelfsprekend dat meer mensen een gezonde leefstijl hebben. Mogelijk dat in navolgende jaren meer informatie voorhanden komt over of inactieven worden bereikt en hoe de verbinding van sport met zorg wordt gemaakt.

3. **Combinatiefunctionarissen verbinden tot op heden vooral school en sport en worden in grote en middelgrote gemeenten gekoppeld aan buurten/wijken waar de sportdeelname relatief laag is.**

Samenwerking wordt vaak genoemd als positief resultaat van het werk van de combinatiefunctionaris. Driekwart van de functionarissen werkt in de sport en/of het onderwijs (tabel 2.6).

Tabel 2.6 Sectoren waarin de professional werkzaam is (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Werkzame sectoren	Combinatiefunctionaris (n=247) %
Sportsector	78
Onderwijs	76
Buurtvoorziening	15
Kunst en cultuur	12
Welzijn	11
Kinderopvang	8
(Jeugd)zorginstelling	3
Bedrijfsleven	2
Ouderenvoorziening	1
Gezondheidscentrum	1
Anders	2

Wel is opvallend dat bijna een derde van de functionarissen aangeeft te werken voor één sector (tabel 2.7), terwijl de inzet is om meer dan één sector te verbinden. In grote en middelgrote gemeenten worden de combinatiefunctionarissen daarnaast vooral gekoppeld aan aandachtswijken, waar de sportdeelname relatief laag is.

Tabel 2.7 Meest voorkomende (combinaties van) sectoren, combinatiefunctionarissen (in procenten, n=234)

	%
Onderwijs en sport	34
Alleen sport	15
Alleen onderwijs	11
Onderwijs, sport en buurt	6
Onderwijs en cultuur	4

4. **Vooral in kleine en middelgrote gemeenten waar combinatiefunctionarissen actief zijn is het aanbod in 2012/2013 rondom (brede) basisscholen vergroot met sport- en culturele activiteiten (vooral naschools).**

De grootste ontwikkeling qua sport- en cultuuraanbod rondom scholen is afgelopen jaar geboekt in de kleine en middelgrote gemeenten. Zij lijken wat in te lopen op hun 'achterstand' op het aanbod in grote gemeenten. In de grote gemeenten lijkt de groei in het aanbod eerder te hebben opgetreden en is de omvang van het aanbod rondom scholen in de afgelopen paar jaar niet veel veranderd.

5. **Een beperkt aantal scholen met dagelijks sportaanbod is vooral in grote gemeenten te vinden.**

Er is vooral in grote gemeenten een beperkt aantal scholen met dagelijks sportaanbod. Het duurzaam betrekken en motiveren van scholen om structureel aandacht te besteden aan sport en cultuur en buitenschoolse verbindingen blijft continu een uitdaging.

6. **Sportverenigingen waarbij een combinatiefunctionaris is betrokken zijn relatief vaak sterke verenigingen en ze ervaren dat de combinatiefunctionaris zorgt voor ledenwinst of andere successen.**

Sportverenigingen zijn over het algemeen heel positief over de meerwaarde die de combinatiefunctionarissen genereren. Meestal is dit ledenwinst, maar er zijn ook uiteenlopende andere kansen en knelpunten die de functionarissen helpen aanpakken. Het is overigens niet zo dat de betrokken sportverenigingen bij aanvang allemaal hulpbehoevend zijn. Vaak (niet altijd) zijn juist bewust al sterke verenigingen geselecteerd, omdat verwacht wordt dat die de meeste mogelijkheden hebben om nieuw aanbod voor nieuwe doelgroepen te realiseren.

7. **Het aanbod aan culturele activiteiten binnen of na schooltijd voor met name basisschooljeugd lijkt toe te nemen of is kwalitatief verbeterd.**

Zowel binnen als buitenschools lijken de cultuurcoaches te zorgen voor een groter aanbod aan culturele activiteiten voor de jeugd. Tegelijk wordt vaak een kwaliteitsverbetering van het culturele aanbod ervaren. Ook twee derde van de culturele instellingen geeft aan dat de kwaliteit van het aanbod door de inzet van de combinatiefunctionaris is vergroot.

Conclusies gekoppeld aan lokale uitvoering

8. Grote, middelgrote en kleine gemeenten zetten de combinatiefunctionaris verschillend in en de effecten zijn ook deels verschillend.

In grote gemeenten blijken combinatiefunctionarissen aan minder partners tegelijk te zijn verbonden en worden daar meer uitvoerend ingezet dan in kleinere gemeenten. In grote gemeenten lijken veel naschoolse activiteiten professioneel te worden begeleid door combinatiefunctionarissen (relatief hoge kwaliteit), terwijl in middelgrote en kleine gemeenten vooral de samenwerking van veel scholen met sportverenigingen of culturele instellingen wordt gerealiseerd. In grote gemeenten lijken de functionarissen veel winst te boeken op het uitvoeren van naschools aanbod en werving van jeugdleden. In kleine gemeenten wordt de inzet vaker direct gekoppeld aan (verbetering van) het binnenschoolse aanbod en zijn de inzet en uitkomsten diverser. Hoewel daar de koppeling rondom scholen van binnen- met buitenschools aanbod minder vaak echt gestalte krijgt, wordt er op uiteenlopende terreinen directe meerwaarde ervaren (bijvoorbeeld kwaliteit bewegingsonderwijs, meer jeugdleden, versterkt kader).

9. De veelzijdigheid van hoe combinatiefunctionarissen worden ingezet blijft toenemen en het is nog niet duidelijk of je het best 'uitvoerders' of 'aanjagers/verbinders' moet aanstellen.

Met de Brede impuls en de verbreding van doelgroepen, sectoren en uitgangspunten vanaf 2012 neemt de veelzijdigheid van de combinatiefunctionarissen verder toe. Lokaal wordt het overwegend als positief ervaren dat deze ruimte er is, waardoor iemand optimaal aan de lokale context kan worden gekoppeld. Nadeel hiervan voor de herkenbaarheid van de functie is dat mensen en organisaties die niet direct betrokken zijn vaak niet weten wat een combinatiefunctionaris is en er dus ook niet één eenvoudige uitleg is van wat diegene doet. Twee duidelijk verschillende typen functies zijn de uitvoerders/begeleiders van activiteiten ten opzichte van aanjagers/verbinders. Die verbinders zullen niet zozeer zelf activiteiten uitvoeren, maar proberen vooral mensen en organisaties te verbinden en/of hun deskundigheid te vergroten. Zo dient het aanbod blijvend beter en beter op elkaar afgestemd te worden. Of dit ook daadwerkelijk veel blijvend effect oplevert is nog niet goed vast te stellen. Er is niet vast te stellen of het ene type effectiever is dan de ander, maar de keuze voor de een of de ander is gerelateerd aan verschillende visies op hoe de combinatiefunctionarissen lokaal optimale meerwaarde hebben.

10. De belangrijkste succesfactor voor het realiseren van de beoogde effecten door de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach is communicatie van hem/haar met de doelgroep en maatschappelijke partners.

De communicatieve vaardigheden van de combinatiefunctionaris en het contact met kinderen en/of partners zijn cruciaal om de gewenste effecten te bereiken. Voor de meer uitvoerende functionarissen gaat het vooral om de 'klik' met de doelgroep en de passie voor sport of cultuur die hij/zij overbrengt. Voor de functionarissen die vooral verbinding willen realiseren tussen organisaties gaat het er om dat zorgvuldig gecommuniceerd kan worden op verschillende niveaus.

11. **Het belangrijkste struikelblok voor het realiseren van beoogde effecten door de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach is de betrokkenheid van ouders.**

Wanneer de kinderen bereikt zijn met binnen- en naschools aanbod is de betrokkenheid van de ouders een cruciale factor om buitenschools aanbod en de doorstroom van kinderen naar sportvereniging of culturele instelling verder te realiseren. Dat dit struikelblok niet nieuw is blijkt uit het feit dat zowel sportverenigingen als de combinatiefunctionarissen zelf het verhogen van ouderbetrokkenheid ook als doel van hun inzet noemen. Verschillende combinatiefunctionarissen zien als neveneffect van hun inzet de ouderbetrokkenheid hoger worden.

12. **Betrokken sportverenigingen, scholen en culturele instellingen zijn in het algemeen erg tevreden over de inzet van combinatiefunctionarissen.**

In het algemeen zijn de lokale partners (zeer) tevreden over de inzet van de combinatiefunctionarissen. Naast het vergroten van aanbod wordt ook vaak de verhoging van kwaliteit van het sport- of culturele aanbod als positieve uitkomst genoemd. Er zijn ook niet veel opvallende knelpunten die het werk van de functionarissen belemmeren. Ouderbetrokkenheid is nog wel een terugkerend vraagstuk waar de combinatiefunctionarissen in hun werk mee te maken hebben. Knelpunten en wensen om zaken anders aan te pakken lijken ook niet zozeer verbonden met het functioneren van de combinatiefunctionarissen, maar eerder met gemeentelijke beleidskaders of de lokale context.

13. **Betrokken lokale partners maken zich zorgen over continuïteit.**

Vooral uit de interviews blijkt dat de betrokken scholen, sportverenigingen en culturele instellingen zich zorgen maken over continuïteit. Dit heeft te maken met het feit dat financiën lokaal niet meerjarig zijn gedekt, of dat functionarissen tijdelijke contracten hebben en/of er kortlopende (eenjarige) overeenkomsten zijn met partners. Voor verschillende functionarissen is de toekomst onzeker en ondanks hun enthousiasme voor de functie kiezen ze dan regelmatig voor meer zekerheid bij een andere baan. Ook komt het voor dat werkgevers na drie jaar geen vast dienstverband willen aanbieden, omdat zij geen garantie hebben dat de functie op dezelfde wijze structureel gefinancierd kan worden. Inhoudelijk is een nadeel dat soms enige scepsis heerst en de functie wordt gezien als weer een ‘tijdelijk initiatief’. Tot slot lijkt iets meer ervaren zekerheid er ook voor te kunnen zorgen dat men procesmatiger kan bouwen aan een blijvende samenwerkingsstructuur, terwijl men anders kiest om actiegericht zo snel mogelijk concrete outputresultaten te bereiken.

14. **Het lijkt goed dat gemeenten kunnen kiezen voor een aanpak die aansluit op de wensen en mogelijkheden in de eigen lokale context.**

Dat gemeenten de vrijheid hebben om een eigen aanpak te kiezen heeft er niet toe geleid dat de combinatiefunctionarissen geen duidelijke resultaten boeken. De maatschappelijke partners zijn overwegend positief en ervaren (duidelijke) meerwaarde en resultaat. Die resultaten zijn wel zeer verschillend tussen de gemeenten. Dit lijkt ook vrij logisch en wenselijk, gezien de diversiteit in lokale contexten waarin de combinatiefunctionarissen aan de slag zijn gegaan. Hoewel de effecten divers en nog niet optimaal zijn, lijkt al met al gesteld te kunnen worden dat de gekozen aanpak om combinatiefunctionarissen onder regie van gemeenten aan te stellen positief werkt. Die vrijheid heeft overigens ook nadelen, zo moeten gemeenten veel zelf regelen en uitzoeken.

15. Een beschikbare, competente, ervaren kartrekker op beleidsniveau binnen de gemeente met politiek draagvlak vergroot de kansen op duurzaam resultaat.

De Brede impuls kent verschillende vrijheidsgraden en actieve betrokkenheid van een competente beleidsmedewerker draagt positief bij aan de effecten van de combinatiefunctionarissen. In de koppeling met de wethouder en politiek draagvlak wordt bepaald hoe sterk en stabiel de lokale beleidskaders voor combinatiefunctionarissen en de betrokken lokale partners eruitzien.

16. In 2010-2013 zijn de inzet en effecten van combinatiefunctionarissen niet heel erg veranderd, maar met het aanstellen van buurtsportcoaches vanaf 2013 zullen werkwijzen, doelgroepen en betrokken maatschappelijke partners veranderen.

Wat betreft de inzet en effecten zijn er de afgelopen jaren nog geen grote wijzigingen geweest, zo lijkt het. Wel wordt verwacht dat dit de komende jaren met de uitbreiding met buurtsportcoaches zal wijzigen; dan zullen er grotere veranderingen optreden. Dit is in het onderzoek op dit moment nog niet terug te zien. In sommige gemeenten worden alle combinatiefunctionarissen op een heel andere manier ingezet dan voorheen, terwijl in andere gemeenten de huidige inzet grotendeels wordt voortgezet en slechts ten dele wordt verbreed naar andere sectoren en doelgroepen.

3. Sportimpuls

De huidige stand van zaken met betrekking tot de Sportimpuls is onderwerp van dit hoofdstuk. We doen verslag op basis van registraties en onderzoeken voor wat betreft procesevaluatie en resultaten. Partijen hebben nog geen effectmetingen gedaan. In navolgende paragraaf worden eerst de achtergrond en het doel van de Sportimpuls besproken.

3.1 Achtergrond en doel

Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen tot en met 2016 ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. Dit is een subsidieregeling die hen financiële hulp biedt bij het opzetten van activiteiten om met behulp van effectieve interventies (zie paragraaf 4.2) meer mensen in beweging te krijgen (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt, 2012). Om vraaggericht te kunnen werken, is samenwerking met verschillende partijen (zoals sport- en beweegaanbieders onderling, tussen sportaanbieders en gemeenten, onderwijs-, welzijn- en zorginstellingen, het bedrijfsleven) essentieel. Bij een deel van de sportimpulsprojecten zullen buurtsportcoaches betrokken zijn.

Het doel van de Sportimpuls is dat lokale sport- en beweegaanbieders startklaar worden gemaakt om de kansen te kunnen benutten om sport onderdeel te maken van de dagelijkse keuze van mensen en daarmee de gezondheid te bevorderen. De Rijksoverheid wil immers dat er een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname wordt bereikt. In het kader van de borging is het nodig vraaggestuurd, lokaal sport- en beweegaanbod op maat aan te bieden. Op deze manier kan er invulling worden gegeven aan de afspraken die de lokale aanbieders met de gemeenten hebben gemaakt. Daarbij wordt hun ondernemerszin gestimuleerd en ondersteund.

De lokale sport- en beweegaanbieders kunnen een aanvraag indienen voor een budget uit de Sportimpuls. Binnen de Sportimpuls spelen de gemeenten een belangrijke rol. Voor een aanvraag is het draagvlak vanuit de gemeente en de onderbouwing met behulp van een buurtactieplan[34] gewenst. De aanvraag-, toewijzings- en verantwoordingsprocedure verloopt via ZonMw. ZonMw is verantwoordelijk voor het daadwerkelijk verstrekken van de subsidie, NOC*NSF voor de inhoudelijke kaders. Beide organisaties werken nauw samen met kennisinstituut NISB. Voor een project van twee jaar kan tussen de 10.000 en 150.000 euro worden aangevraagd. In 2012 was hiervoor elf miljoen en in 2013 ongeveer tien miljoen euro beschikbaar. Daarnaast is binnen de Sportimpuls jaarlijks twee miljoen euro beschikbaar voor het programma ‘Kinderen sportief op gewicht (KSG)’ (zie informatie onder navolgend subkopje).

[34] Een buurtactieplan is de ‘vertaling van gemeentelijk (sport)beleid naar een uitvoeringsplan op het niveau van een buurt.’ Een eerste stap om tot een buurtactieplan te komen is het analyseren van de buurt. Om de gemeenten bij deze analyse te ondersteunen hebben VSG en NISB de Buurtscan ontwikkeld. Dit is een database die meerdere bestaande instrumenten bevat. Voor meer informatie over de buurtscan en de ondersteuning zie paragraaf 4.1.

In de Sportimpuls dienen lokale sport- en beweegaanbieders gebruik te maken van de 'Menukaart Sportimpuls'. Dit betreft een overzicht van succesvol sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren is ontwikkeld door aanbieders van sport- en beweegactiviteiten. Er kan slechts een beroep worden gedaan op de middelen uit de Sportimpuls indien het voorgestelde aanbod gebaseerd is op aanbod uit de Menukaart (zie verder paragraaf 4.2.2).

Kinderen sportief op gewicht

De Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht (KSG) is ontstaan uit het Lenteakkoord (2012). Het kabinet heeft daarbij extra maatregelen genomen om overgewicht bij kinderen te voorkomen (ZonMw, 2013c). Voor de periode 2013-2015 is jaarlijks twee miljoen euro beschikbaar voor KSG. De subsidie voor dit programma is gekoppeld aan de Sportimpuls 2013 uit het programma SBB. KSG ondersteunt lokale sport- en beweegaanbieders in hun samenwerking met de gezondheidszorg bij de ontwikkeling van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en/of jongeren van 12 tot 18 jaar met overgewicht of obesitas (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt, 2012). KSG heeft een verbinding met Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).

Op hoofdlijnen is de werkwijze van KSG vergelijkbaar met die van de Sportimpuls. Echter binnen KSG moeten lokale sport- en beweegaanbieders in hun aanbod gebruikmaken van bestaande kennis door het toepassen van bouwstenen. Dit betreft relevante reeds ontwikkelde kennis over hoe (delen van) interventies, goede voorbeelden en instrumenten ingezet kunnen worden in een goede lokale aanpak. De bouwstenen die verplicht in de aanvraag moeten worden opgenomen zijn: samenwerking tussen sport en zorg, ouderparticipatie en opvoedingsondersteuning, sport- en beweegaanbod. Dit moet resulteren in een hogere duurzame sport- en beweegdeelname, een structurele verbreding van het lokale sport- en beweegaanbod voor de doelgroep en een sportieve en gezonde leefstijl.
Voor KSG is een speciale Menukaart ontwikkeld met interventies die een of meer van deze bouwstenen bevatten.

In de eerste ronde (2013) is twee miljoen euro beschikbaar gesteld. Voor een project kan tussen de 50.000 en 150.000 euro worden aangevraagd voor een projectperiode van twee jaar. Vanuit KSG worden alleen de opstartkosten vergoed tot een maximum van 150.000 euro. Een lokale sport- en beweegaanbieder moet de aanvraag altijd indienen samen met een instelling in de gezondheidszorg. De samenwerkende partijen dienen de activiteit zelfstandig voort te zetten na beëindiging van de subsidieperiode.[35]

ZonMw is net als bij de Sportimpuls, in afstemming met de opdrachtgever, het ministerie van VWS, en NOC*NSF, beheerder van het aanvraag-, toewijzings- en verantwoordingsproces.

[35] Dit geldt overigens ook voor de reguliere Sportimpuls.

3.2 Resultaten

ZonMw is, als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) volledig verantwoordelijk voor het beheer van het aanvraag-, toe- en afwijzings- en het verantwoordingsproces. In het kader van de monitoring levert ZonMw een overzicht van de 'opbrengsten' van de verschillende rondes van de Sportimpuls. ZonMw gebruikt hiervoor de informatie uit de aanvraagformulieren. Hieronder zijn de belangrijkste resultaten opgenomen uit de rapportages van ZonMw over de eerste en tweede ronde van de Sportimpuls (2012 en 2013)[36] en de eerste ronde van de Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht (2013).[37]

3.2.1 Resultaten Sportimpuls eerste (2012) en tweede ronde (2013)

ZonMw heeft voor de tweede ronde van de Sportimpuls (2013) een managementrapportage uitgebracht (ZonMw, 2013a), om de 'opbrengsten' van de Sportimpuls te beschrijven. In de rapportage zijn ook de resultaten van de eerste ronde (2012) meegenomen. ZonMw maakt daarbij gebruik van verschillende bronnen: rapportenoverzichten vanuit ZonMw, zelfrapportages van projectaanvragers en aanvullende analyses vanuit het ZonMw bureau. De resultaten in het rapport betreffen een momentopname. Gedurende de looptijd kunnen projecten stoppen, erbij komen of veranderen. De resultaten die navolgend worden beschreven, zijn uit de genoemde rapportage afkomstig.

Aantal subsidieaanvragen en gehonoreerde projecten

Tijdens de eerste ronde van de Sportimpuls in 2012 ontving ZonMw meer dan 900 aanvragen, voor een totaalbedrag van ruim 60 miljoen euro. Voor deze ronde was elf miljoen euro beschikbaar. Er zijn 171 projecten (19%) verspreid over heel Nederland gehonoreerd, met een toegekend budget van in totaal ruim elf miljoen euro (zie tabel 3.1).

In de tweede ronde van de Sportimpuls zijn in totaal 638 subsidieaanvragen bij ZonMw ingediend, voor een budget van ruim 45 miljoen euro. De totale begrotingen bedragen 53 miljoen euro. Dit heeft te maken met cofinanciering en eigen bijdragen.[38]

Van de 638 subsidieaanvragen zijn 146 projecten (23%) gehonoreerd (zie tabel 3.1).

[36] Zie voor de volledige rapportage www.zonmw.nl/uploads/tx_vipublicaties/Sportimpuls_rapp_2013.pdf.

[37] Zie voor de volledige rapportage www.zonmw.nl/uploads/tx_vipublicaties/Sportimpuls_KSG_rapp_2013.pdf.

[38] Cofinanciering komt meestal vanuit de gemeente en in enkele gevallen vanuit verzekeraars of een stichting.

Tabel 3.1 Subsidieaanvragen (SA) eerste en tweede ronde Sportimpuls, naar ingediend, afgewezen en toegekend (in aantallen en euro's)

2012 (1e ronde)	Ingediend	Afgewezen	Toegekend
Aantal SA	904	733 (81%)	171 (19%)
Aangevraagd budget bij ZonMw	€ 60.977.437	€ 49.701.028	€ 11.276.409*
Totaal budget	€ 60.977.437	€ 49.701.028	€ 11.276.409
2013 (2e ronde)	**Ingediend**	**Afgewezen**	**Toegekend**
Aantal SA	638	492 (77%)	146 (23%)
Aangevraagd budget bij ZonMw	€ 45.865.756	€ 35.396.298	€ 10.469.458**
Cofinanciering	€ 3.034.216	€ 2.483.961	€ 550.255
Eigen bijdrage	€ 4.249.415	€ 3.299.109	€ 950.306
Totaal budget	€ 53.149.387	€ 41.179.368	€ 11.970.019***

*Totaal aangevraagd budget gehonoreerde projecten eerste ronde is € 11.688.696.
Cofinanciering en eigen bijdrage 2012 niet bekend.
**Totaal aangevraagd budget gehonoreerde projecten tweede ronde is € 10.604.257.
*** Inclusief cofinanciering en eigen bijdrage.
Bron: ZonMw, 2013a

In de eerste ronde (2012) betreft het merendeel van de gehonoreerde projecten aanvragen beneden 90.000 euro (126 van de 171, zie tabel 3.2). Dit is ook bij de tweede ronde het geval (107 van de 146 projecten betreft aanvragen beneden de 90.000 euro, zie tabel 3.2).

Tabel 3.2 Subsidieaanvragen (SA) eerste en tweede ronde Sportimpuls, naar aangevraagd (in aantallen) en toegekend (in aantallen, procenten en euro's budget)

2012 (1e ronde)				
Hoogte budget	Aangevraagd (aantallen)	Toegekend (aantallen)	Toegekend (%)	Budget toegekend (euro's)
< € 90.000	627	126	20	€ 5.603.898
> € 90.000 < 145.000	162	30	19	€ 3.443.763
> € 145.000 en < € 150.000	75	13	17	€ 1.928.748
> € 150.000	17	2	12	€ 300.000
Niet ontvankelijk	23	-	-	
Totaal	904	171	19	€ 11.276.409
2013 (2e ronde)				
Hoogte budget	Aangevraagd (aantallen)	Toegekend (aantallen)	Toegekend (%)	Budget toegekend (euro's)
< € 90.000	441	107	24	€ 5.667.050
> € 90.000 < 145.000	130	32	25	€ 3.765.891
> € 145.000 en < € 150.000	62	7	11	€ 1.036.517
> € 150.000	5	-	0	0
Totaal	638	146	23	€ 10.469.458

Bron: ZonMw, 2013a

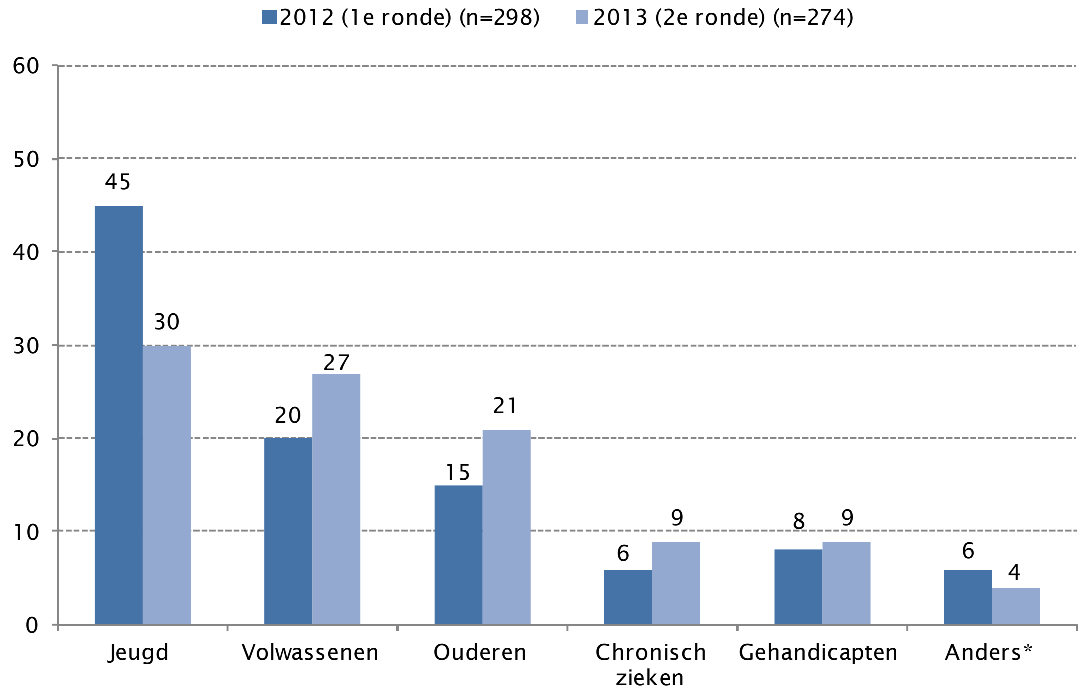
Samenwerking

Met de Sportimpuls wil het kabinet eraan bijdragen dat lokale sport- en beweegaanbieders samen met andere partners een passend sport- en beweegaanbod aanbieden. Vanuit de ZonMw rapportages is er weinig inzicht in de samenwerkingspartners. De samenwerkingspartners zijn ingevuld op de intentieverklaringen. Dit vraagt om een handmatige analyse.

Doelgroepen

In beide rondes (2012 en 2013) zijn de meeste projecten gericht op de doelgroep jeugd. Bij de tweede ronde relatief wat minder dan bij de eerste ronde (30% resp. 45%). Er zijn in 2013 relatief meer projecten gericht op volwassenen dan in 2012 (27% resp. 20%). Dit geldt ook voor de doelgroep ouderen (21% in 2013, 15% in 2012). In beide rondes zijn er ook projecten die zich richten op specifieke doelgroepen zoals chronisch zieken en gehandicapten (zie figuur 3.1).

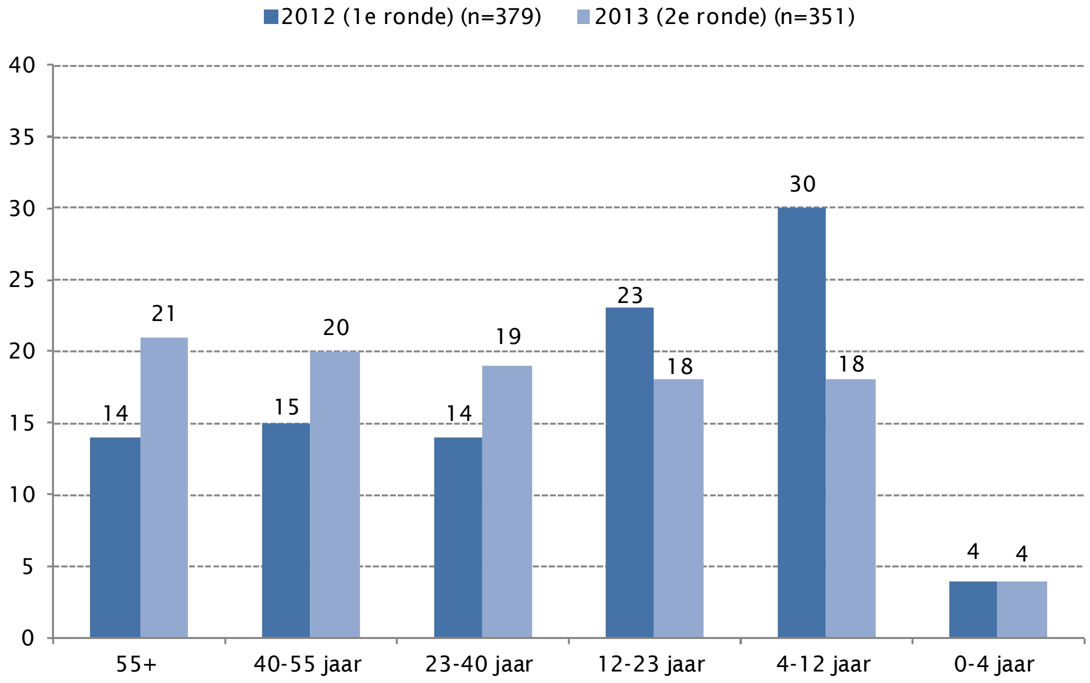
Figuur 3.1 Doelgroepen gehonoreerde projecten eerste en tweede ronde Sportimpuls (in procenten)

*Anders heeft o.a. betrekking op allochtone vrouwen, lage SES, motorisch zwakke kinderen en lokale stakeholders.
Bron: ZonMw, 2013a, bewerking Mulier Instituut

Voor elke leeftijdsgroep zijn in de eerste en tweede ronde van de Sportimpuls subsidieaanvragen ingediend (figuur 3.2). Voor de tweede ronde zijn de gehonoreerde projecten over de verschillende leeftijdsgroepen bijna evenredig verdeeld met uitzondering van de leeftijdsgroep 0-4 jaar. De eerste ronde sportimpulsprojecten (2012) had een zwaartepunt van projecten gericht op de schoolgaande jeugd in de leeftijd van 4-12 jaar (30%) en 12-23 jaar (23%, zie figuur 3.2).

Figuur 3.2 Leeftijdsgroepen gehonoreerde projecten eerste en tweede ronde Sportimpuls (in procenten)

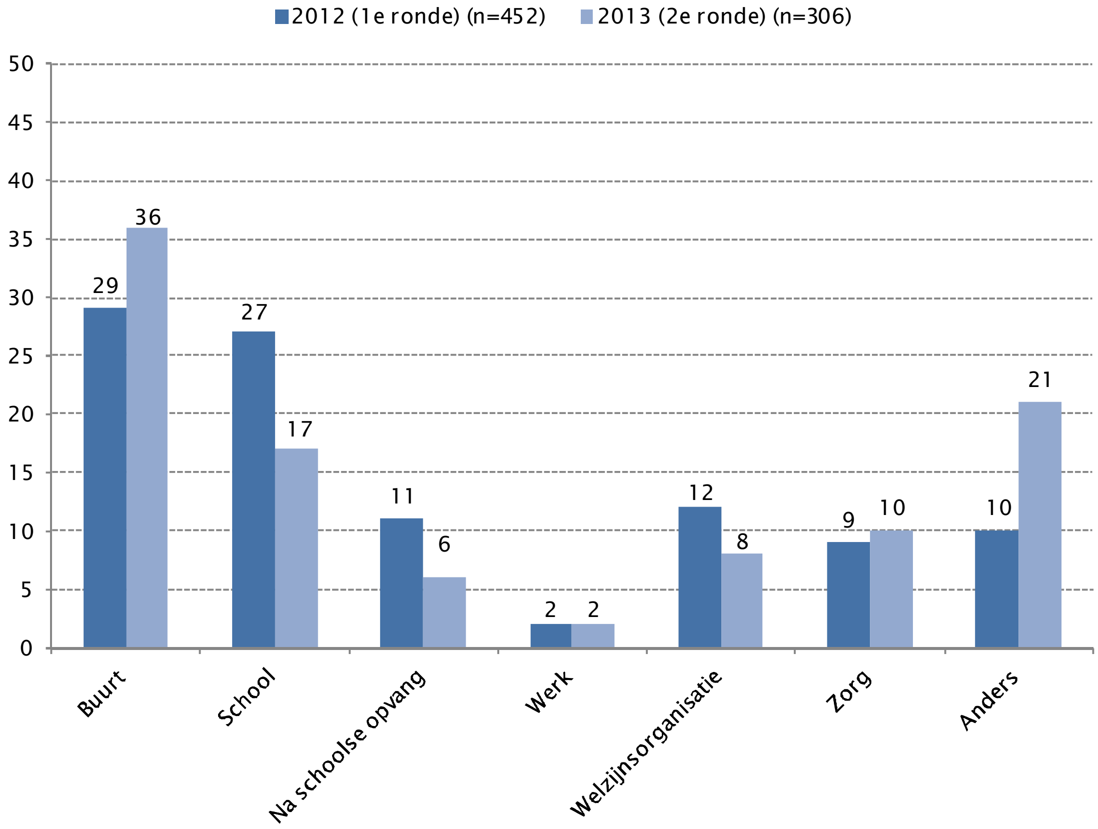

Bron: ZonMw, 2013a, bewerking Mulier Instituut

Setting, thema en aanbod

In beide rondes wordt de buurt het vaakst aangegeven als setting waar de activiteiten worden uitgevoerd, relatief vaker in de tweede ronde (29% 1e ronde, 36% 2e ronde, zie figuur 3.3). De school komt op de tweede plaats, maar wordt in de tweede ronde minder vaak als setting aangegeven (27% 1e ronde, 17% 2e ronde). De werkomgeving wordt relatief het minst vaak als setting aangegeven waar de activiteiten worden uitgevoerd.

Figuur 3.3 Setting gehonoreerde projecten eerste en tweede ronde Sportimpuls (in procenten)

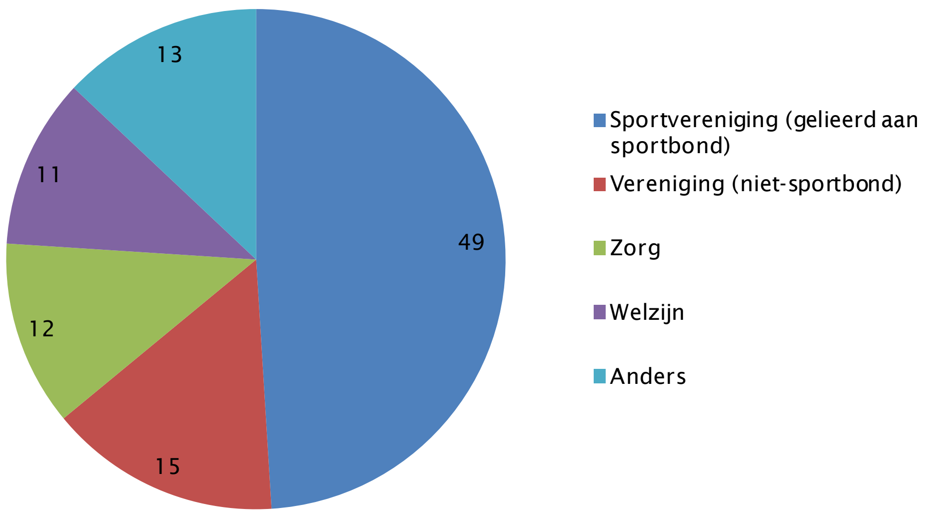

Bron: ZonMw, 2013a, bewerking Mulier Instituut

Gezondheidsbevordering is in de eerste ronde (29%) en in de tweede ronde (34%) het meest gekozen thema van projecten die zijn gehonoreerd (niet in figuur). Leefbare buurt (19%) komt in de tweede ronde op de tweede plaats, gevolgd door het thema motorische ontwikkeling (15%). In de eerste ronde is de volgorde andersom (21% motorische ontwikkeling, 19% leefbare buurt). Andere thema's zijn empowerment (13% 2^{e} ronde) en integratie (14% 2^{e} ronde).

In bijna de helft van de in 2013 gehonoreerde aanvragen is het aanbod georganiseerd vanuit een sportvereniging (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 Verband van waaruit aanbod wordt georganiseerd, gehonoreerde projecten tweede ronde Sportimpuls (in procenten) (n=240)

In 2012 niet gemeten.
Bron: ZonMw, 2013a, bewerking Mulier Instituut

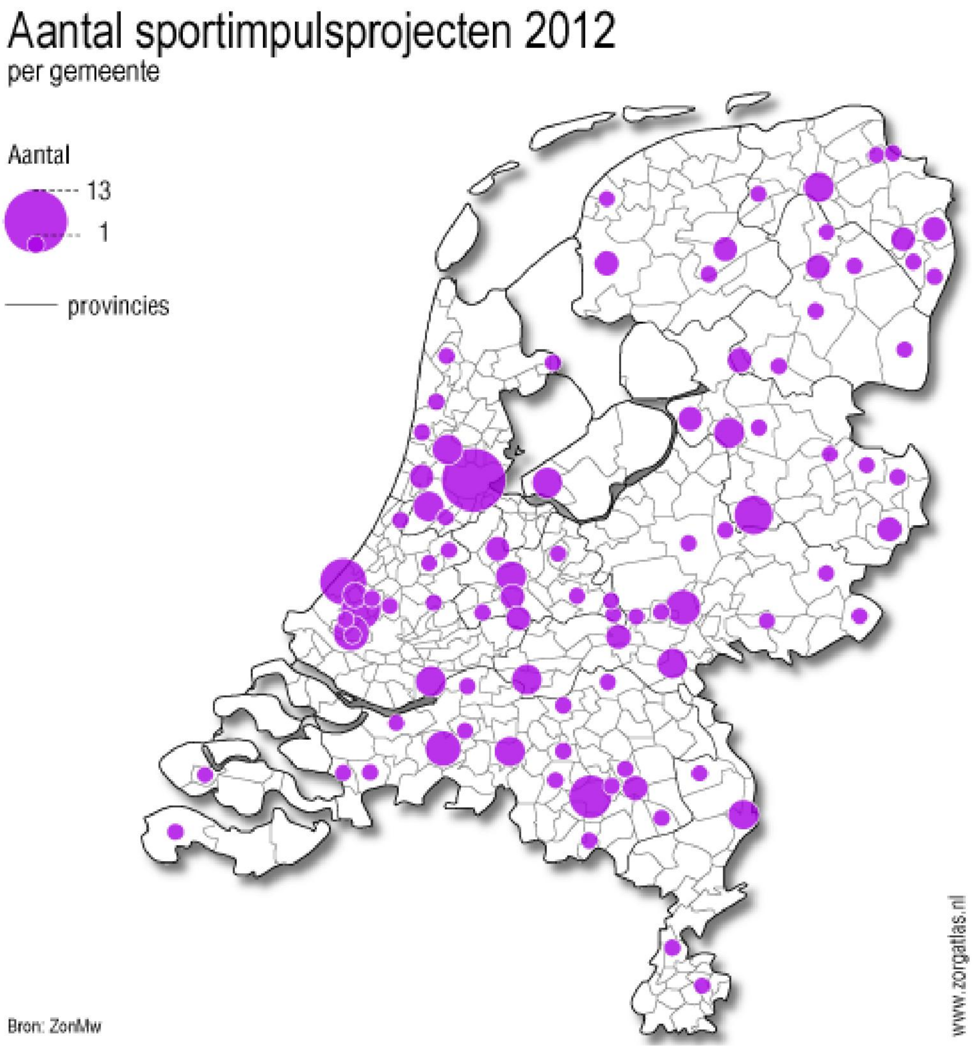
In beide rondes is er een grote spreiding van sporttakken ingediend en gehonoreerd (zie ZonMw, 2013a, niet in figuur). De sporttakken die in 2012 het meest werden aangeboden bij de gehonoreerde projecten waren gymnastiek (11%), voetbal (10%), hockey (6%), judo, vechtsport en volleybal (alle 5%). In 2013 ging het om de volgende meest aangeboden sporttakken: voetbal (12%), gymnastiek (9%), dansen (7%), wandelen (7%) en atletiek en tennis (beide 5%).

Geografische spreiding projecten en omvang gemeente

In beide rondes zijn in heel Nederland sportimpulsprojecten ingediend. In 2012 zijn in totaal in 93 gemeenten projecten gestart. Amsterdam heeft met 13 projecten de meeste projecten, gevolgd door Den Haag met 7 (zie kaart 3.1).[39]

[39] Gegevens afkomstig van www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/sportimpulsprojecten-per-gemeente/

Kaart 3.1 Landelijke spreiding sportimpulsprojecten eerste ronde (2012) Sportimpuls

Bron: RIVM: www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/, 30 juni 2013

In 2013 zijn in 85 gemeenten een of meer aanvragen gehonoreerd. Er is een grote concentratie van projecten in Zuid- en Noord-Holland. Andere provincies waar meerdere aanvragen zijn gehonoreerd zijn Groningen, Overijssel en Limburg (zie kaart 3.2). Amsterdam en Arnhem hebben beide met zeven projecten het hoogste aantal, gevolgd door Dordrecht met vijf projecten.

Kaart 3.2 Landelijke spreiding gehonoreerde projecten tweede ronde (2013) Sportimpuls

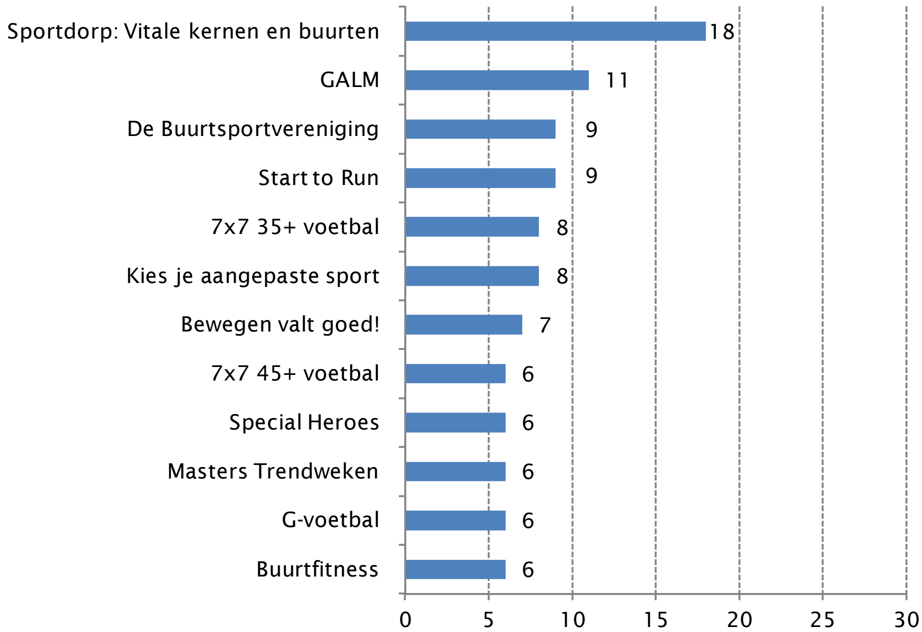
Bron: ZonMw, 2013a

In beide rondes heeft een groot deel van de ingediende en gehonoreerde aanvragen betrekking op grote gemeenten met 100.000 of meer inwoners (41% 1e ronde, 45% 2e ronde, niet in tabel). De middelgrote (31% 1e ronde, 27% 2e ronde) en kleine gemeenten (beide rondes 28%) hebben in de ronde 2013 een evenredig aantal aanvragen gehonoreerd gekregen.

Menukaart Sportimpuls
De gehonoreerde projecten maken in de eerste ronde (2012) gebruik van 88 verschillende interventies uit de Sportmenukaart (er stonden in totaal 132 interventies op de kaart). In totaal worden 274 interventies uitgevoerd in de 171 sportimpulsprojecten die in 2012 zijn gestart. Hieruit kan worden opgemaakt dat bij een lokaal sportimpulsproject meerdere interventies van de Sportmenukaart worden toegepast (ZonMw, 2013a).

Aanvragers konden bij de tweede ronde van Sportimpuls (2013) kiezen uit 160 interventies van de Sportmenukaart.[40] In totaal zijn 107 van de 160 beschikbare interventies van de Menukaart afgenomen. In totaal worden in 2013 259 interventies uitgevoerd in de 146 gehonoreerde sportimpulsprojecten. Net als bij de eerste ronde, betekent dit dat bij lokale sportimpulsprojecten meerdere interventies worden toegepast. De interventies 'Sportdorp' en 'GALM' zijn de meest gekozen interventies in 2013 (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5 Top 12 gehonoreerde interventies Sportmenukaart tweede ronde Sportimpuls (2013) (in procenten) (n=85)

Bron: ZonMw, 2013b, bewerking Mulier Instituut

3.2.2 Resultaten Kinderen sportief op gewicht eerste ronde 2013

In deze paragraaf hebben we de belangrijkste resultaten overgenomen uit de rapportage van ZonMw (2013b) over de opbrengsten van de eerste ronde van KSG.

[40] Inmiddels staan er 173 interventies op de website van de Sportmenukaart (peildatum 31-10-2013).

Aantal subsidieaanvragen en gehonoreerde projecten

Er zijn in de eerste ronde (2013) 115 subsidieaanvragen voor KSG ingediend voor in totaal ruim twaalf miljoen euro. Dit overtreft het beschikbare budget van twee miljoen euro. In een aantal projecten is ten tijde van de indiening van de subsidieaanvragen cofinanciering en eigen bijdrage gerealiseerd. Dit maakt het totaal budget van alle aanvragen ongeveer 14 miljoen euro. Twintig subsidieaanvragen zijn uiteindelijk toegekend (17%, tabel 3.3).

Tabel 3.3 Subsidieaanvragen (SA) eerste ronde KSG, naar ingediend, afgewezen en toegekend (in aantallen en euro's budget)

	Ingediend	Afgewezen	Toegekend *
Aantal SA	115	95 (83%)	20 (17%)
Aangevraagd budget bij ZonMw	€ 12.368.910	€ 10.115.286	€ 2.253.624
Cofinanciering	€ 512.249	€ 393.099	€ 119.150
Eigen bijdrage	€ 978.768	€ 948.741	€ 30.027
Totaal budget	€ 13.859.927	€ 11.457.126	€ 2.402.801**

*Het totaal aangevraagd budget gehonoreerde KSG projecten is € 2.261.249.

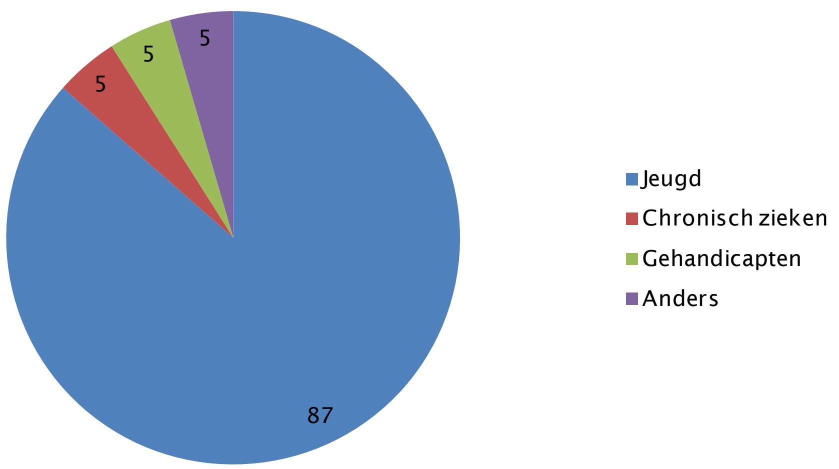
** Inclusief cofinanciering en eigen bijdrage.

Bron: ZonMw, 2013b, bewerking Mulier Instituut

Doelgroepen

Hoewel jeugd bij alle (gehonoreerde) aanvragen de hoofddoelgroep is, zijn in enkele gevallen gehandicapten (5%) en chronisch zieken (5%) ook doelgroepen (figuur 3.6). Van de gehonoreerde subsidieaanvragen heeft 59 procent betrekking op de leeftijdsgroep 12-23 jaar en 41 procent op de leeftijdsgroep 0-4 jaar.

Figuur 3.6 Doelgroep gehonoreerde projecten eerste ronde KSG (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=22)

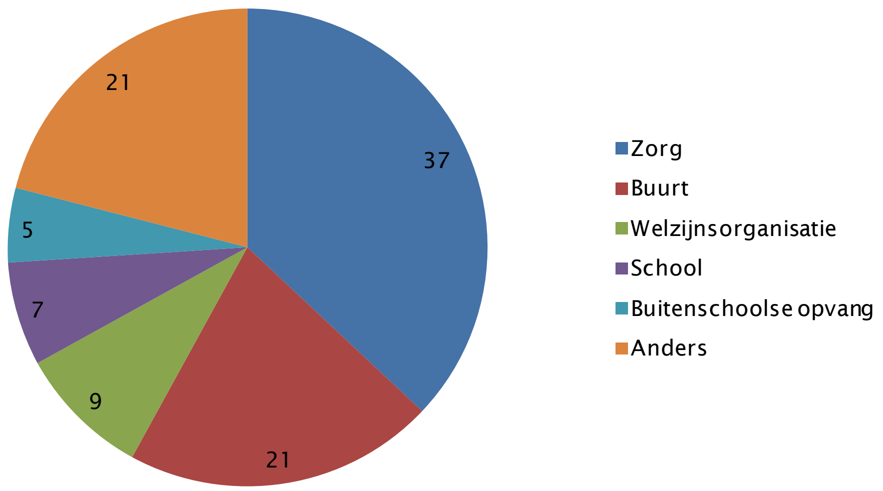

Bron: ZonMw, 2013b, bewerking Mulier Instituut

Setting, thema en aanbod

Subsidieaanvragers konden aangeven in welke setting de activiteiten worden uitgevoerd. Het merendeel van de projecten wordt in de settings zorg (37%) en buurt (21%) uitgevoerd. 'Anders' heeft betrekking op onder andere lokale sportverenigingen, Centrum Jeugd en Gezin, kinderdagverblijven en peuterspeelzalen (figuur 3.7).

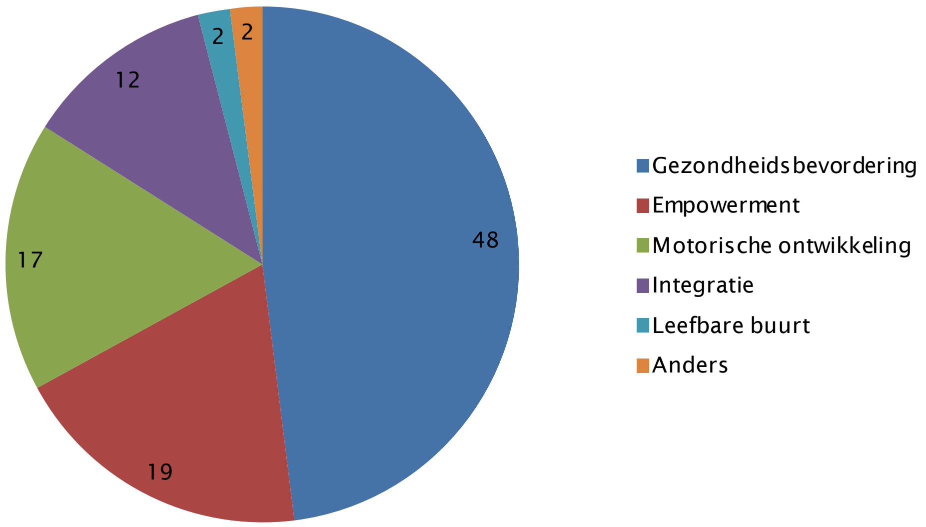
Figuur 3.7 Setting gehonoreerde projecten eerste ronde KSG (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=43)

Bron: ZonMw, 2013b, bewerking Mulier Instituut

Het merendeel van de ingediende en gehonoreerde subsidieaanvragen heeft betrekking op het thema gezondheidsbevordering gevolgd door *empowerment* en motorische ontwikkeling. Vanuit de gedachte van Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht lijkt dit ook de meest logische keuze (figuur 3.8).

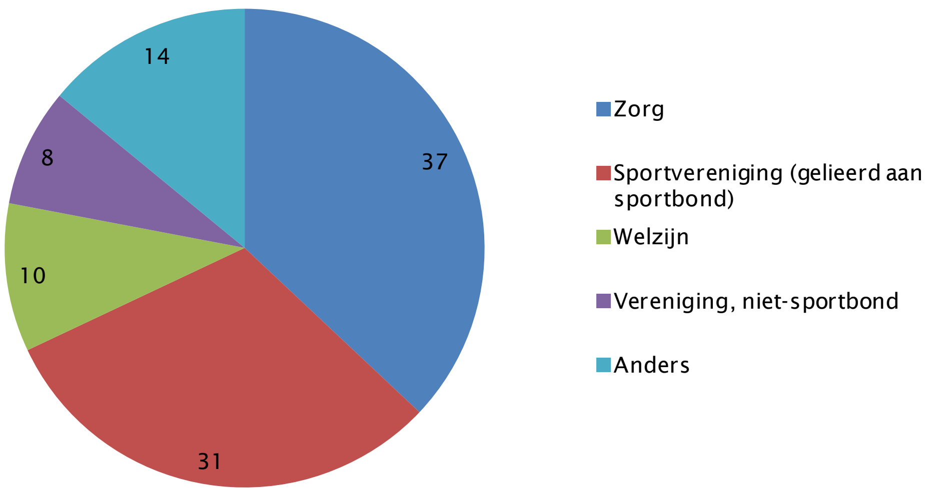
Figuur 3.8 Thema gehonoreerde projecten eerste ronde KSG (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=42)

Bron: ZonMw, 2013c, bewerking Mulier Instituut

In 37 procent van de gehonoreerde subsidieaanvragen is het aanbod georganiseerd vanuit de zorg en in 31 procent van de gehonoreerde subsidieaanvragen vanuit een sportvereniging (gelieerd aan sportbond, figuur 3.9).

Figuur 3.9 Organisatieverband aanbod gehonoreerde projecten eerste ronde KSG (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=49)

Bron: ZonMw, 2013c, bewerking Mulier Instituut

Er is een grote spreiding van sporttakken ingediend en gehonoreerd. Gymnastiek, voetbal, dansen en zwemmen scoren het hoogst bij zowel de ingediende als de gehonoreerde subsidieaanvragen.

Geografische spreiding en omvang gemeente

Op kaart 3.3 is de spreiding van gehonoreerde projecten over Nederland te zien.

Van de gehonoreerde subsidieaanvragen is 41 procent afkomstig uit een grote gemeente (100.000 of meer inwoners), 32 procent uit een kleine gemeente (0 - 40.000 inwoners) en 27 procent uit een middelgrote gemeente (40.000 - 100.000 inwoners).

Bij 39 procent van de toegekende subsidieaanvragen is er een informatief overleg met de gemeente geweest. Bij 37 procent van de aanvragen is de buurtsportcoach betrokken bij de aanvraag. In 24 procent van de gevallen is er gebruikgemaakt van een buurtscan.

Kaart 3.3 Landelijke spreiding gehonoreerde projecten eerste ronde KSG (n=20)

Bron: ZonMw, 2013b

Menukaart Kinderen sportief op gewicht

Op de Menukaart Kinderen sportief op gewicht staan per bouwsteen (zie paragraaf 4.2.2) elders succesvol gebleken interventies, *good practices* en instrumenten. Een aantal interventies bestaat uit meerdere bouwstenen. De keuze voor één bepaalde interventie kan daarmee een invulling zijn voor meerdere bouwstenen. In totaal staan er 23 interventies en instrumenten op de Menukaart, negen interventies voor de doelgroep 0-4 jaar, tien voor de doelgroep 12-18 jaar en

vier instrumenten. Bij de twintig toegekende subsidieaanvragen zullen in totaal 56 interventies worden uitgevoerd, wat betekent dat projecten meerdere interventies uitvoeren. Bij de subsidieaanvraag is men ook verplicht om van minimaal twee bouwstenen (delen van) interventies, *good practices* of instrumenten in de aanpak op te nemen (voor een overzicht van de aangevraagde interventies zie ZonMw, 2013b).

De Menukaartinterventies ‘Beweegkriebels’ en ‘Gymkids peuters’ zijn de meest gebruikte interventies voor de doelgroep 0-4 jarigen bij de gehonoreerde projecten (30% resp. 25%). Voor de doelgroep 12-18 jarigen zijn ‘Realfit’ (32%), ‘Overbruggingsplan’ (16%) en ‘Kids in action’ (16%) de meest gebruikte interventies bij de gehonoreerde projecten. Uit de instrumenten is de ‘Toolkit ouderbetrokkenheid Gezond Gewicht’ het vaakst aangevinkt (37%).

3.3 Proces

In deze paragraaf beschrijven we kort de wijze waarop de subsidieaanvragen voor de reguliere Sportimpuls (2012 en 2013) en Sportimpuls KSG (2013) zijn beoordeeld. Tevens gaan we in op de conclusies uit een verdiepingsonderzoek dat het Mulier Instituut en Kennispraktijk hebben uitgevoerd naar de Sportimpuls.

3.3.1 Proces van beoordeling van subsidieaanvragen Sportimpuls en KSG

ZonMw heeft in de managementrapportage over de Sportimpuls (ZonMw, 2013a) en de managementrapportage van de eerste ronde van Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht informatie opgenomen over de werkwijze met betrekking tot het beoordelen van de subsidieaanvragen.

Voorlichtingsdagen

Voor de tweede ronde van de reguliere Sportimpuls heeft ZonMw in samenwerking met VWS, NOC*NSF en NISB in de periode februari - april 2013 vier voorlichtingsdagen voor beoordelaars georganiseerd. Doel was om de beoordelingen zoveel mogelijk met een eenduidig referentiekader te laten plaatsvinden. De voorlichtingsdagen zijn goed bezocht (van de 100 beoordelaars hebben 92 deelgenomen aan de bijeenkomsten). Daarnaast hebben vijf bijeenkomsten plaatsgevonden ten behoeve van de consensus over de beoordelingen door referenten.

Informatielijn

De informatielijn van ZonMw voor de indieners van de tweede ronde van de reguliere Sportimpuls was twee weken voor de deadline van de subsidieaanvraag op werkdagen van 08:00 - 21:00 uur geopend. De piek van indiening van de subsidieaanvragen was drie dagen voor de deadline.

Procedure en criteria

De beoordeling van de subsidieaanvragen valt onder de verantwoordelijkheid van de ZonMw commissie Sportimpuls, welke bestaat uit een vertegenwoordiging van deskundigen uit het beleids- en praktijkveld. Voor KSG is de commissie uitgebreid met deskundigen op het terrein van jeugdgezondheidszorg en overgewicht. NOC*NSF, NISB en het ministerie van VWS hadden een waarnemende rol hierbij. Zowel bij de reguliere Sportimpuls als bij KSG zijn alle

aanvragen beoordeeld volgens vooraf bekendgemaakte procedures en criteria (zie www.zonmw.nl/sportimpuls). Voor de reguliere Sportimpuls (2e ronde) stonden deze vermeld in de ZonMw-oproep *Sportimpuls* met als sluitingsdatum 5 maart 2013. Voor KSG (1e ronde) stonden deze vermeld in de ZonMw-oproep *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht* met als sluitingsdatum 2 mei 2013.

Elke subsidieaanvraag is beoordeeld op relevantie voor het doel van de reguliere Sportimpuls en KSG en op de kwaliteit van het project. De beoordeling is in beide gevallen gedaan door twee onafhankelijke beoordelaars uit de sportwereld en bijvoorbeeld vanuit welzijnswerk, gezondheidszorg en gemeentelijk beleid. Reguliere sportimpulsaanvragen waarover geen eenduidig oordeel werd gegeven, zijn voorgelegd en besproken binnen zogenaamde onafhankelijke consensusbijeenkomsten met een wisselende samenstelling van referenten. Deze hebben na een weging van de argumenten van de beoordelaars een definitief advies voor relevantie en kwaliteit gegeven. De ZonMw commissie Sportimpuls heeft zich vervolgens uitgesproken over de geaggregeerde adviezen en enkele voorstellen waarover in het voortraject geen consensus werd bereikt.

Voor het bereiken van consensus over de beoordelingen van KSG aanvragen heeft ZonMw twee bijeenkomsten georganiseerd. 27 potentieel kansrijke subsidieaanvragen zijn vervolgens uitgenodigd voor gesprekken. De beoordelingscommissie heeft na een weging van de argumenten van de beoordelaars (en de gesprekken) een advies voor de projecten gegeven.
De ZonMw commissie maakt gebruik van een schema om de aanvragen te prioriteren. Projecten worden gerangschikt op kwaliteit (vijfpuntsschaal van zeer goed tot onvoldoende) en op relevantie (driepuntsschaal van zeer relevant tot onvoldoende relevant). Alleen projecten uit de tweede ronde die zowel scoren op kwaliteit ((zeer) goed) als relevantie ((zeer) relevant) zijn gehonoreerd. Tevens moest in projecten met score goed en relevant een nadere prioritering plaatsvinden. Voor KSG is gewerkt met hetzelfde schema om de aanvragen te prioriteren als bij de reguliere sportimpulsaanvragen.

ZonMw heeft formeel en per brief gedateerd op 1 juli 2013 de indieners/bestuurlijk verantwoordelijken van de reguliere sportimpulsaanvragen bericht over de toekenning of afwijzing van de subsidie. Voor KSG is dit gedaan op 27 augustus 2013. De projectleiders zijn gevraagd akkoord te gaan met de subsidievoorwaarden en zullen, indien akkoord, binnen twee maanden starten met hun project.

3.3.2 Lokale uitvoering eerste ronde Sportimpuls

Mulier Instituut en Kennispraktijk hebben tussen 2011 en 2013 verdiepingsonderzoek uitgevoerd naar de lokale uitvoering en effecten van de combinatiefunctionaris en buurtsportcoaches. In het derde jaar is dit onderzoek verbreed naar de Sportimpuls. Vanaf 2014 krijgt het verdiepingsonderzoek een vervolg (2014-2017).

In deze paragraaf nemen we de conclusies over uit de rapportage *Sportimpuls: de eerste ronde* (Cevaal & Van der Sluis, 2013). In het kort beschrijven we doel en opzet van het onderzoek.

Het onderzoek had tot doel om inzicht te krijgen in de ervaringen en het verloop van de sportimpulsprojecten uit de eerste aanvraagronde in 2012. Daarbij was aandacht voor:

- de uitvoering van de lokale projecten;
- ervaringen met de aanvraagprocedure en het werken met de Menukaart Sportimpuls;
- de verwachtingen van de projecteigenaren omtrent de continuering van de projecten.

Het betrof kwalitatief onderzoek, waarbij face-to-face en telefonische interviews zijn uitgevoerd bij subsidieaanvragers (projecteigenaren) en betrokken samenwerkingspartners. De populatie betrof eigenaren en partners van 33 sportimpulsprojecten uit achttien gemeenten[41] die geselecteerd waren voor het aanpalende onderzoek naar de combinatiefunctionaris en de buurtsportcoach (zie Von Heijden et al., 2013b). Bij tien projecten hebben face-to-face gesprekken plaatsgevonden met zowel projecteigenaren als samenwerkingspartners. Van de overige 23 projecten zijn alleen de projecteigenaren telefonisch geïnterviewd. In totaal zijn 28 interviews afgenomen.

Onderstaande conclusies zijn rechtstreeks afkomstig uit het rapport (Cevaal & Van der Sluis, 2013).

Aanvraagprocedure tijdrovend, maar nuttig

Voor het gros van de projecteigenaren gaf de aanvraagprocedure weinig problemen. Het format was duidelijk en zeker met behulp van een backoffice goed invulbaar. Het verzamelen en beschrijven van de onderdelen (doel, doelgroep, partners, borging, etc.) van de aanvraag kostte niettemin wel (te) veel tijd. Daarnaast was de online tool weinig flexibel, wat creativiteit vergde bij het invullen en soms tot irritatie leidde. Vanuit de groep projecteigenaren die ontevreden zijn over het format wordt daarom gepleit voor vereenvoudiging van (het format van) de aanvraag.

Doordat de aanvraagprocedure veel werk vraagt, zorgt het wel voor een goede voorbereiding van de projecten. Er was bewust en goed nagedacht over de doelgroep en het plan van aanpak. Het (verplicht) benoemen van samenwerkingspartners heeft er ook voor gezorgd dat achter het project een breed netwerk schuilt, wat de kans op verankering vergroot. Door met meerdere partijen een intentieverklaring te tekenen ontstaat er commitment.

Het doen van een subsidieaanvraag is voor de gemiddelde sportaanbieder geen corebusiness. Vanuit dat perspectief trekken enkele professionals - voornamelijk fungerend als samenwerkingspartner binnen de projecten - de keuze om sportaanbieders aan te wijzen als projectaanvragers, in twijfel.

Gebruik Menukaart Sportimpuls efficiënt maar nog geen garantie op succes

Over het gebruik van de Menukaart is men voornamelijk positief, omdat veel ideeën en materialen probleemloos overgenomen en vertaald konden worden naar de eigen situatie. Vaak moet er worden ingespeeld op de omstandigheden en het verloop van een project, maar de interventies blijven wel intact. Voor sport- en beweegaanbieders die op een nieuwe locatie of met een nieuwe doelgroep willen starten is het werken met dit systeem efficiënt, hoewel er natuurlijk nog weinig zicht is op de eindresultaten en de mogelijke effecten. Voor enkele

[41] Dit betrof zes grote, zes middelgrote en zes kleine gemeenten.

organisaties die al jaren een specifiek aanbod in de wijk verzorgen, was de Menukaart Sportimpuls in hun beleving een noodzakelijk kwaad. Om te voldoen aan de eisen van de subsidieverstrekker moesten zij dit vertrouwde aanbod geforceerd vertalen naar een bestaande interventie op de Menukaart Sportimpuls. De Sportimpulssubsidie is daarentegen niet bedoeld voor langlopende, reeds in de wijk bestaande projecten, maar voor nieuwe lokale initiatieven. Deze ervaringen tonen dus aan dat de criteria van de aanvraag voldoen.

Sportverenigingen hebben veel steun ervaren van de sportbonden als interventie-eigenaar. Sommige sportbonden hebben de verenigingen goed geholpen met de aanvraagprocedure en met het opzetten van sportaanbod op maat.

Uitvoering projecten enigszins vertraagd

De dataverzameling van dit onderzoek vond medio 2013 plaats, kortom midden in de uitvoeringsfase van de projecten. Dat betekent dat er weinig op de resultaten, wijze van borging en effecten van de projecten kan worden ingegaan. Met betrekking tot de uitvoering valt echter op dat een aanzienlijk deel van de projecten algehele vertraging oploopt of vertraging oploopt op deelprojecten. Hoewel een aantal projecteigenaren hier externe factoren voor aandraagt en een aantal anderen aangeeft dat het moment van subsidietoekenning leidde tot vertraging, kost het opstarten van de projecten blijkbaar meer tijd dan men vooraf denkt. Veel projecten starten niet zonder de subsidietoekenning en treffen waarschijnlijk pas voorbereidingen als de toekenning definitief is. Met name het bereiken van specifieke doelgroepen kost meer tijd dan gepland (zie volgend punt). In het tweede jaar van de projectperiode zal een aantal projecten de vertraging mogelijk inlopen. Of dit daadwerkelijk het geval is wordt in de evaluatie van 2014 duidelijk.

Bereiken van doelgroepen onderschat, maar samenwerking met intermediairen goed en duurzaam

Behalve de voorbereidingstijd, is een van de oorzaken voor de vertraging het bereiken van moeilijk bereikbare of specifieke doelgroepen. Dit kost meer tijd dan men vooraf had gedacht. Doelgroepen als allochtone vrouwen, mensen met een beperking en jongeren met overgewicht moeten veelal bereikt worden via intermediairen als wijkcentra en zorginstellingen. Hoewel de contacten met die instellingen er al wel liggen, is voor het daadwerkelijk bereiken van die doelgroepen meer nodig: persoonlijk contact leggen met de juiste mensen binnen de organisatie en het maken van een gedetailleerd plan van aanpak om de doelgroep daadwerkelijk in beweging te krijgen. Juist voor deze specifieke doelgroepen is het belangrijk samen te werken met intermediairen die een direct en persoonlijk contact met de doelgroep hebben. Hoewel de tijd die het kost om deze doelgroepen te bereiken wellicht is onderschat, lijken deze contacten veelbelovend en duurzaam te zijn. Of dat daadwerkelijk leidt tot het bereiken van doelgroepen, moet blijken uit de eindevaluatie.

Beperkte inzet combinatiefunctionaris, inzet buurtsportcoach nog onduidelijk

De inzet van de combinatiefunctionaris vindt bij een derde van de projecten plaats, vaak in de uitvoering van het sportaanbod (vooral op scholen). Daarnaast speelt hij of zij een rol in coördinatie van activiteiten of overdracht naar een sportvereniging. Dit laatste is echter nog erg beperkt het geval. De buurtsportcoach wordt nog op bescheiden schaal ingezet.

Borging duurzaam sport- en beweeggedrag onduidelijk

Voor de borging van duurzaam sport- en beweeggedrag van de deelnemers ligt bij de meeste projecten geen plan klaar. Men denkt dit veelal te realiseren door het aanbieden van (tijdelijke) kortingen op lidmaatschap of abonnement. Met name voor de moeilijker bereikbare doelgroepen is dit waarschijnlijk niet voldoende. Bij een enkele doelgroep is sprake van een 'warme overdracht', wat inhoudt dat er ook op de langere termijn contact is met deelnemers en er aandacht is voor duurzaam sporten en bewegen. Hoewel de projectperiode nog niet voorbij is en projecteigenaren in het komende projectjaar wellicht nog meer aandacht zullen hebben voor dit onderwerp, lijkt het er toch op dat er behoefte is aan ondersteuning op dit gebied, bijvoorbeeld door *best practices* aan te dragen.

Doorgevoerde wijzigingen van ronde 1 (2012) naar ronde 2 (2013)

Voordat dit onderzoek plaatsvond zijn er door ZonMw en NOC*NSF reeds veranderingen doorgevoerd ten aanzien van de subsidieregeling. In plaats van aanbevelingen te doen, waarbij de kans groot is dat ze reeds achterhaald zijn, is in het rapport van Cevaal en Van der Sluis (2013) besloten de conclusies te besluiten met het vermelden van de wijzigingen van ronde 2 in het voorjaar van 2013 ten opzichte van ronde 1 uit 2012. Hieronder volgt een opsomming van de wijzigingen.[42]

Criteria

Aanscherpingen ten aanzien van vraaggerichtheid, werving en borging, zoals:

- Go/No Go-moment voor interventies die het behoefteonderzoek na toekenning doen;
- Er wordt in de beoordeling van de samenwerking specifiek gelet op de kwaliteit van de partners om de doelgroep te werven, te binden en blijvend te laten deelnemen aan sport of bewegen.

Samenwerking

- Verplicht door alle partijen ondertekende intentieverklaring als bijlage bij de subsidieaanvraag.

Rol gemeente

- Een verklaring (formulier) waarin de gemeente aangeeft op de hoogte te zijn van de in te dienen aanvraag.
- Aangeven op welke wijze de gemeente betrokken is bij de samenwerking.

Menukaart

- Criteria aangescherpt;
- Meer variëteit aan interventies;
- Interventies vollediger aangeleverd (inclusief begroting);
- Geen stand-alone interventies;
- Meer variëteit aan doelgroep;

[42] Bron: NOC*NSF.

- Activiteiten met een korte uitvoeringstermijn, bijvoorbeeld gericht op kennismaking, moeten in een aanvraag gecombineerd met andere activiteiten worden aangeboden.

3.3.3 Overige informatie over proces

In het voorjaar van 2013 voerde Twynstra Gudde in een gezamenlijke opdracht van het ministerie van VWS en NOC*NSF een evaluatietraject uit naar de Sportimpuls. Doel was het verzamelen van verbeterpunten met betrekking tot de vorm en procedure van de Sportimpuls. Er zijn zeven stakeholderbijeenkomsten voor een brede groep gesprekspartners georganiseerd. Door met elkaar in gesprek te gaan, kon tevens gewerkt worden aan de betrokkenheid van partners en stakeholders bij de Sportimpuls. Het evaluatietraject heeft geleid tot een aantal adviezen en verbetervoorstellen. Een van de punten die wordt opgepakt, is het uitvoeren van een kwaliteitsslag ten aanzien van de Sportmenukaart (zie ook paragraaf 4.2.2). Mogelijk heeft dit consequenties voor de planning van de derde ronde van de Sportimpuls. Meer informatie hierover zal verschijnen op de website www.sportindebuurt.nl.

4. Ondersteunende activiteiten

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken belicht met betrekking tot een aantal ondersteunende activiteiten. We onderscheiden de thema's; landelijke programmaondersteuning, effectieve interventies, Taskforce belemmeringen en het stimuleren van publiek-private samenwerking (en de rol van Sport & Zaken hierin).

4.1 Landelijke programmaondersteuning

In deze paragraaf komt aan de orde hoe partijen samenwerken in het kader van de landelijke (integrale) ondersteuning van het programma SBB en welke instrumenten daarvoor worden ingezet.

4.1.1 Doel en werkwijze programmaondersteuning

NOC*NSF, VSG en NISB werken samen bij de invulling van de landelijke (integrale) ondersteuning) in het kader van het programma SBB. Doel van ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat de doelstellingen van het programma worden behaald.

Zij hebben hiervoor een gezamenlijk ondersteuningsplan opgesteld voor de periode 2013-2016 (VSG, NOC*NSF, NISB, 2013). Deze partijen voeren de ondersteuning zoveel mogelijk uit in onderlinge afstemming. Daarbij is de volgende rolverdeling afgesproken:

- VSG stimuleert, informeert en ondersteunt gemeenten. De inzet is gedefinieerd door de bestuurlijke afspraken die de VNG hierover met VWS heeft gemaakt (zie Ministerie van VWS, 2012; VNG, 2012).[43]
- NOC*NSF stimuleert en ondersteunt (lokale) sport- en beweegaanbieders, sectoren en andere partijen om verbindingen te leggen, conform de bestuurlijke afspraken.
- NISB draagt als kennisinstituut bij aan de ondersteuning, bijvoorbeeld door het aandragen en ontwikkelen van instrumenten, scholing in het gebruik van deze instrumenten en het aandragen en ontwikkelen van modellen die lokaal toegepast kunnen worden.

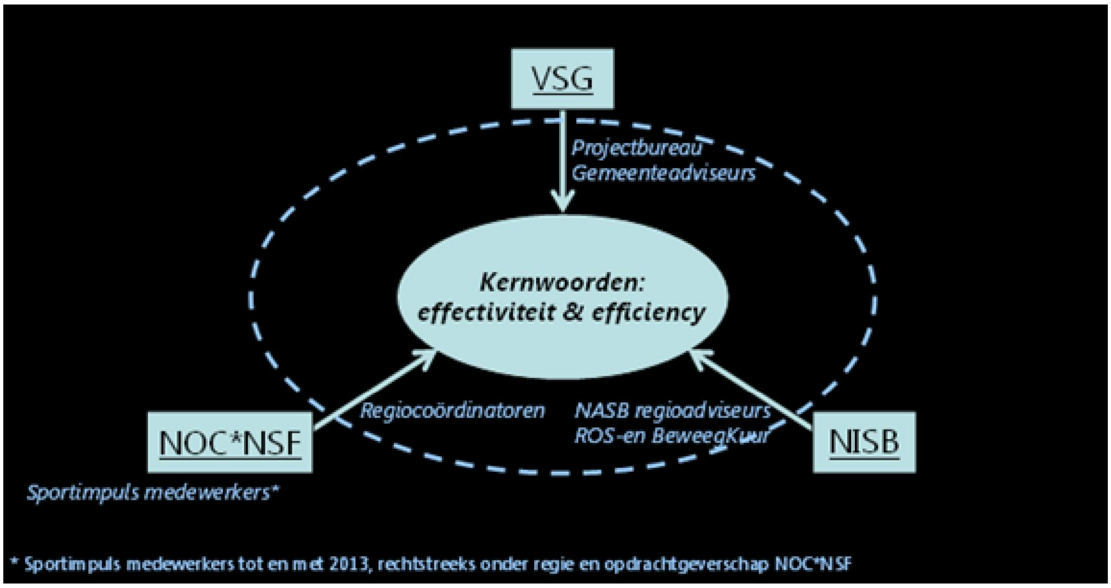
Daar waar mogelijk werken de drie organisaties samen met andere partijen. Te denken valt aan Sport & Zaken die zich ten doel heeft gesteld om jaarlijks vijf goedgekeurde aanvragen in het kader van Sportimpuls te begeleiden en te ondersteunen (zie verder paragraaf 4.4).

Een projectteam, bestaande uit de drie projectleiders van VSG, NOC*NSF en NISB, stuurt de projectorganisatie aan. De projectleider van VSG heeft tevens de functie van "projectleider algemene zaken" en is als 'spin-in-het-web', in het overleg met het projectteam en de opdrachtgevers (VWS, VNG en NOC*NSF), eerste aanspreekpunt voor tal van zaken. Te denken valt aan de planning van activiteiten, financiële planning, communicatieactiviteiten, en operationele afstemming met andere initiatieven/projecten. De projectleiders vanuit de drie

[43] Zie www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/bestuurlijke-afspraken-sport-en-bewegen-in-de-buurt.

organisaties sturen op hun beurt teams van medewerkers aan bij de uitvoering van de taken (zie figuur 4.1).

Figuur 4.1 Ondersteuningsstructuur

Bron: NOC*NSF, VSG, NISB (2012)

4.1.2 Ondersteuningsinstrumenten

In deze paragraaf volgt een opsomming van de ondersteuningsinstrumenten die VSG, NOC*NSF en NISB (willen) inzetten om de doelen van het programma SBB te kunnen bereiken. We vermelden de plannen hiervoor en geven aan welke acties reeds in gang zijn gezet of zijn gerealiseerd.

Activiteiten in 2012

In 2012 zijn VSG, NOC*NSF en NISB gestart met het inrichten van de ondersteuningsstructuur van het programma Sport en Bewegen in de Buurt. Begin 2012 lag de focus vooral op het verder uitwerken van de onderdelen buurtsportcoaches en de Sportimpuls, de bekendmaking hiervan, het organiseren van de kick-off en het organiseren van regionale bijeenkomsten. In het najaar 2012 lagen de ondersteuningsaccenten met name op de volgende onderdelen:

- zesde tranche buurtsportcoaches[44];
- tweede tranche Sportimpuls;
- kwaliteitsverbetering buurtsportcoaches;
- informeren stakeholders uit belendende sectoren zoals gezondheidszorg, welzijn, onderwijsagenda en de Jeugdimpuls.

[44] Er zijn sinds 2008 vijf tranches geweest, inclusief de regeling rondom de combinatiefunctionaris. De zesde tranche betreft 2013.

- een ronde van regionale bijeenkomsten ('lerende netwerken') en de Nationale Kennisdag SBB.

Website en overige communicatie
De ondersteuningspartners communiceren met het veld via de centrale website www.sportindebuurt.nl. Via dit middel worden *best practices*, formele stukken, programma's en achtergronden van bijeenkomsten, modellen, filmpjes, en dergelijke beschikbaar gesteld en andere relevante ervaringen en kennis ontsloten. De vernieuwde versie van de website is sinds 1 september 2013 online. De reacties zijn positief en vooral de overzichtelijkheid wordt gewaardeerd.

Naast de website zijn de ondersteuningspartners voornemens om het gebruik van een digitale nieuwsbrief en social media (Twitteraccounts, Facebook, LinkedIn, YouTube-kanaal etc.) in te zetten of te stimuleren. Het opzetten van bijvoorbeeld thematische LinkedIn-groepen zal worden gestimuleerd, maar in principe niet worden geïnitieerd.

Regionaal lerende netwerken en overige bijeenkomsten
De ondersteuningspartijen organiseren jaarlijks regionale (interactieve) bijeenkomsten, de zogeheten "regionaal lerende netwerken". De bijeenkomsten worden op zes à zeven locaties in het land gehouden, zowel in het voorjaar als in het najaar. De bijeenkomsten duren een dag. Het doel van deze bijeenkomsten is het samenbrengen van mensen en organisaties die zich bezighouden met Sport en Bewegen in de Buurt. Naast gemeenten worden o.a. organisaties van de sector zorg & welzijn, sportverenigingen, buitenschoolse opvang, bedrijfsleven en onderwijs uitgenodigd. Ook de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches zelf worden uitgenodigd. Door de ervaring en kennis vanuit diverse velden uit te wisselen, kan men van elkaar leren. De 'Lerende Netwerken' zijn een interactieve manier van kennis halen en brengen.

In het voorjaar van 2013 zijn zes lerende netwerkbijeenkomsten gehouden met in totaal bijna 450 deelnemers. In het najaar van 2013 zijn wederom zes lerende netwerkbijeenkomsten georganiseerd, met in totaal ruim 600 deelnemers. Jaarlijks wordt een Nationale Kennisdag Sport en Bewegen in de Buurt georganiseerd voor alle betrokkenen. Op 12 december 2013 vindt in Den Haag de volgende plaats. Het uitwisselen van informatie en het creëren van netwerken staan dan centraal.

De bijeenkomsten van de lerende netwerken in het voorjaar van 2013 zijn bij de deelnemers geëvalueerd met behulp van een digitale enquête (respons van 38%) (zie NISB, 2013b). De meeste deelnemers waren betrokken bij de regelingen buurtsportcoach en Sportimpuls en in mindere mate bij de Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht. Deelnemers beoordeelden de locatie en organisatie over het algemeen als goed tot uitstekend en het programma van de dag neutraal tot goed. De deelnemers konden via de enquête verbetertips voor de workshops melden.

Naast de lerende netwerkbijeenkomsten zijn de ondersteuningspartners voornemens regelmatig themabijeenkomsten te organiseren, zoveel mogelijk op locatie. Het is nog niet duidelijk hoeveel bijeenkomsten zullen plaatsvinden. De ondersteuningspartners gaan daarbij uit van de vraag vanuit het veld. In het voorjaar van 2013 waren deze bijeenkomsten, gericht op kleine gemeenten, gekoppeld aan de bijeenkomsten van de lerende netwerken.

Vanuit het projectbureau (in gezamenlijkheid met de partners) worden ook tal van overleggen georganiseerd voor partners en bestuurlijk betrokkenen. Deze zijn gericht op bijvoorbeeld communicatie, afstemming en organisatie.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls is een geselecteerd overzicht van succesvol sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren ontwikkeld is door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen. Het is een middel dat wordt ingezet om lokale sport- en beweegaanbieders de kans te geven om deze succesvolle voorbeelden in hun eigen buurt te dupliceren en waar nodig aan te passen. Sport- en beweegaanbieders kunnen alleen een beroep doen op middelen uit de Sportimpuls als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod op deze Menukaart. Voor de Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht is een speciale Menukaart gemaakt. In paragraaf 4.2.2 gaan we hier dieper op in.

Buurtscan

Om gemeenten die aan de slag willen te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied, is door VSG en NISB de buurtscan ontwikkeld (zie www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/). Het doel van de buurtscan is gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor een buurtgericht sport- en beweegaanbod dat aansluit op bestaand beleid (buurtactieplan). De buurtscan is een *toolbox* van instrumenten van onder andere sportraden, advies- en onderzoeksbureaus en van landelijke organisaties zoals NISB en Movisie. Een gemeente maakt zelf de keuze - eventueel samen met bewoners en betrokken organisaties - welke analysestappen ze wil doorlopen en welke instrumenten ze lokaal inzet. Vanuit de ondersteuningsstructuur worden gemeenten wegwijs gemaakt in het toepassen van de buurtscan en het opstellen van buurtactieplannen. NISB is hierbij de ondersteunende partij. Het streven is dit onderdeel te laten zijn van de regionaal lerende netwerkbijeenkomsten.

Regionale en lokale ondersteuning Sportimpuls

De ondersteuning Sportimpuls maakt vanaf 2013 integraal onderdeel uit van de gezamenlijke ondersteuningsstructuur Sport en Bewegen in de Buurt. De Sportimpuls valt onder de verantwoordelijkheid van NOC*NSF in samenwerking met ZonMw. De regionale en lokale (en integrale) ondersteuning bestaat uit verschillende elementen:

- ondersteuning van gemeenten om een optimale mix te maken van de inzet van buurtsportcoaches en de Sportimpuls, binnen het gemeentelijk beleid, door middel van wijkanalyses en met gebruikmaking van het Kennis en Informatie Systeem Sport (KISS);
- integrale ondersteuning op lokaal niveau van sportaanbieders en andere organisaties;
- specifieke expertise die de ondersteuningsorganisatie kan inroepen;
- de (regionale) teams bestaan uit medewerkers van organisaties (sportaanbieders en grote sportbonden) die op lokaal niveau, in samenwerking met provinciale sportraden een goed netwerk hebben. Hierdoor kunnen verbindingen snel en effectief gelegd worden.

Overige instrumenten
Naast de instrumenten in de vorige paragrafen staan in het gezamenlijke ondersteuningsplan van VSG, NISB en NOC*NSF (2013) de volgende instrumenten genoemd:

- Handreikingen
  Er wordt jaarlijks minstens één handreiking aangeboden met praktische adviezen en inzichten voor gemeenten, sport- en beweegaanbieders en andere sectoren. De ondersteuningspartners werken momenteel aan een handreiking over de relatie tussen sport en bewegen en de drie decentralisaties.[45] Deze wordt in februari 2014 vlak voor de verkiezingen van de gemeenteraad opgeleverd. De handreikingen worden via de website en in druk verspreid.

- Factsheets
  De ondersteuningspartners zijn voornemens factsheets uit te brengen op basis van vragen uit het veld. Deze kunnen in gaan op verschillende onderwerpen, zoals btw, werkgeverschap, aansprakelijkheid, verzekeringen, et cetera. Eind 2013 wordt een factsheet verwacht over de cofinanciering van de buurtsportcoach.

- Resultaten 'Taskforce Belemmeringen'
  De opbrengsten van de Taskforce Belemmeringen (zie ook paragraaf 4.3.3) heeft inzichten opgeleverd op het gebied van tal van belemmeringen die ontstaan door wet- en regelgeving, of door de onbekendheid daarmee. Deze kennis kan worden verspreid via de website, factsheets, handreikingen, presentaties et cetera.

- Kwaliteitsborging: masterclasses en workshops
  De landelijke partners zien voor zichzelf een rol weggelegd op het gebied van kwaliteitsborging. Vanuit het ministerie van VWS worden onderwijsinstellingen gestimuleerd daar waar nodig het curriculum aan te passen. Het rapport *Aan de slag met de buurtsportcoach* (Werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches, 2012) geeft daartoe diverse adviezen. Daarnaast valt te denken aan landelijke en/of regionale studiedagen voor uitvoerders. Het 'train-de-trainer principe' staat hierbij voorop. NOC*NSF, NISB en VSG willen in samenwerking met anderen het aanbod zichtbaar maken via de website en eventueel masterclasses en workshops (laten) organiseren (wellicht via de lerende netwerkbijeenkomsten).

- Database managementinformatie
  In het kader van de Impuls brede scholen, sport en cultuur is een database aangelegd met management- en projectinformatie over de lokale situatie. Op basis van input vanuit (regionale) ondersteuners, projectleiders, gemeenten et cetera kunnen tussenrapportages worden gemaakt die behulpzaam zijn bij de sturing van het project. Dit systeem wordt momenteel aangepast. Tevens wordt gewerkt aan het bouwen van een platform voor buurtsportcoaches.

[45] Het betreft de Participatiewet, decentralisatie AWBZ en decentralisatie Jeugdzorg. Zie www.vng.nl/onderwerpenindex/bestuur/decentralisaties-sociaal-domein.

- Jaarlijkse monitoring en evaluatie
  De ondersteuningspartners zijn voornemens jaarlijks te bekijken of het ondersteuningsaanbod aansluit bij de ondersteuningsvraag uit het veld. Na twee jaar willen zij kijken of de ondersteuningsstructuur in algemene zin voldoet aan de wensen of wellicht nog aanpassing behoeft. Daarbij wordt gebruikgemaakt van klankbordgroepen en enquêtes.

4.2 Effectieve Interventies

In deze paragraaf beschrijven we de werkwijze rondom het gebruik van effectieve interventies in het kader van het programma SBB. Eerst gaan we in op het programma Effectief Actief en de resultaten van een procesevaluatie uitgevoerd door NIVEL (Magnée et al., 2013). Daarna volgt een korte toelichting op de Menukaart Sportimpuls en KSG. We sluiten de paragraaf af met de resultaten van een onderzoek van NIVEL naar de pilotfase van SBB (Ooms & Veenhof, 2013).

4.2.1 Achtergrond en doel

Het kabinet wil stimuleren dat er lokaal zoveel mogelijk gebruik kan worden gemaakt van producten en werkwijzen die elders al succesvol zijn gebleken. Binnen het programma SBB krijgen lokale sport- en beweegaanbieders de kans om succesvol sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt toe te passen. Er zijn namelijk al veel mooie en inspirerende voorbeelden om mensen aan het sporten en bewegen te krijgen en te houden (zie Beleidsbrief Sport, Ministerie van VWS, 2011a).

Om het aanbod van sport- en beweeginterventies in Nederland in kaart te brengen, verzamelt NISB zoveel mogelijk interventies. De kwaliteit en effectiviteit van sport- en beweeginterventies worden in kaart gebracht en er wordt nagegaan wat wel en niet werkt. Dit is een doorlopend proces (zie paragraaf 4.2.2).

De Menukaart Sportimpuls[46] en de Menukaart Kinderen sportief op gewicht[47] zijn rechtstreeks verbonden aan het programma SBB. Het aanbod op deze menukaarten moet voldoen aan de specifieke criteria die binnen de Sportimpuls en Kinderen sportief op gewicht gelden (zie paragraaf 4.2.3).

4.2.2 Het programma Effectief Actief

Het programma Effectief Actief (EA), dat door het Ministerie van VWS gefinancierd wordt (looptijd 2011-2014), biedt een systematiek om de kwaliteit en effectiviteit van interventies te erkennen. Effectief Actief is geen onderdeel van het programma SBB, maar heeft er wel een directe relatie mee. NISB vervult via EA een centrale rol als het gaat om het zicht bieden op en de verspreiding van effectieve sport- en beweeginterventies.

[46] www.effectiefactief.nl/menukaart/
[47] www.sportindebuurt.nl/kinderen-sportief-op-gewicht/menukaart-kinderen-sportief-op-gewicht/index.html

Effectief Actief is verdeeld in vier deeltrajecten (Magnée et al., 2013):

1. Verzamelen (van sport- en beweeginterventies)[48];
2. Valideren (opzetten valideringssystematiek om de kwaliteit van sport- en beweeginterventies te beoordelen)[49];
3. Verrijken (verbeteren van de kwaliteit van interventies)[50];
4. Verspreiden (opnemen van sport- en beweeginterventies in een online database)[51].

Dit is bedoeld om professionals, vrijwilligers en beleidsmakers te helpen bij het maken van de keuze tussen verschillende sport- en beweeginterventies.

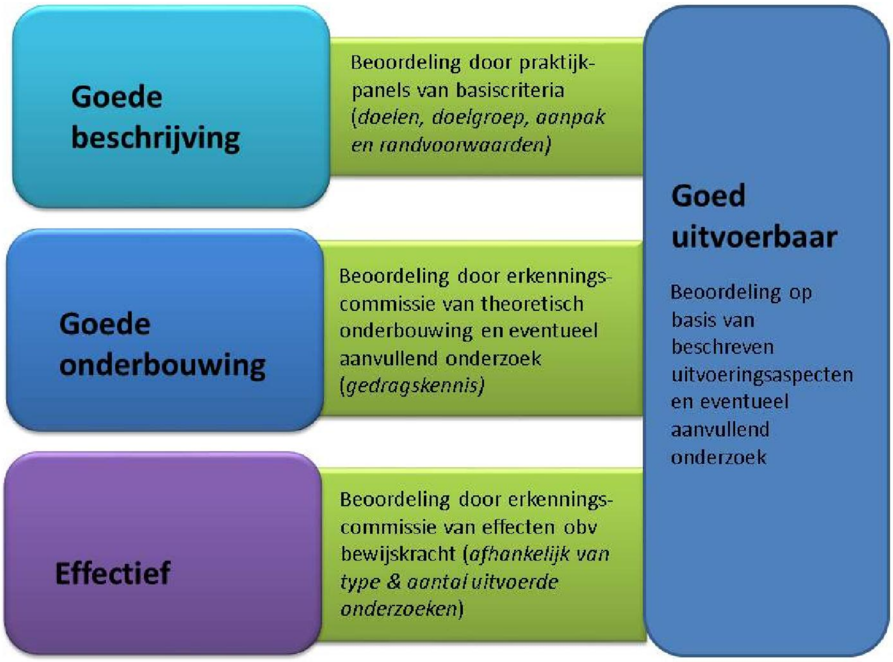
Om sport- en beweeginterventies op te sporen die het stimuleren van sport- en/of beweeggedrag als doel hadden (ad 1. Verzamelen) heeft NISB sinds de start van Effectief Actief contact gelegd met diverse interventie-eigenaren en hen met informatiebijeenkomsten voorgelicht over het traject van Effectief Actief. Het betrof interventie-eigenaren van de Menukaart Sportimpuls, het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB), Effectiviteit Interventies Jeugd en andere bij NISB en NOC*NSF bekende interventies (zie Magnée et al., 2013).

Via de deeltrajecten Valideren (ad 2) en Verrijken (ad 3) worden interventies vervolgens ondersteund bij het verbeteren van hun kwaliteit en effectiviteit. Ontwikkelaars en eigenaren van kansrijke interventies die aan dit traject deelnemen, werken onder intensieve begeleiding aan een goede beschrijving en kwaliteitsverbetering van de interventie. Het traject geeft inzicht in verbeterpunten voor de interventies. Het ondersteuningsprogramma richt zich op een selectie van het totale aanbod, maar beoogt in meerdere rondes uiteindelijk alle sport- en beweeginterventies te beoordelen en eventueel te ondersteunen bij de doorgroei naar erkenning.

Het erkenningstraject is een zorgvuldige procedure waarin interventies worden beschreven, ingediend, beoordeeld, erkend en gepubliceerd (zie figuur 4.2). Een traject waarbinnen de beoordeling ‘goed beschreven’ de eerste kwalificatie is. Dit wordt gedaan door een groep onafhankelijke praktijkprofessionals of andere experts van de desbetreffende sector. Kansrijke interventies worden beoordeeld op basis van een uitgebreid werkblad. De erkenningsniveaus die binnen Effectief Actief worden gebruikt en getoond, zijn zowel inhoudelijk als procedureel gebaseerd op de systematiek van het Centrum Gezond Leven (CGL) van het RIVM.

[48] Door NISB.
[49] Door NISB, Mulier Instituut, NIVEL, TNO. NISB werkt tevens samen met het Centrum Gezond Leven (CGL) en het Nederlands Jeugdinstituut (NJi). De I-database van CGL geeft een overzicht van Nederlandse leefstijlinterventies.
[50] Door NISB, Mulier Instituut, NIVEL, TNO, MOVISIE, Twynstra Gudde, WHISE.
[51] Door NISB.

Figuur 4.2 Samenhang beoordelings-/erkenningsniveaus

Bron: CGL (www.effectiefactief.nl/menukaart/)

Wat betreft het deeltraject Verspreiden (ad 4) biedt de website van Effectief Actief[52] een verzameloverzicht voor de lokale gebruiker met vrijwel alle sport- en beweeginterventies die lokaal kunnen worden ingezet. Momenteel zijn er 229 sport- en beweeginterventies te vinden (peildatum 29-10-2013). Via een filter kunnen bezoekers van de website zoeken op erkende interventies. Dit zijn aanpakken die goed zijn beschreven, theoretisch zijn onderbouwd en waarvan ervaringen van deelnemers en uitvoerders zijn getoetst. Momenteel staan er 72 erkende interventies op de website (peildatum 29-10-2013). Ongeveer tweederde heeft het erkenningstraject van Effectief Actief doorlopen (meestal voor 'goed beschreven'), de overige zijn via het traject van CGL erkend (waaronder ook voor 'goed onderbouwd').[53] Het aanbod van de databank van Effectief Actief is breed en biedt dan ook meer interventies dan op de Menukaart Sportimpuls en de Menukaart Kinderen sportief op gewicht worden vermeld (zie verder paragraaf 4.2.3).

Via het programma SBB worden gemeenten en sport- en beweegorganisaties gestimuleerd om gebruik te maken van effectieve interventies. Van de VNG en NOC*NSF wordt verwacht dat zij gemeenten en sport- en beweegorganisaties stimuleren om lokaal effectieve interventies te implementeren en daarbij gebruik te maken van de kennis van NISB. Ook stimuleren zij

[52] www.netwerkinbeweging.nl/interventie-home.
[53] Volgens tellingen van NISB zijn 47 interventies erkend via het traject van Effectief Actief (peildatum september 2013). Daarvan hebben 46 interventies de status van 'goed beschreven' gekregen en een interventie die van 'goed onderbouwd'. De overige interventies zijn erkend via het traject van het CGL.

gemeenten en lokale sport- en beweegaanbieders succesvolle interventies aan te dragen die nog niet zijn opgenomen in de database en terug te koppelen naar welk soort interventies vraag is.

Procesevaluatie Effectief Actief

NIVEL voert een procesevaluatie uit naar het traject van Effectief Actief. Doel is inzicht te verkrijgen in het verloop van Effectief Actief, de behaalde doelen en resultaten, en de bevorderende en belemmerende factoren die hierbij een rol spelen (zie Magnée et al., 2013). De evaluatie vindt in drie etappes plaats:

- vanaf de start (medio 2012) tot en met maart 2013;
- voor eind 2013;
- eind 2014.

De evaluatie vindt plaats langs de vier deeltrajecten van Effectief Actief: verzamelen, valideren, verrijken en verspreiden. NIVEL heeft een conceptrapportage gereed over de eerste periode van Effectief Actief (Magnée et al., 2013). Daarvoor is een procesevaluatie uitgevoerd in de periode juni 2012 tot en met maart 2013. In twee rondes (2012 en 2013) zijn interviews afgenomen met medewerkers van NISB en ondersteunende partijen. Er heeft een evaluatiebijeenkomst plaatsgevonden met praktijkbeoordelaars en een met het projectteam. Er zijn vragenlijsten uitgezet onder interventie-eigenaren. Daarmee is inzicht verkregen in de vraag of de doelen van de vier genoemde deeltrajecten zijn behaald, hoe tevreden betrokken partijen en interventie-eigenaren waren over het verloop van Effectief Actief en de behaalde resultaten, en wat volgens hen succesfactoren en aandachtspunten waren. Belangrijk te vermelden is dat het grootste gedeelte van de evaluatie al in 2012 heeft plaatsgevonden. Alleen de meting onder interventie-eigenaren vond plaats in maart 2013. NISB heeft mondeling aangegeven dat naar aanleiding van de evaluatie al een aantal verbeterslagen is doorgevoerd met betrekking tot het programma Effectief Actief.

Hieronder zijn de voorlopige conclusies rechtstreeks uit het rapport opgenomen (Magnée et al., 2013).

Over het algemeen zijn de projectleden van Effectief Actief, zowel bij NISB als bij samenwerkingspartners, tevreden over Effectief Actief en de resultaten die binnen het eerste jaar behaald zijn. De vooraf gestelde doelstellingen zijn steeds (relatief snel) behaald. Een groot aantal interventies is verzameld, gevalideerd, en verrijkt. De database van Effectief Actief staat sinds oktober 2012 online. Men vindt dat er een vorm van kwaliteitsverbetering bij de deelnemende interventies is gerealiseerd. Het invullen van het werkblad laat interventie-eigenaren goed en kritisch kijken naar hun eigen interventie. Ook de (voorlopige) resultaten van de verrijkingstrajecten lijken waardevol, al zijn veel trajecten nog niet afgerond. De behaalde resultaten vindt men vooral te danken aan de inzet en het enthousiasme van het EA team en de positieve samenwerking tussen de verschillende organisaties. Ook werden soms in relatief korte tijd veel resultaten geboekt door een hoge tijdsdruk. Deze hoge tijdsdruk zorgt er aan de andere kant voor dat Effectief Actief een ‘rijdende trein’ of een verandertraject wordt genoemd. Het gevolg hiervan is dat procedures en andere omstandigheden tijdens het traject nogal eens veranderden. Hierdoor is de communicatie (intern en extern) extra belangrijk. Ook is het belangrijk om te proberen steeds een overzicht en een rode draad binnen EA te behouden. Dit zijn belangrijke aandachtspunten voor de komende jaren van Effectief Actief, net als de verdere verspreiding van de database van Effectief Actief en meer aandacht voor de lokale professional.

Ook de interventie-eigenaren die in het eerste jaar deelnamen aan Effectief Actief zijn over het algemeen positief gestemd. Zij deden vooral mee aan het traject om de kwaliteit van hun interventie te verbeteren en deze meer bekendheid te geven. Ze geven aan dat de werkzaamheden voor Effectief Actief (vooral het invullen van het werkblad) hun meer tijd kostte dan zij van tevoren hadden verwacht, en dat deze activiteiten niet altijd even goed in te passen zijn in hun dagelijkse werkzaamheden, mede door strakke deadlines die voor EA worden gehanteerd. Ze zijn wel tevreden met de resultaten die de verrijkingstrajecten hen hebben opgeleverd, en zijn vaak van plan deze te gebruiken om hun interventie zelf nog verder te ontwikkelen. De interventie-eigenaren zijn positief over de samenwerking met zowel accountmanagers van NISB als met de ondersteunende partijen, al hebben zij soms wat last gehad van wisselingen in het team en ervaren zij niet altijd even goed geïnformeerd te zijn over (wijzigingen in) het traject. De database van Effectief Actief heeft voor interventie-eigenaren nog geen aangetoonde meerwaarde. Hier moet in de komende tijd meer aandacht aan worden besteed. Het grootste verbeterpunt voor EA zit wat hen betreft in de communicatie over procedurele wijzigingen en het gehele traject vanuit NISB.

4.2.3 Menukaart Sportimpuls en KSG

De Menukaart Sportimpuls en Menukaart KSG zijn rechtstreeks verbonden aan het programma SBB en binnen dat kader opgesteld. Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen binnen deze impulsen alleen een beroep doen op middelen als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod dat op de Menukaart staat. Zij kunnen succesvol sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt 'kopiëren'.

De Menukaart Sportimpuls is een specifiek overzicht, opgesteld binnen het kader van de Sportimpuls. De Menukaart Sportimpuls is dan ook van tijdelijke aard. Het aanbod op de Menukaart Sportimpuls moet voldoen aan de specifieke criteria die binnen de Sportimpuls gelden.

Deze criteria zijn:
- aanbod richt zich rechtstreeks op de einddoelgroep;
- aanbod richt zich op het in beweging krijgen van doelgroepen die niet sporten/bewegen of doelgroepen die dreigen uit te vallen;
- aanbod is al minimaal op twee locaties succesvol uitgevoerd;
- aanbod is goed toe te passen en over te dragen op andere locaties;
- aanbod kan na de Sportimpuls zelfstandig voortgezet worden, zowel financieel als organisatorisch;
- kosten (en eventuele baten) van het aanbod zijn inzichtelijk.

Op de website van de Menukaart Sportimpuls[54] zijn momenteel 173 interventies te vinden (peildatum 31-10-2013). Eind oktober 2013 bevat de Menukaart 42 erkende interventies.[55] Alle

[54] www.effectiefactief.nl/menukaart/.
[55] In augustus 2013 bedroeg dit aantal 37.

interventies uit de Menukaart Sportimpuls staan ook in het totaal overzicht van Effectief Actief (zie paragraaf 4.2.2).

De regie rondom de Menukaart Sportimpuls ligt bij NOC*NSF, in nauwe samenwerking met NISB. Samenstelling en selectie gebeurde in een beoordelingsteam samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse organisaties. NOC*NSF en NISB hadden al een uitgebreid overzicht van succesvol aanbod (onder andere uit programma's als Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB), Proeftuinen Nieuwe Sportmogelijkheden, Effectiviteit Interventies Jeugd en Meedoen Alle Jeugd door Sport). Ook het sport- en bewegingsaanbod dat al erkend is door het Centrum Gezond Leven, is opgenomen in de Menukaart Sportimpuls.

Naar aanleiding van een evaluatietraject van Twynstra Gudde (zie paragraaf 3.3.3) wordt de Menukaart Sportimpuls momenteel verbeterd. De ondersteuningsorganisaties hebben besloten om voor de derde ronde van de Sportimpuls de Sportmenukaart te verbeteren en interventie-eigenaren uit te nodigen om hun interventie goed te beschrijven volgens het erkenningtraject van Effectief Actief, zodat daarmee een verbinding gemaakt wordt. Interventies kunnen in aanmerking komen voor ondersteuning bij dit traject en NISB en NOC*NSF zullen daarvoor de intakegesprekken voeren. Verwacht wordt dat niet alle interventies in aanmerking komen voor het erkenningstraject. Een van de criteria is dat een interventie duurzaam moet bijdragen aan het sport- en beweeggedrag van de doelgroep. Activiteiten met een eenmalig karakter, zoals een kennismakingsaanbod, vallen mogelijk af. Omdat het doorlopen van een erkenningstraject veel tijd kost, zullen eigenaren in eerste instantie een minimale omschrijving moeten geven van de interventie om opgenomen te worden in de Menukaart Sportimpuls die gebruikt kan worden voor de derde ronde van de Sportimpuls. Daarbij wordt hen gevraagd een commitment af te geven dat zij doorgaan met het erkenningstraject voor 'goed beschreven'. Het tijdrovende karakter van dit traject heeft mogelijk consequenties voor de planning van de derde ronde van de Sportimpuls.

Ook de Menukaart KSG wordt onder de loep genomen. De Menukaart die gebruikt wordt voor een nieuwe ronde KSG wordt naar alle waarschijnlijkheid aangepast. Zodra deze nieuwe Menukaart gereed is, wordt deze gepubliceerd.[56]

4.2.4 Pilotfase concepten SBB

Binnen 'Pilotfase concepten Sport en Bewegen in de Buurt 2011-2012' hebben een zevental sportbonden financiering van het ministerie van VWS ontvangen om laagdrempelige sportconcepten te ontwikkelen. Doel was het bewerkstelligen van doorstroom en verdere uitrol binnen het brede SBB-programma. In totaal zijn acht sportconcepten ontwikkeld specifiek gericht op doelgroepen die nu nog onvoldoende worden bereikt door sport. Dit zijn: schoolgaande jeugd in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs (mbo), ouders van jonge kinderen en 45-plussers. De sportconcepten zijn uitgetest en doorontwikkeld in een pilotfase, welke liep van september 2011 tot en met december 2012.

[56] Zie www.sportindebuurt.nl/kinderen-sportief-op-gewicht/menukaart-kinderen-sportief-op-gewicht/.

NIVEL heeft deze pilotfase geëvalueerd (Ooms & Veenhof, 2013). Het doel van de studie was tweeledig:

1. Het evalueren van het algemene verloop en de sterke en zwakke punten van de sportconcepten.
2. Het krijgen van inzicht in de kenmerken van de deelnemers aan de afzonderlijke sportconcepten en het monitoren van (eventuele) veranderingen in sportgedrag, beweeggedrag en lidmaatschap.

Hiervoor is een procesevaluatie uitgevoerd op het niveau van de sportbonden (interviews), een tussentijdse procesevaluatie op het niveau van de sportverenigingen ((groeps)interviews) en een monitorstudie op het niveau van de deelnemers (schriftelijke en digitale vragenlijsten).[57] De bevindingen zoals deze navolgend worden opgesomd, zijn overgenomen uit de rapportage van NIVEL (Ooms & Veenhof, 2013).

1. De kwaliteit van de sportconcepten is erg hoog.
2. Bijna alle sportconcepten worden gecontinueerd.
3. Alle sportconcepten kunnen ingezet worden om de beschikbaarheid van sport en bewegen in de buurt te vergroten.
4. Drie sportconcepten lijken inzetbaar in het kader van sport- en bewegingsstimulering.
5. Vier sportconcepten lijken inzetbaar in het kader van ledenwerving voor sportverenigingen.
6. Met de sportconcepten zijn weinig of geen inactieven bereikt.
7. Na de pilotfase is externe support (nog steeds) wenselijk of noodzakelijk.
8. Vervolgonderzoek is wenselijk.

4.3 Taskforce belemmeringen SBB

In deze paragraaf beschrijven we de achtergrond van de Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt en gaan we in op de activiteiten en resultaten.

4.3.1 Achtergrond en doel

In de Beleidsbrief Sport (Ministerie van VWS, 2011a) staat dat het kabinet er naar streeft om voor iedere Nederlander, jong of oud, passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt te hebben, dat veilig en toegankelijk is. Daarbij zet men onder andere in op minder belemmeringen die de optimale benutting van accommodaties en begeleiding in de weg staan. Partijen die met hun sport- en beweegaanbod een maatschappelijke functie in de buurt willen vervullen, lopen namelijk in de praktijk vaak tegen belemmeringen aan. Voorbeelden van veel voorkomende belemmeringen zijn:

- niet toegankelijke school(sport)pleinen na schooltijd;

[57] Om de sterke en zwakke punten en mogelijkheden en bedreigingen van de verschillende sportconcepten inzichtelijk te maken is voorafgaand aan het onderzoek een lijst met beoordelingscriteria opgesteld. Op basis van de scores op de beoordelingscriteria is per sportconcept een Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats (SWOT) analyse uitgevoerd.

- kwaliteitseisen van de kinderopvang waardoor sportaccommodaties niet geschikt worden geacht, terwijl kinderen die niet op de opvang zitten daar wel na schooltijd kunnen sporten;
- wedstrijdeisen aan sportvelden waardoor bijvoorbeeld gymlokalen niet gebruikt kunnen worden;
- administratieve lasten bij het aanvragen van een vergunning voor lokale evenementen.

Het kabinet wil ruim baan geven aan particuliere initiatieven, ondernemerschap en intersectorale en publiek-private samenwerking. Samen met gemeenten, de sport- en beweegsector en het bedrijfsleven wil de Rijksoverheid eraan bijdragen dat lokaal (meer) kansrijke verbindingen ontstaan tussen sport- en beweegaanbieders en andere partijen (zoals onderwijs, buitenschoolse opvang, zorg, welzijn en het bedrijfsleven). Men wil hiervoor ruimte en mogelijkheden creëren en eventuele belemmeringen (bijvoorbeeld in wet- en regelgeving) die lokaal niet opgelost kunnen worden in kaart brengen en wegnemen.

In de Beleidsbrief (Ministerie van VWS, 2011a, pagina 9) kondigt het kabinet de volgende actie aan: "Het instellen van een taskforce waarin VWS, Financiën, BZK, OCW, SZW, I&M, VNG en NOC*NSF participeren. Deze taskforce zal de mogelijkheden voor lokale initiatieven vergroten en waar mogelijk concrete oplossingen aandragen voor belemmeringen die lokaal niet oplosbaar zijn. De leden van de taskforce zetten zich in om de aangedragen oplossingen te realiseren."

4.3.2 Activiteiten en werkwijze van de Taskforce

Voor het in kaart brengen en oplossen van belemmeringen die niet binnen een lokale context opgelost kunnen worden maar wel een bovenlokaal karakter hebben, heeft minister Schippers (kabinet Rutte I, 12 oktober 2010 tot 23 april 2012) eind 2011 de Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt in het leven geroepen. Deze Taskforce (onder voorzitterschap van de heer Hoes, burgemeester van Maastricht) levert een belangrijke bijdrage om de doelen uit het programma SBB te realiseren. De andere leden zijn: KNHB-directeur de heer Johan Wakkie als vertegenwoordiger van de georganiseerde sport, algemeen directeur van de Vereniging Bijzondere Scholen (VBS) de heer Simon Steen namens het onderwijs en wethouder mevrouw Rinette Reynvaan uit Dordrecht namens de gemeenten. De Taskforce wordt in zijn werkzaamheden inhoudelijk ondersteund door een onafhankelijk secretariaat vanuit NISB.

De opdracht van de Taskforce richt zich met name op belemmeringen die een directe of indirecte relatie hebben met wet- en regelgeving en tevens een bovenlokaal karakter hebben. Hieronder valt ook het ervaren probleem van verschillende 'schotten' in de financiering (constructie) van verschillende sectoren.[58]

[58] De opdracht aan de Taskforce bestaat uit de volgende drie onderdelen:
- in kaart brengen van veelvoorkomende belemmeringen waar de sportsector hinder van ondervindt, met hierbij specifieke aandacht voor belemmeringen die kansrijke verbindingen in de buurt (tussen sport en andere sectoren) in de weg staan;
- prioriteren van belemmeringen en aandragen van oplossingsrichtingen;
- wegnemen van de gevonden belemmeringen of, in ieder geval, acties in gang zetten die hier op termijn toe zullen leiden.

In 2012 heeft de Taskforce Belemmeringen zich met name gericht op belemmeringen wat betreft wet- en regelgeving die kansrijke verbindingen tussen de sportsector en andere sectoren in de weg staan. In januari 2013 zijn de bevindingen verwerkt in het *Actieprogramma Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt* (Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt, 2013). Navolgende informatie is overgenomen uit dit actieprogramma.

Werkwijze

In opdracht van het ministerie van VWS heeft onderzoeks- en adviesbureau DSP-groep een inventarisatie gemaakt van veel voorkomende belemmeringen in de sport en van belemmeringen die kansrijke verbindingen tussen de sportsector en andere sectoren in de weg staan. DSP heeft in het najaar van 2011 ongeveer 25 deskundigen geïnterviewd en tevens een aantal studies en rapporten bestudeerd. Dit heeft geleid tot een inventarisatie van veertig knelpunten in wet- en regelgeving die door verschillende partijen zijn ingebracht. De Taskforce heeft een aantal belemmeringen verder onderzocht in zogenoemde ‘rondetafelgesprekken’ met het veld. Partijen zijn bijeen gebracht rond een viertal thema’s om het gesprek aan te gaan over de ervaren belemmeringen, de oplossingsrichtingen die partijen zien en de rol die de Taskforce daarin kan spelen. De vier thema’s waren:

1. administratieve lasten in de sportsector;
2. personeel: buurtsportcoaches en combinatiefuncties (incl. btw-vraagstuk);
3. ruimte en (multifunctionele) accommodaties;
4. publiek-private samenwerking en intersectoraal samenwerken.

Ook heeft de Taskforce zich uitgebreid laten voorlichten over de belangrijkste ontwikkelingen. Zo is er een bijeenkomst georganiseerd tussen de werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches (‘werkgroep Geelkerken’) en de Taskforce over de buurtsportcoach en de btw-problematiek, een expertsessie over fiscale zaken, gesprekken van Taskforceleden met deskundigen en telefonische interviews vanuit het secretariaat.

4.3.3 Resultaten en bevindingen van de Taskforce

De Taskforce concludeert dat het aantal belemmeringen die (direct) zijn gerelateerd aan wet- en regelgeving meevalt. In dit kader zijn de leden van de Taskforce veel goede voorbeelden tegengekomen waar met succes ervaren belemmeringen zijn opgelost. Dat betekent niet dat er in de praktijk geen belemmeringen zijn. De Taskforce constateert dat de sportsector dikwijls belemmerd wordt door de onbekendheid met, of soms het ontbreken van, relevante informatie en goede voorbeelden. Het is voor sport- en beweegaanbieders, ondernemers en beleidsmakers onduidelijk waar men terecht kan met vragen, ervaren belemmeringen en problemen.
In de sportsector zijn veel vrijwilligers actief. Vooral in die situaties waarin deze vrijwilligers geconfronteerd worden met complexe wet- en regelgeving, leidt dit tot daadwerkelijk ervaren belemmeringen. Het doet de Taskforce deugd dat het nieuwe kabinet in het regeerakkoord beschrijft dat het “ook de minder meetbare, maar zeer merkbare regeldruk wil verminderen door met belanghebbenden in tenminste vijftien regeldichte sectoren en domeinen de ervaren problemen te verkennen en concrete oplossingen te vinden”. De Taskforce hoopt dat de sportsector en de kansrijke verbindingen van andere sectoren met de sport hiervan onderdeel uit gaan maken om vooral de vele vrijwilligers die zich inzetten voor de sportsector te ontlasten.

Ten slotte is de Taskforce gestuit op wet- en regelgeving waarbij het oplossen van belemmeringen zeer lastig is. Zo speelt Europese wet- en regelgeving bijvoorbeeld een belemmerende rol bij het verlenen van vrijstellingen van btw of het scheppen van een uitzonderingspositie voor sport- en beweegaanbieders. De Taskforce kan hierin hooguit een signalerende en agenderende rol spelen.

Oplossingsrichtingen en acties

Zowel de Rijksoverheid als het werkveld dienen in actie te komen om belemmeringen aan te pakken. Deze acties dienen gericht te zijn op het bevorderen van drie centrale doelstellingen:

1. het optimaal benutten van de beschikbare ruimte in de buurt voor sport en bewegen;
2. het optimaal inzetten van de buurtsportcoach;
3. het optimaal inzetten van de sportsector om mensen aan het sporten en bewegen te krijgen.

De Taskforce acht de verschillende acties van belang om belemmeringen in sport en bewegen in de buurt weg te kunnen nemen (de acties zijn gegroepeerd onder de drie hierboven genoemde doelstellingen). Waar mogelijk heeft de Taskforce zelf al acties ingezet om belemmeringen weg te nemen, voor een aantal belemmeringen worden andere partijen expliciet aangesproken en gevraagd actie te ondernemen.

Ruimte voor sport en bewegen

1. Zorg voor bereikbaarheid van sportaccommodaties in de buurt; met name voor ouderen, gehandicapten en jonge kinderen is de fysieke en mentale afstand tot de sportvoorziening van belang.
2. Richt wijken zo in dat ze stimuleren tot (meer) bewegen.
3. Maak beter gebruik van beschikbare ruimte in de buurt.
4. Stimuleer multifunctioneel gebruik van accommodaties.
5. Maak accommodaties en sportaanbod toegankelijk voor ouderen en gehandicapten.

Ruim baan voor de buurtsportcoach!

6. Bied duidelijkheid over de btw-afdracht bij de inzet van de buurtsportcoach.
7. De buurtsportcoach verdient goed werkgeverschap.

De werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches heeft in haar werkzaamheden geen oplossing kunnen aandragen voor het btw-vraagstuk van de buurtsportcoach en deze belemmering belegd bij de Taskforce Belemmeringen. De aanbevelingen van de werkgroep Geelkerken (werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches, 2012) worden expliciet onder de verschillende acties opgenomen. De Taskforce ondersteunt de conclusies en producten van de werkgroep en roept de Rijksoverheid op de aanbevelingen van de werkgroep over te nemen en om te zetten in beleid.

Faciliteer de sportsector om meer mensen aan het sporten te krijgen

8. Maak het sportverenigingen makkelijk om te voldoen aan wet- en regelgeving.
9. Benut initiatieven van de werkgever om mensen aan het sporten te krijgen.
10. Aansprakelijkheid hoeft geen belemmering te zijn.
11. Stel de informatie over het btw-tarief beschikbaar.

Reactie vanuit de Rijksoverheid

Minister Schippers heeft op 25 april 2013 in een kamerbrief haar reactie gegeven op de rapportage van de Taskforce (Ministerie van VWS, 2013b). Ze gaat in op een vijftal urgente belemmeringen waarvoor de Taskforce de Rijksoverheid oproept om in actie te komen. Dit zijn:

1. Sport- en beweegmogelijkheden voor speciale doelgroepen.
2. Stimuleren van een beweegvriendelijke omgeving.
3. Multifunctioneel gebruik van accommodaties.
4. Ruimte voor de buurtsportcoach.
5. Administratieve lasten sportsector.

In de brief roept de minister alle betrokkenen op om de aanbevelingen van de Taskforce op te pakken, vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Waar nodig zullen betrokken partijen hierop worden aangesproken. Tevens roept ze de bestuurlijke en ondersteuningspartners van het SBB-programma op om de door de Taskforce aangedragen goede voorbeelden en relevante informatie, te blijven verspreiden. De minister van VWS is verantwoordelijk voor het volgen van de acties. Op de website www.nisb.nl/11actiepunten staat een actueel overzicht van de voortgang van de acties en oplossingsrichtingen die door de Taskforce zijn voorgesteld.

4.4 Stimuleren publiek-private samenwerking

Het SBB programma stimuleert de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de Sportimpuls en de inzet van buurtsportcoaches. Het stimuleren van publiek-private samenwerkingsrelaties en ondernemerschap staan centraal. Sport & Zaken voert in dat kader een aantal zaken uit.

4.4.1 Achtergrond en doel

Het bedrijfsleven onderkent het bredere belang van de uitvoering van het programma SBB (Ministerie van VWS, 2011d). VNO-NCW en MKB-Nederland zijn, als vertegenwoordigende organisaties van het bedrijfsleven, bestuurlijke partners in het programma. Het stimuleren van een gezonde en actieve(re) leefstijl draagt immers in algemene zin bij aan de volksgezondheid en aan de vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van werknemers.
Vanuit hun functie zullen VNO-NCW en MKB-Nederland relevante branches en regionale verenigingen identificeren en informeren over het programma. Waar mogelijk fungeren VNO-NCW en MKB-Nederland als bruggenbouwers, door VWS, gemeenten en de sport in contact te brengen met die delen van het aangesloten bedrijfsleven waar sport en beweging tot de kern van de bedrijfsactiviteiten behoort. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn tevens partner van het Convenant Gezond Gewicht (zie www.convenantgezondgewicht.nl voor meer informatie). Via hun betrokkenheid bij de organisatie InnosportNL kunnen zij tevens het bedrijfsleven warm maken om bij te dragen aan sport- en beweeginnovaties.

Sport & Zaken is de intermediair tussen de sport en het bedrijfsleven. VNO-NCW, MKB-Nederland en NOC*NSF hebben Sport & Zaken benoemd als trekker als het gaat om het thema

'vitale werknemers'. Sport & Zaken voert hiervoor sinds 2007 het programma Bedrijfssport uit (dat geen onderdeel is van het SBB-programma).[59]

De komende jaren dient er samenwerking te ontstaan in de driehoek sport - gemeente - buurt (burgers, bedrijven en onderwijs), zowel vanuit de wens, het beleid als de noodzaak. Sport & Zaken wil hier graag een bijdrage aan leveren door te participeren in de Sportimpuls.

4.4.2 Activiteiten en resultaten

Sport & Zaken heeft in het kader van het SBB-programma als doel: kennis en kunde opdoen en verzamelen rond publiek-private samenwerking op lokaal niveau door zelf actief te participeren. Sport & Zaken treedt op als beoordelaar van de aanvragen voor de Sportimpuls. Kennis, kunde en ervaringen worden gedeeld met VWS, ZonMw, VNO-NCW en NOC*NSF gericht op Sport & Bedrijf.

Daarnaast richt Sport & Zaken zich in de periode 2013-2016 op het begeleiden en ondersteunen van vijf goedgekeurde aanvragen in het kader van Sportimpuls. Jaarlijks kiest men een aantal trajecten waarvoor publiek-private samenwerking essentieel is en helpt en ondersteunt deze. De hulp bestaat uit het daadwerkelijk ondersteunen, begeleiden, meedenken en meewerken met deze projecten. Het gaat hierbij om de samenwerking tussen overheid (gemeente), sport en bedrijf. Hierbij brengt Sport & Zaken de kennis en kunde en het netwerk in. Resultaat van de activiteiten is het leveren van een essentiële bijdrage aan succesvolle publiek-private initiatieven op lokaal niveau en het verder uitrollen van de ervaringen en succesfactoren naar elders in het land. Hiervoor werkt Sport & Zaken samen met een aantal partijen als Kennispraktijk, Stipp, NISB en het Mulier Instituut. Zij hebben de kennis en kunde om de ervaringen te vertalen naar input voor het bedrijfsleven, de private sector en de sportwereld.

Sport & Zaken is actief op de buitenwereld gericht. De input zal worden ontsloten aan VWS, ZonMw, VNO-NCW en NOC*NSF. Informatie wordt tevens openbaar gemaakt via de website van Sport & Zaken en via de media (tijdschriften, LinkedIn-groepen). Daarnaast participeert men in bijeenkomsten en organiseert Sport & Zaken zelf bijeenkomsten, workshops, 'ronde tafel gesprekken', et cetera. Ook deze worden benut om bewustzijn te creëren, te spreken over en ervaringen te delen met publiek-private samenwerking in de sport.

[59] De werkwijze van Sport & Zaken is gebaseerd op het gemakkelijk maken van de gezonde en veilige beweegkeuze voor de werknemers. Sport & Zaken heef hiervoor in samenwerking met sportbonden een Bedrijfssport-Menukaart ontwikkeld. Momenteel fungeert Sport & Zaken nog als matchmaker tussen de vraag van het bedrijf en het bedrijfssportprogramma van de sportbonden. Binnen de komende drie jaar zal de nu nog vooral uitvoerende rol zich meer moeten ontwikkelen naar een adviserende rol richting het bedrijfsleven. VNO-NCW en MKB-Nederland zullen bedrijven informeren over succesvolle voorbeelden van bedrijfssport en vitaliteitsprogramma's via het loket Sport & Zaken.

5. Kernindicatoren en overig onderzoek

De effecten van de inzet van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches en Sportimpuls projecten zullen pas in de jaren na 2013 zichtbaar worden. Maar ook dan is het moeilijk om een direct verband te leggen tussen de effecten van de programma's die op lokaal niveau hun uitwerking hebben en (veranderingen in) landelijke cijfers over de sport- en beweegdeelname. Bij de effectiviteitsvraag moet het aannemelijk zijn dat het resultaat (een hogere sport- en beweegdeelname) wordt 'veroorzaakt' door de interventie (programmaonderdelen SBB). Belangrijk daarbij is dat er geen verstorende effecten van andere variabelen mogen optreden of dat deze in ieder geval zichtbaar worden gemaakt. Verder geldt dat de omvang van het programma relatief beperkt is, waardoor de effecten van het programma op projectniveau op landelijke schaal niet zichtbaar worden.

Gegeven de inzet van het SBB-programma is het niettemin relevant de ontwikkelingen in sport- en beweegdeelname te volgen. In dit hoofdstuk besteden we daarom aandacht aan een aantal relevante kernindicatoren. Dit betreft onder andere cijfers met betrekking tot de sportdeelname, percentage Nederlandse Norm Gezond Bewegen en het lidmaatschap bij sportvereniging. Een aantal kaarten van de themawebsite over Sporten en Bewegen in Nederland van RIVM (www.sportopdekaart.nl) illustreert het geheel. Tevens wordt in paragraaf 5.2 aandacht besteed aan uitkomsten van overig onderzoek, dat relevant is voor het welslagen van het SBB-programma.

5.1 Kernindicatoren

In deze paragraaf worden een aantal kernindicatoren besproken die inzicht geven in ontwikkelingen in de sport- en beweegparticipatie. De keuze van de indicatoren is tot stand gekomen in samenspraak met het ministerie van VWS. Informatie uit de publicatie *Versterking data-infrastructuur sport* (Tiessen-Raaphorst & De Haan, 2012) is hierin meegenomen.
Op 25 september 2013 lanceerde het RIVM, tijdens het congres van de VSG, een themawebsite over Sporten en Bewegen in Nederland. Het thema Sporten en Bewegen is een nieuw onderdeel van de Zorgatlas, een nationale atlas met meer dan 1000 kaarten over gezondheid en zorg in Nederland.[60] Het thema omvat een zestal onderwerpen[61]: sport- en beweegdeelname, sport- en beweegaanbod, gehandicaptensport, sportzorg, topsport en beleid. De kaarten zijn bedoeld voor bestuurders, beleidsmakers, het onderwijs en professionals. Ze bieden inzicht in wat waar te vinden is op het gebied van sporten en bewegen, en stellen in staat om situaties te vergelijken.

[60] Het thema Sport en Bewegen is tot stand gekomen in samenwerking met NOC*NSF, Mulier Instituut en NISB. Met enige regelmaat zal er een *release* plaatsvinden met daarin actualisatie van bestaande kaarten en uitbreiding met nieuwe kaarten. De gebruikte data voor het thema Sport- en beweegaanbod zijn afkomstig uit het in januari gepubliceerde *Sportaccommodaties in beeld* (Hoekman et al., 2013).

[61] Aan de basis van deze onderwerpen ligt het SCP-rapport *Versterking data-infrastructuur Sport* (Tiessen-Raaphorst & De Haan, 2012).

5.1.1 Beweegdeelname

Sinds 2000 is de monitor Bewegen & Gezondheid operationeel, waarin het beweeggedrag van de Nederlandse bevolking wordt bevraagd in relatie tot de normen voor gezond bewegen, persoonskenmerken en gedragsdeterminanten. Anno 2012 is een tijdreeks van twaalf jaar beschikbaar gekomen die een beeld geeft van de trends in het beweeggedrag van de Nederlandse bevolking (Hildebrandt et al., 2013). De monitor is onderdeel van OBiN: Ongevallen en Bewegen in Nederland. Navolgende bevindingen zijn overgenomen uit het *Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2010/2011* (Hildebrandt et al., 2013).

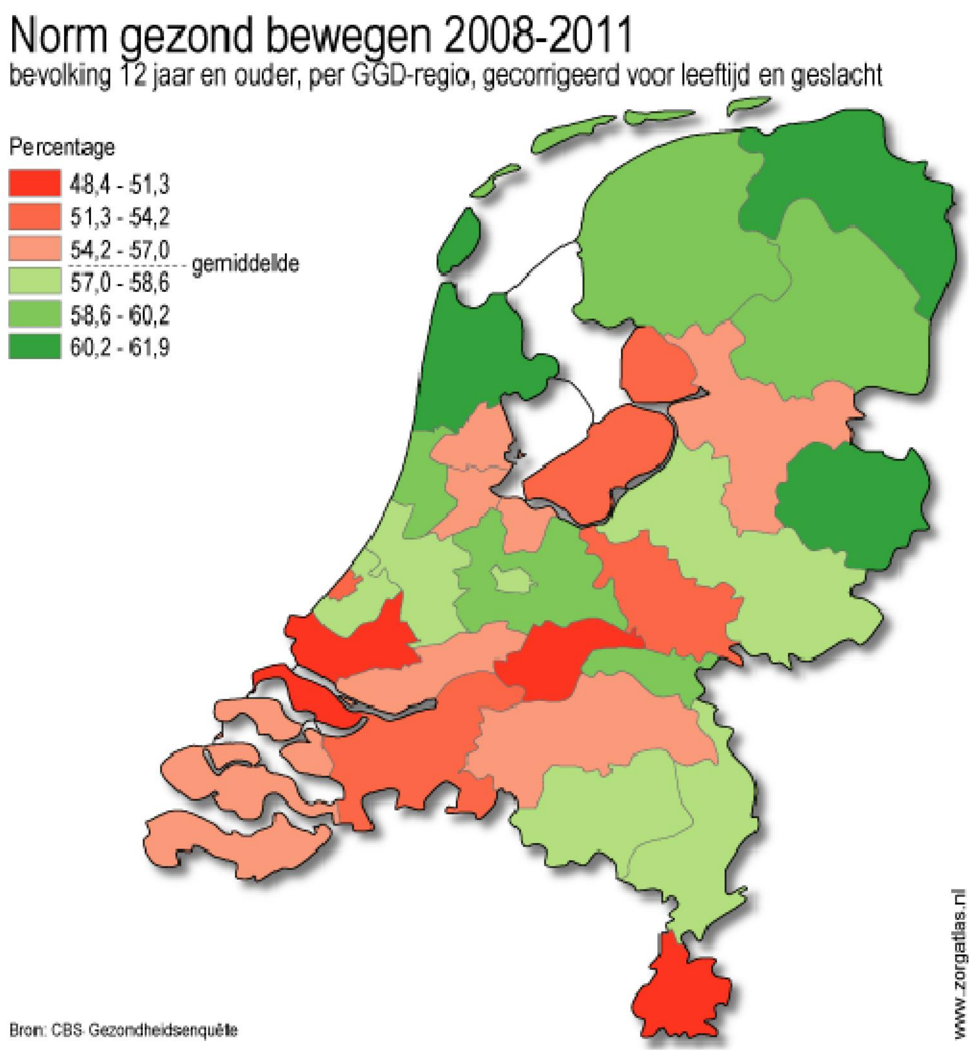
Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)[62]

Het aantal volwassen Nederlanders dat volgens eigen zeggen aan de NNGB voldoet, is sinds 2006 redelijk stabiel en schommelt rond de 59 procent. Het percentage jeugdigen dat de NNGB haalt is drastisch lager: 18 procent, zonder duidelijk positieve of negatieve trend. Bij ouderen ligt het percentage personen dat aan de normen voldoet de laatste jaren rond de 50 procent.

De regio Zuid-Limburg heeft met 48,4 procent het laagste percentage (kaart 5.1). Andere regio's die ook significant lager scoren dan het landelijk gemiddelde zijn Rivierenland (50,2%), Rotterdam-Rijnmond (51,1%), Den Haag (51,9%) en Hart voor Brabant (54,2%). De regio's die significant hoger scoren dan het gemiddelde zijn, met meer dan 60 procent, Groningen, Hollands Noorden en Twente.

[62] Definities: NNGB voor jeugdigen (jonger dan 18 jaar): dagelijks één uur matig intensieve lichamelijke activiteit (5 MET (bijvoorbeeld aerobics of skateboarden) tot 8 MET (bijvoorbeeld 8 km/uur)), waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie). Volwassenen (18-55 jaar): dagelijks minstens een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit (tussen de 4 en 6,5 MET), op minimaal 5 dagen per week. Matig lichamelijk actief betekent voor volwassenen bijvoorbeeld stevig wandelen (5 km/uur) of fietsen (16 km/uur). 55-plussers: een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit (tussen de 3 en 5 MET) op tenminste 5 (maar bij voorkeur alle) dagen van de week. Matig intensief betekent voor 55-plussers bijvoorbeeld wandelen in een tempo van 4 km per uur of fietsen met een snelheid van 10 km per uur. Voor niet-actieven, zonder of met beperkingen, is elke extra hoeveelheid lichaamsbeweging zinvol onafhankelijk van intensiteit, duur, frequentie en type.

Kaart 5.1 Norm gezond bewegen 2008-2011[63]

Bron: www.zorgatlas.nl/beinvloedende-factoren/leefstijl/bewegen-en-sporten/norm-gezond-bewegen/#breadcrumb

[63] In de kaart is informatie weergegeven afkomstig uit enquêtes van het CBS. Het CBS heeft mensen van 12 jaar en ouder naar hun beweeggedrag gevraagd (frequentie, duur, intensiteit en totale activiteit). De regionale verschillen worden niet verklaard door regionale variaties in leeftijd en geslacht, omdat voor deze factoren is gecorrigeerd.

Fitnorm[64]

Door de jaren heen is het aantal volwassen Nederlanders dat aan de fitnorm voldoet niet sterk veranderd: een vijfde van de volwassenen, een derde van de jeugdigen en een tiende van de ouderen voldoet aan deze norm.

Combinorm[65]

De laatste jaren voldoet ongeveer twee derde van de volwassenen aan de combinorm en iets minder dan de helft van de jeugdigen en iets meer dan de helft van de ouderen.

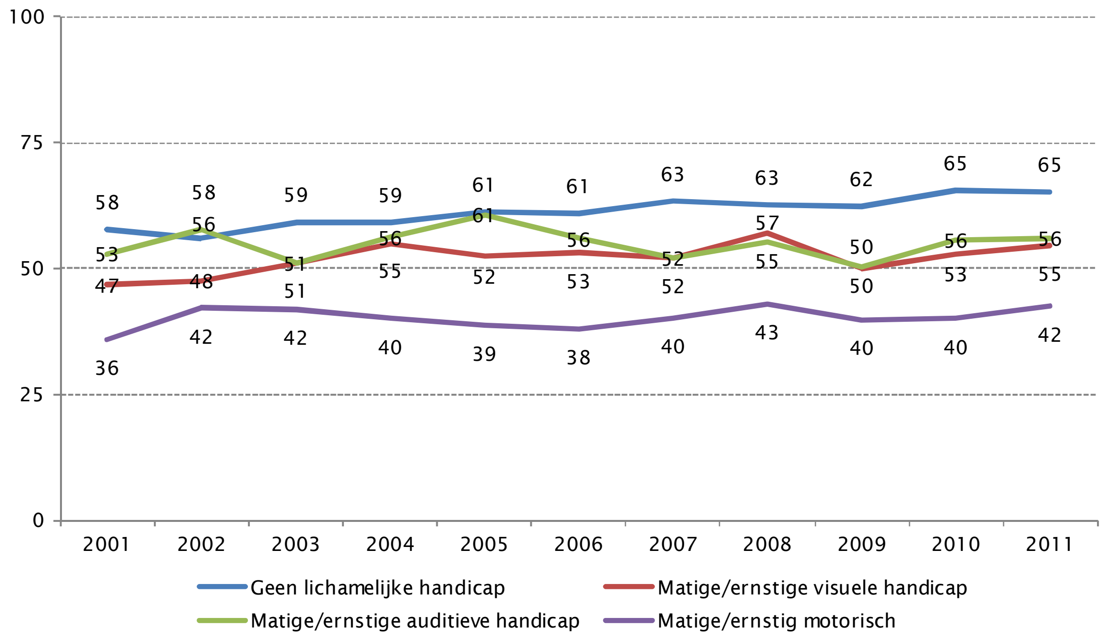
Groepen die relatief minder vaak aan de normen voldoen zijn niet-werkenden, personen met langdurige aandoeningen, personen van niet-Nederlandse herkomst en personen met overgewicht. Vrouwen halen minder vaak de fitnorm, de groep 12-17-jarigen juist opmerkelijk vaak wel, met name de jongens.

Beweegdeelname gehandicapten

In de rapportage *(On)beperkt Sportief 2013* (Von Heijden et al., 2013a) zijn cijfers gepresenteerd over de sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap. De cijfers voor lichamelijk gehandicapten zijn gebaseerd op bevolkingsonderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, POLS/GE).[66] Mensen met een matige of ernstige motorische handicap voldoen in 2011 minder vaak aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen dan mensen zonder lichamelijke handicap (42% resp. 65%, zie figuur 5.1). Het verschil is kleiner voor mensen met een matige of ernstige visuele of auditieve handicap (rond 55%). Voor mensen zonder lichamelijke handicap is een groei in het voldoen aan de NNGB zichtbaar (periodes 2001-2006 en 2007-2011 vergeleken). Voor mensen met een matige of ernstige visuele handicap is ook sprake van enige toename en voor mensen met een matige of ernstige auditieve handicap is er een lichte afname. Ook voor mensen met een matige of ernstige motorische handicap is een bescheiden toename waarneembaar (van 39% naar 41%) (Von Heijden, et al., 2013a).

[64] Tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve activiteit.
[65] Is een combinatie van de NNGB en de Fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste een van de beide normen voldoet.
[66] Het gaat hier om het Permanent Onderzoek Leefstijl (POLS)/Gezondheidsenquête (GE).

Figuur 5.1 Nederlandse Norm Gezond Bewegen naar de mate van matig of ernstige lichamelijke handicap (motorisch, visueel en/of auditief), bevolking 18 tot en met 79 jaar (in procenten)

Bron: CBS Gezondheidsenquête, bewerking Mulier Instituut (Von Heijden et al., 2013a)

Er zijn geen cijfers over de NNGB voor mensen met een verstandelijke beperking. Het Mulier Instituut heeft in het kader van de rapportage *(On)beperkt Sportief 2013* (Von Heijden et al., 2013a) een meting laten uitvoeren onder vertegenwoordigers van mensen met een lichte of matige verstandelijke handicap van het Panel Samen Leven (PSL) van NIVEL. In 2012 geeft 92 procent van de vertegenwoordigers aan dat hun naaste met een verstandelijke handicap in de voorafgaande maanden een of meer beweegactiviteiten heeft gedaan. Hiermee worden activiteiten bedoeld zoals lopen en fietsen van of naar werk, school of winkels en bijvoorbeeld tuinieren.

Tussen 65 en 79 procent van de leerlingen van cluster 1-, 2-, 3-, en 4-scholen[67] beweegt minder dan acht uur per week. Dit is gebaseerd op onderzoek dat het Mulier Instituut heeft uitgevoerd onder leerlingen van scholen in het speciaal onderwijs die deelnemen aan het sportstimuleringsprogramma Special Heroes (zie ook Von Heijden et al., 2013a). Leerlingen in het speciaal onderwijs bewegen minder dan kinderen en jongeren van vijf tot en met veertien jaar die via het bevolkingsonderzoek Nationaal Sportonderzoek 2011 zijn ondervraagd. Van deze ondervraagde groep beweegt 35 procent minder dan tien uur per week.[68]

[67] Cluster 1: scholen voor leerlingen met een visuele handicap; cluster 2: scholen voor leerlingen met een auditieve handicap en/of spraak/taalmoeilijkheden; cluster 3: scholen voor leerlingen met een verstandelijke en/of motorische handicap; cluster 4: scholen voor leerlingen met (ernstige) gedragsproblemen.

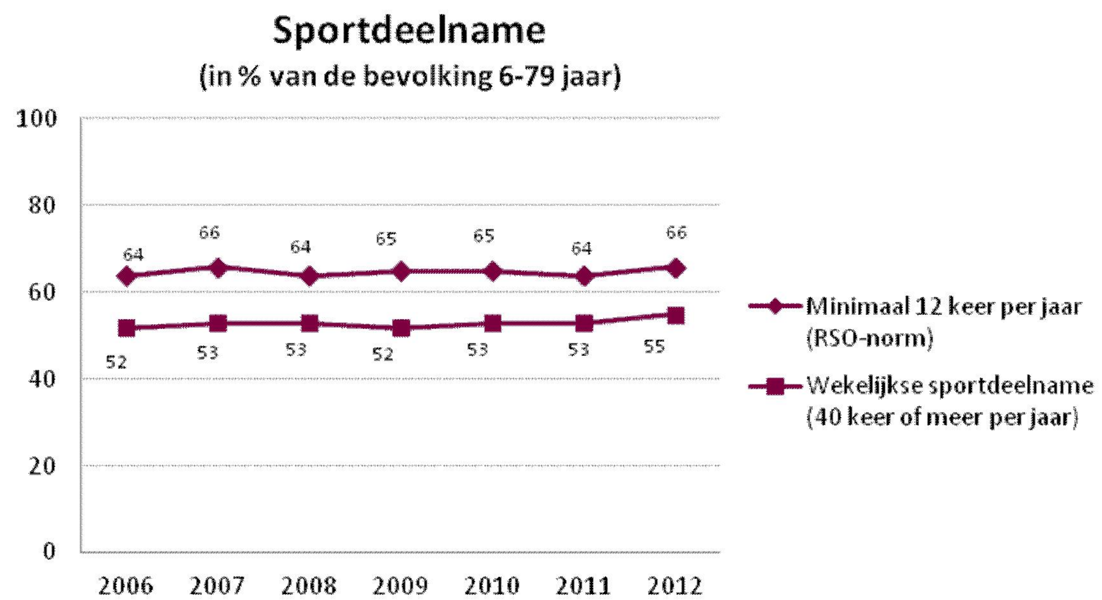
[68] Via een internetpanel van GfK Panelservices zijn 584 kinderen van vijf tot en met veertien jaar via hun ouders ondervraagd. Het onderzoek werd in 2011uitgevoerd door het Mulier Instituut. De vraagstelling in dit onderzoek wijkt af van het leerlingonderzoek bij Special Heroes.

5.2 Sportdeelname

Het Mulier Instituut heeft twee factsheets uitgebracht met informatie over sportdeelname in Nederland (Collard & Hoekman, 2012; 2013). De sportdeelname in Nederland is in de periode 2006-2012 redelijk stabiel (Collard & Hoekman, 2013).[69] De sportdeelname op basis van de RSO-norm[70] van minimaal twaalf keer per jaar sporten, schommelt in deze periode rond de 65 procent. In 2012 deed 66 procent van de bevolking (6-79 jaar) minimaal twaalf keer per jaar aan sport (figuur 5.2)

In 2012 doet 55 procent van de bevolking veertig keer of meer aan sport. Daarmee is de wekelijkse sportdeelname hoger dan in de voorgaande jaren het geval was. In de periode 2006-2011 bleef de wekelijkse sportdeelname namelijk beperkt tot 52 of 53 procent van de bevolking (figuur 5.2). De cijfers die het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in 2012 heeft gepubliceerd over de wekelijkse sportdeelname wijken iets af (Tiessen-Raaphorst & Van den Dool, 2012). Het SCP baseert de cijfers op een andere bron, namelijk bevolkingsonderzoek van het CBS (POLS/GE) en komt uit op een wekelijkse sportdeelname van 52 procent in 2011 (bevolking 18-79 jaar). Wel concludeert het SCP dat de wekelijkse sportdeelname in de periode 2007-2011 stabiel is gebleven (2007: 51%).

Figuur 5.2 Sportdeelname, naar frequentie, bevolking 6-79 jaar (in procenten)

Bron: OBiN, bewerking Mulier Instituut

[69] De cijfers zijn gebaseerd op het continue onderzoek Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), met jaarlijks ruim 11.000 respondenten, waarin vanaf 2006 op een consistente wijze is gevraagd naar de sportdeelname.
[70] Voor meer informatie over de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) zie de website van het Mulier Instituut: www.mulierinstituut.nl/projecten/monitoringprojecten/richtlijn-sportdeelname-onderzoek-rso_.html.

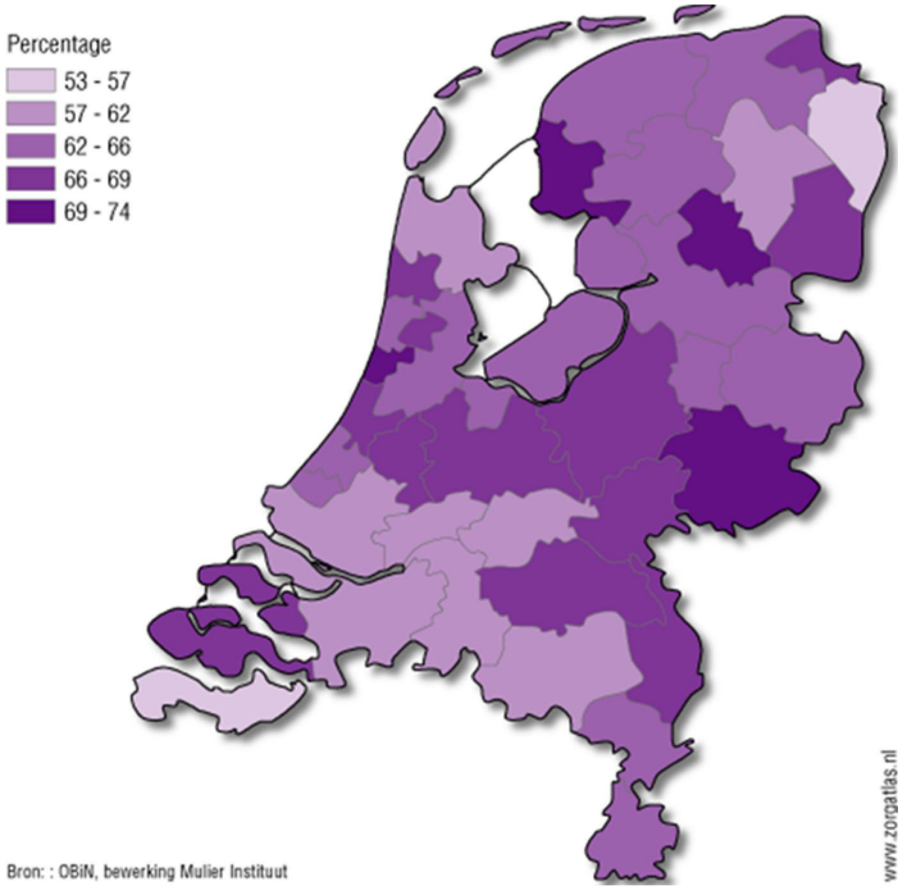
In 2012 neemt, evenals in de voorgaande jaren, de sportdeelname af naar leeftijd. De hoogste sportdeelname is te vinden bij de leeftijdsgroep van 6 tot en met 11 jaar. Binnen deze leeftijdsgroep voldoet 90 procent aan de RSO-norm en 82 procent sport minstens wekelijks. De sportdeelname blijkt het laagste te zijn bij de leeftijdsgroep van 65 tot en met 79 jaar: 48 procent voldoet aan de RSO-norm en 42 procent sport minstens wekelijks.

Uit de factsheet van het Mulier Instituut blijkt dat mannen vaker deelnemen aan sport dan vrouwen. In 2012 voldoet 69 procent van de mannen aan de RSO-norm, ten opzichte van 64 procent van de vrouwen. 57 procent van de mannen nam wekelijks deel aan sport, tegen 52 procent van de vrouwen. Het verschil tussen mannen en vrouwen is hiermee licht opgelopen. In de afgelopen jaren bedroeg het verschil in sportdeelname maximaal drie procentpunten, terwijl het verschil in 2012 vijf procentpunten bedraagt. Een verschil in sportdeelname tussen mannen en vrouwen is vooral aangetroffen bij de leeftijdsgroepen 6-11 jaar en 12-17 jaar.

Er zijn aanzienlijke regionale verschillen in sportdeelname. De sportdeelname is het hoogst in Zuidwest-Drenthe (74%) en het laagst in Zeeuwsch-Vlaanderen (53%) (kaart 5.2). De sportdeelname is beneden gemiddeld in grote delen van Noord-Brabant, Groot-Rijnmond en de Kop van Noord-Holland. Grote delen van Gelderland, Utrecht en Zeeland laten een bovengemiddelde sportdeelname zien.[71]

[71] Voor het bepalen van de deelnamepercentages zijn twee jaargangen van het onderzoek OBiN (2010-2011) samengevoegd, zodat een voldoende aantal respondenten per COROP-gebied is gewaarborgd. Hierbij wordt uitgegaan van sportdeelname volgens de RSO die is gebaseerd op een sportdeelname van ten minste twaalf keer in de afgelopen twaalf maanden.

Kaart 5.2 Sportdeelname 2010-2011 per COROP-regio

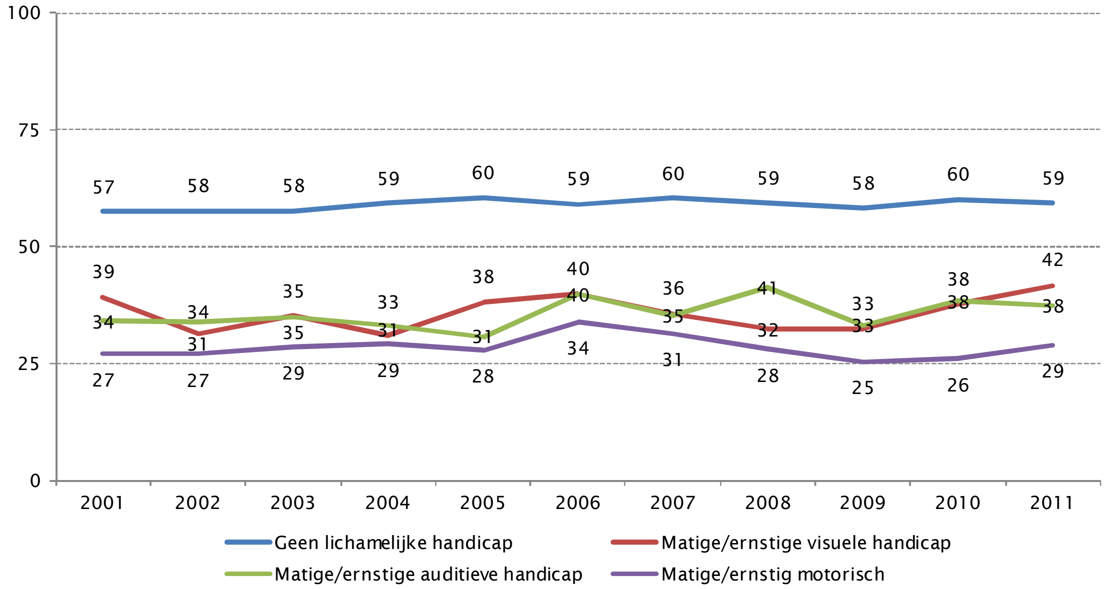

Bron: www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportdeelname/sportdeelname-per-corop-regio/#breadcrumb

Sportdeelname gehandicapten

In de rapportage *(On)beperkt Sportief 2013* (Von Heijden et al., 2013a) wordt ingegaan op de sportdeelname van verschillende groepen mensen met een handicap. Er is gebruik gemaakt van CBS-gegevens (POLS/GE). 59 procent van de mensen zonder lichamelijke handicap neemt in 2011 wekelijks deel aan sport. Bij mensen met een matige of ernstige motorische handicap is dit 29 procent, bij mensen met een matige/ernstige visuele of auditieve handicap ligt het percentage op 42 respectievelijk 38 procent. De enige groep die sinds 2007 iets meer is gaan sporten, zijn de mensen met een matige of ernstige auditieve handicap. Voor de overige groepen is geen verandering in de tijd zichtbaar (Von Heijden, et al., 2013a, figuur 5.3).

Figuur 5.3 Wekelijkse sportdeelname naar mate van matig of ernstige lichamelijke handicap (motorisch, visueel en/of auditief), bevolking 12 tot en met 79 jaar (in procenten)

Bron: CBS Gezondheidsenquête, bewerking Mulier Instituut (Von Heijden et al., 2013a)

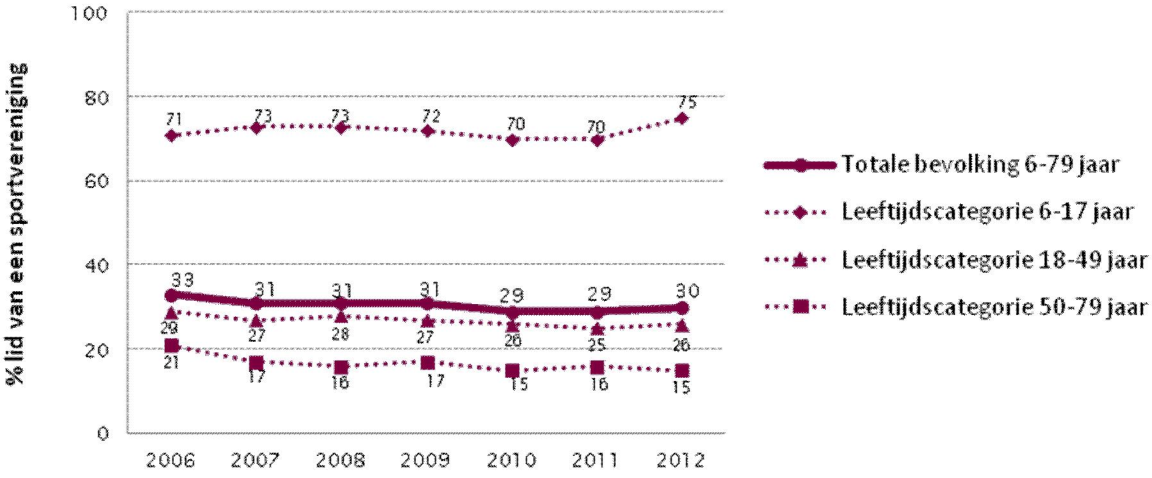
Uit een meting onder vertegenwoordigers van mensen met een lichte of matige verstandelijke handicap van het Panel Samen Leven (PSL) van NIVEL komt naar voren dat in 2012 drie kwart (72%) van de mensen met een verstandelijke handicap in de afgelopen twaalf maanden een of meer sportieve activiteiten heeft gedaan (zie Von Heijden et al., 2013a).

Rond zeventig procent van de leerlingen die speciaal onderwijs volgen doet minstens een keer per jaar aan sport. Dit blijkt uit leerlingonderzoek uitgevoerd in het kader van Special Heroes (zie Von Heijden et al., 2013a). Een kwart van de leerlingen met een visuele handicap (cluster 1) en de leerlingen met een verstandelijke en/of motorische handicap (cluster 3) sport minstens een keer per week. Bij leerlingen met een auditieve handicap (cluster 2) is dat 36 procent en bij leerlingen met (ernstige) gedragsproblemen 45 procent.

5.2.1 Lidmaatschap sportverenigingen

In 2012 bedraagt het percentage van de bevolking (6-79 jaar) dat lid is van een sportvereniging 30 procent (figuur 5.4). De jeugd in de leeftijdsgroep 6 tot en met 17 jaar blijkt vaker lid te zijn van een sportvereniging dan de bevolking in de andere leeftijdscategorieën. In 2012 is van de leeftijdscategorie 50 tot en met 79 jaar slechts 15 procent lid van een sportvereniging.

Figuur 5.4 Lidmaatschap van een sportvereniging, bevolking 6-79 jaar (in procenten)

Bron: OBiN, bewerking Mulier Instituut

Uit de factsheet van het Mulier Instituut blijkt verder dat het percentage van de bevolking dat lid is van een sportvereniging in de periode 2006-2012 stabiel is. Het percentage jeugd (6-17 jaar) dat lid is van een sportvereniging was in 2012 hoger (75%) dan in eerdere jaren. De stijging is vooral toe te schrijven aan een toename van het aandeel jongens dat lid is van een sportvereniging.

In 2007 beoefent 29 procent van de bevolking (6-79 jaar) een sport in ongeorganiseerd verband, in 2012 bedraagt dit percentage 32 procent (Bron: OBiN, Mulier Instituut).

Lidmaatschap gehandicapten

Sporters met een motorische handicap zijn minder vaak lid van een sportvereniging dan sporters zonder handicap. Veertien procent van de sporters met een motorische handicap is lid van een sportvereniging. Dit is gebaseerd op een meting dat het Mulier Instituut in het kader van de rapportage *(On)beperkt Sportief 2013* (Von Heijden et al., 2013a) heeft laten uitvoeren onder leden van het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten (NPCG) van NIVEL. Van de sporters zonder handicap is 44 procent lid van een vereniging. Dit is gebaseerd op het Nationaal Sportonderzoek 2012.[72] Van de sporters met een ernstige motorische handicap beoefent 61 procent alleen een sport in een aangepaste vorm (Von Heijden et al., 2013a).

De helft van de leerlingen met een verstandelijke en/of een motorische handicap (cluster 3) en de leerlingen met een auditieve handicap (cluster 2) is lid van een sportvereniging. Bij visueel gehandicapte leerlingen (cluster 1) en leerlingen met (ernstige) gedragsproblemen (cluster 4) is dat ongeveer veertig procent. De gegevens zijn gebaseerd op onderzoek onder leerlingen van scholen in het speciaal onderwijs die meedoen aan Special Heroes (Von Heijden et al., 2013a).

[72] Het Nationaal Sportonderzoek 2012 (NSO) is een landelijk bevolkingsonderzoek van het Mulier Instituut onder ruim 4.000 deelnemers van een internetpanel van GfK Panelservices.

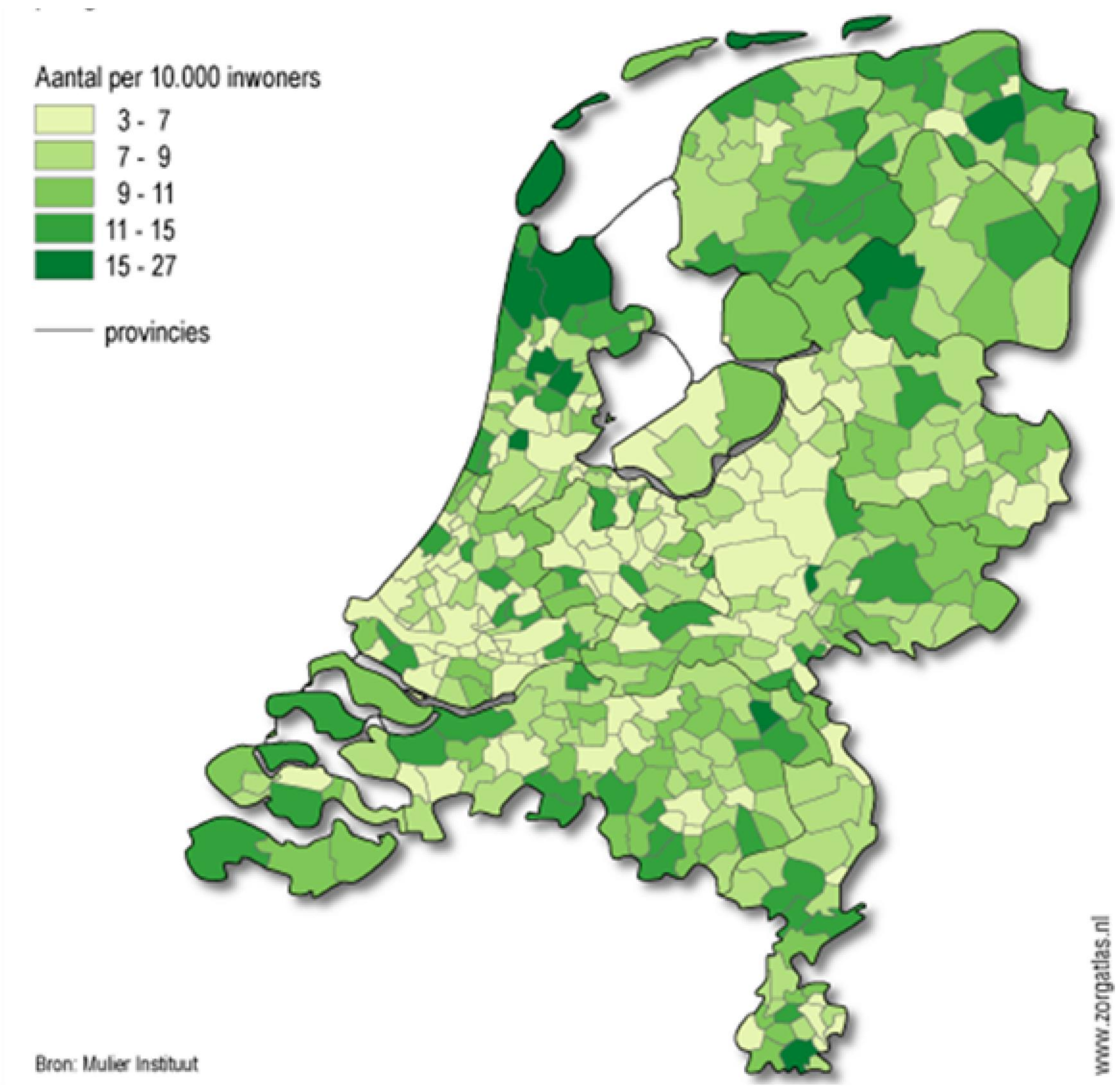
Van de kinderen en jongeren van vijf tot en met veertien jaar die via het landelijke bevolkingsonderzoek Nationaal Sportonderzoek 2011 zijn ondervraagd, is 65 procent lid van een sportvereniging.

5.2.2 Aanbod sportaccommodaties

De AccommodatieMonitor bevat ruim 12.000 sportaccommodaties in Nederland: dat zijn ruim 7 accommodaties per 10.000 inwoners. Relatief gezien scoren de plattelandsgemeenten in de Kop van Noord-Holland en de noordelijke provincies het hoogst (kaart 5.3). Koplopers zijn de gemeenten Rozendaal en Ameland (respectievelijk 27 en 26 accommodaties per 10.000 inwoners). Ook in de gemeenten Texel, Haarlemmerliede en Schiermonnikoog liggen de aantallen boven de 20. Relatief lage aantallen accommodaties vinden we in de Randstad, Flevoland en de Veluwe. Heusden is de gemeente met het kleinste aantal: slechts 3 sportaccommodaties per 10.000 inwoners. Ook Utrecht, Amsterdam en Lelystad hebben een lage score.[73]

[73] Belangrijk hierbij is het gegeven dat het hier om aantallen accommodaties gaat, en niet om de grootte van accommodaties. Het is aannemelijk dat er in de dunbevolkte gebieden meer, maar kleinere accommodaties zijn dan in de grootstedelijke gebieden (Hoekman et al., 2013).

Kaart 5.3 Sportaccommodaties 2012 per gemeente

Bron: www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportaanbod/accommodaties-per-gemeente/#breadcrumb

5.3 Overig onderzoek

In deze paragraaf komt overig onderzoek aan de orde, dat relevant is voor het welslagen van het SBB-programma.

Vrijetijdsomnibus

Op 7 november 2013 zullen gegevens van de Vrijetijdsomnibus (VTO) 2012 middels een factsheet openbaar worden gemaakt op de website van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (www.scp.nl). De dataverzameling liep van november 2012 tot maart 2013. De VTO van het SCP is een nieuwe reeks van dataverzameling, met kwaliteitsdata over sport- en cultuurparticipatie van de Nederlandse bevolking. Het SCP werkt voor de tweejaarlijkse VTO samen met het CBS. Na het beëindigen van de lange reeks AVO-dataverzamelingen (Aanvullend Voorzieningen Onderzoek) biedt deze VTO de mogelijkheid voor nieuw

onderzoek.[74] Door een andere steekproeftrekking en aanpassingen in de vragenlijst is het niet mogelijk de trend vanuit AVO door te trekken. Het VTO moet gezien worden als een nieuwe start van een tijdreeks. Eind november publiceert het SCP over deze verschillen tussen beide databestanden nadere informatie op de website van het SCP. In de vragenlijst zijn ook stellingen opgenomen over de tevredenheid van sporters en niet-sporters met betrekking tot de aanwezigheid en bereikbaarheid van sportaccommodaties in de buurt. In de volgende voortgangsrapportage staan we uitgebreider stil bij de resultaten van dit onderzoek.

Kennisvraag - zorg en sport

In 2013 heeft het NIVEL de publicatie *Kennisvraag – zorg en sport; bewegen in de buurt* uitgebracht (Leemrijse et al., 2013).[75] In dit rapport staat de kennisvraag centraal hoe de verbinding tussen zorg en sport- en beweegaanbod verbeterd kan worden. Om deze vraag te beantwoorden is gekeken naar leerpunten die uit de literatuur rondom de BeweegKuur naar voren komen over structurele samenwerkingsverbanden tussen zorg en sport. Daarnaast is een schriftelijke vragenlijst uitgezet onder huisartsen en fysiotherapeuten. Tevens zijn er interviews gehouden met een aantal beweegaanbieders.

Navolgende bevindingen geven oplossingsrichtingen aan voor een aantal gesignaleerde problemen. De opgesomde bevindingen zijn overgenomen uit het rapport van NIVEL (Leemrijse et al., 2013).

1. Samenwerking kost tijd en vraagt een cultuuromslag.
2. Houd samenwerking eenvoudig en informeel.
3. Coördinatie van samenwerking is belangrijk.
4. Bewegen verdient serieuze aandacht.
5. Profilering van beweegaanbieders is relevant.
6. Het stimuleren van bewegen moet financieel aantrekkelijk zijn.
7. Breng wensen en behoeften van deelnemers in kaart.

Eerstelijnszorgverleners kunnen en willen een belangrijke rol spelen in het stimuleren van gezond bewegen van inactieve patiënten, maar doen dit nu nog onvoldoende. Kennismaking en samenwerking met sport- en beweegaanbieders in de buurt is een goede mogelijkheid om gezond bewegen meer prioriteit te geven. Samenwerking tussen zorgverleners en sportaanbieders moet uitgaan van lokale behoeften en zodanig worden vormgegeven dat dit zo min mogelijk extra werkzaamheden met zich meebrengt. De buurtsportcoach kan een belangrijke rol spelen bij het opzetten en coördineren van deze samenwerking. Financiële prikkels zijn belangrijk om het doorverwijzen van patiënten naar een beweegaanbod in de buurt te stimuleren.

[74] Het vragenblok over sport gaat in op zelf sporten, het verrichten van vrijwilligerswerk in de sport, het bezoeken van sportwedstrijden en het volgen van sport via media. Ook geven respondenten hun mening over diverse aspecten van de sportbeoefening.

[75] www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Nivel_Kennisvraag_ZorgSport-incl-cover-def.pdf

NWO-onderzoek 'Verbinding zorg, sport & bewegen'
Binnen de pijler 'Vitaal' van het 'NWO-programma Sport' is vanuit Wageningen Universiteit (WUR) en onder andere NISB per 1 september 2013 begonnen met het vierjarige toegepaste onderzoek 'Verbinding zorg, sport & bewegen. Onderzoek naar de samenwerking van buurtsportcoaches, lokale zorg en sportaanbieders en participatie van buurtbewoners'. Er zijn twee AIO's bij het onderzoek betrokken. Het onderzoek richt zich op de inzet van deze buurtsportcoaches en de leefstijlinterventies (zowel Gecombineerde Leefstijlinterventies (GLIs) als andere activiteiten) die door de inzet van de buurtsportcoach gerealiseerd worden. In het onderzoek zijn dan ook twee trajecten te onderscheiden met elk een hoofdvraag:
1. Wat is het effect van de inzet van de buurtsportcoaches?[76]
2. Wat is het effect van de leefstijlinterventies?[77]
Het onderzoek vindt plaats in tien wijken (case studies) in tien gemeenten. In beide trajecten wordt een combinatie van actieonderzoek en procesevaluatie uitgevoerd. In traject 2 wordt daarnaast een 'onegroup pre-test/post-test' design gebruikt met twee nametingen voor het vaststellen van effecten bij deelnemers aan leefstijlinterventies.

Omdat het Mulier Instituut en Kennispraktijk reeds verdiepend onderzoek doen naar de effecten van de inzet van buurtsportcoaches (zie paragraaf 2.3) wordt met deze partijen afstemming gezocht.

[76] Traject 1 richt zich op de intermediaire doelgroep (ROS'sen, GGD'en, Sportservice, branche organisaties in de sport) en de uitvoerende doelgroep op lokaal niveau (buurtsportcoaches, professionals uit de zorg en sport, welzijn, gemeenten). Centraal staan de samenwerkingsverbanden, de competenties van buurtsportcoaches en de randvoorwaarden waarbinnen de buurtsportcoaches werken. Het gaat om het verbinden tussen zorg, sport & bewegen met als resultaat leefstijlinterventies voor buurtbewoners.
[77] Traject 2 richt zich op de uiteindelijke doelgroep. Dit zijn volwassen (18+) buurtbewoners en deelnemers van leefstijlinterventies. De focus ligt op monitoring van de leefstijlinterventies, het verbeteren van en de empirische bewijsvoering voor de toepasbaarheid van leefstijlinterventies, de bereikte doelgroepen en de effecten op deelnemers, waaronder het gaan bewegen in de buurt en gezondheidswinst.

6. Conclusies en aanbevelingen

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Het uiteindelijke doel is een hogere en duurzame sport- en beweegdeelname. Het programma SBB heeft een looptijd van vier jaar en is voor het kabinet een van de drie prioriteiten van het sport- en beweegbeleid van het Rijk (naast 'naar een veilig sportklimaat' en 'uitblinken in de sport'). Jaarlijks wordt vanuit de Rijksoverheid ongeveer zeventig miljoen euro geïnvesteerd in het programma SBB. Het merendeel komt vanuit de VWS-begroting. Het ministerie van OCW draagt hier via de Impuls Brede scholen, sport en cultuur een klein deel aan bij.

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het SBB programma. Het programma loopt inmiddels ruim anderhalf jaar. Verschillende partijen verrichten outputregistraties en ander (verdiepings)onderzoek om de voortgang van het programma te volgen en bereikte resultaten jaar na jaar in beeld te brengen. Ondersteund door het Ministerie van VWS stelt het Mulier Instituut op basis van de cijfers en inzichten uit de diverse registraties en onderzoeken jaarlijks een integrale voortgangsrapportage op. Doel is op hoofdlijnen de voortgang van het programma zichtbaar te maken, zodat doorontwikkeling en/of bijsturing van (onderdelen) van het programma mogelijk zijn. Verder worden met deze rapportage de Tweede Kamer, bestuurlijke en ondersteuningspartners geïnformeerd en wordt de beschikbare kennis gebundeld en toegankelijk gemaakt voor beleidsmakers en professionals in het veld.

Dit rapport is het eerste voortgangsverslag. In dit hoofdstuk hebben we de belangrijkste conclusies geformuleerd voor de twee hoofdpijlers van het programma - Combinatiefunctionaris/Buurtsportcoach en Sportimpuls. Vervolgens geven we beknopt de stand van zaken weer van enkele SBB ondersteunende activiteiten en kernindicatoren met betrekking tot sport en bewegen. We sluiten het hoofdstuk af met enkele aanbevelingen voor het vervolg van de monitoring en evaluatie van het programma SBB.

6.1 Conclusies

6.1.1 Combinatiefunctionaris/buurtsportcoach

In 2008 zijn gemeenten begonnen met de uitvoering van de Impuls Brede scholen, sport en cultuur. Doel was het verbinden van onderwijs, sport en cultuur door middel van de inzet van combinatiefunctionarissen. Begin 2012 is de regeling uitgebreid met de verbrede inzet van buurtsportcoaches. Buurtsportcoaches hebben als opdracht het organiseren van een sport- en beweegaanbod in de buurt en het maken van verbindingen tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren zoals zorg, welzijn, jeugdzorg en kinderopvang en onderwijs.

De ministeries van VWS en OCW investeerden in 2012 47 miljoen euro in de regeling, in 2013 55 miljoen. De komende jaren reserveren zij jaarlijks 58 miljoen voor de aanstelling van buurtsportcoaches. Met de cofinanciering door gemeenten en overige partijen schept dit ruimte voor de aanstelling van 2760 buurtsportcoaches in 2013, en een groeimogelijkheid tot 2900 buurtsportcoaches in 2017.

Regeling goed geland bij Nederlandse gemeenten

We kunnen vaststellen dat de regeling goed is geland bij de Nederlandse gemeenten. Bijna alle gemeenten (377) nemen nu deel aan de regeling. De aanstelling van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches gebeurt gefaseerd. De grootste gemeenten zijn begonnen, en inmiddels vinden nu ook aanstellingen plaats bij de kleinste gemeenten. Begin 2013 hebben de deelnemende gemeenten tezamen in totaal 1850 fte aan formatieplaatsen gerealiseerd. Dit betekent dat verspreid over Nederland voor dat aantal nu combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches actief aan de slag zijn.

Realisatie blijft wat achter bij norm

Met hun aanstellingen blijven de gemeenten wat achter ten opzichte van het aantal fte waarop zij hebben ingetekend (circa 2350 fte voor 2012). Er staan nog vacatures open en niet alle deelnemende gemeenten zijn al overgegaan tot het aanstellen van buurtsportcoaches. De ervaring leert dat de aanloop naar het aanstellen van de functionarissen de nodige tijd vergt. Dit leidt in het eerste jaar tot vertragingen in de aanstellingen, waarvoor momenteel vooral de gemeenten die in 2012 (5^{e} tranche) zijn ingestroomd mee te maken hebben. Als alle zaken (cofinanciering, plannen maken, regelen werkgeverschap) eenmaal zijn geregeld, zullen ook deze gemeenten vermoedelijk snel overgaan tot realisatie.

Cofinanciering loopt goed

Het blijkt dat de deelnemende gemeenten het redelijk goed lukt om de cofinanciering voor de buurtsportcoaches rond te krijgen. Gemeenten hebben voor 81 procent van het totaal aantal gerealiseerde formatieplaatsen aan het eind van 2012 de cofinanciering rond. Het lukt gemeenten geleidelijk aan externe partijen een grotere rol te geven in de cofinanciering.

Lichte verschuiving van aanstellingen van 'oorspronkelijke' naar andere sectoren

We zien dat het grootste deel van de formatieplaatsen (85%) wordt ingezet in de oorspronkelijke sectoren zoals bedoeld met de inzet van de combinatiefunctionarissen, namelijk basisonderwijs (31%), voortgezet onderwijs (6%), cultuur (11%) en sport (37%). Sinds 2012 is er met de inzet van de buurtsportcoach een verbreding naar andere sectoren mogelijk. Inmiddels is dan ook voor vijftien procent aan formatieplaatsen in andere sectoren gerealiseerd, zoals welzijn, zorg, kinderopvang en het bedrijfsleven. In volgende rondes zal blijken of deze verschuiving zich doorzet.

Veel aandacht voor kwaliteit

Combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches zijn er in verschillende soorten en maten en gemeenten zetten ze ook op verschillende manieren in. Dit maakt dat de effecten van de inzet van deze functionarissen op lokaal niveau kunnen verschillen. Om die inzet in goede banen te leiden en de kwaliteit van de (inzet van) de functionarissen te verbeteren worden veel initiatieven ontplooid. Met behulp van expertmeetings, onderzoeken, handreikingen, competentieontwikkeling, de website www.sportindebuurt.nl, modellen, 'lerende netwerken' en dergelijke bieden de ondersteuningspartijen ondersteuning voor een optimale inzet van de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach.

Tevredenheid met inzet combinatiefunctionarissen

Uit evaluaties blijkt dat betrokken sportverenigingen, scholen en culturele instellingen in het algemeen erg tevreden zijn over de inzet van combinatiefunctionarissen op lokaal niveau. Er is

volgens hen sprake van een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van het aanbod. Hoewel we dit niet met landelijke cijfers kunnen onderbouwen, hebben combinatiefunctionarissen en lokale partners zelf de indruk dat met de komst van de combinatiefunctionaris het aantal jeugdleden bij sportverenigingen is toegenomen.

Maatwerk en vrijheid positief gewaardeerd

Er bestaat veel variatie in de visie en aanpak van gemeenten wat betreft de inzet van de combinatiefunctionaris. De regeling blijkt flexibel toepasbaar en biedt mogelijkheden voor maatwerk en aansluiting op de lokale situatie/behoeften. Dit wordt positief gewaardeerd. Met de verbreding van de functie van combinatiefunctionaris tot buurtsportcoach, die kan worden ingezet voor een breder scala van doelgroepen, zal nog meer vraaggericht gewerkt kunnen worden en zal de variatie toenemen. Vervolgonderzoek zal het zicht hierop moeten vergroten.

Punt van zorg voor het werk van de combinatiefunctionaris is de betrokkenheid van ouders. Voor de langere termijn maken lokale partners zich zorgen over de duurzame inzet van de combinatiefunctionaris, wat samenhangt met financiële kaders. De kansen op duurzaam resultaat worden vergroot wanneer er een competente en ervaren kartrekker op beleidsniveau binnen de gemeente aanwezig is, met mandaat en politiek draagvlak.

6.1.2 Sportimpuls

Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen tot en met 2016 ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. Deze subsidieregeling biedt hen financiële hulp bij het opzetten van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. Uiteindelijk doel is een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname. Naast de reguliere Sportimpuls kunnen lokale sport- en beweegaanbieders tussen 2013 en 2016 subsidie aanvragen bij de ontwikkeling van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar of jongeren van 12-18 jaar met overgewicht of obesitas. Deze regeling heet Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG).

De rijksoverheid heeft voor de Sportimpuls in 2012 en 2013 per jaar ongeveer tien miljoen euro beschikbaar. Voor KSG-projecten is jaarlijks twee miljoen euro beschikbaar.

Aanvragen overtroffen ruim het beschikbare budget

De mogelijkheid om ondersteuning te krijgen voor lokale sportstimuleringsprojecten is door lokale sport- en beweegaanbieders voortvarend en met veel enthousiasme opgepakt, leidend tot een grote over inschrijving. Het totaal aangevraagde subsidiebedrag overtrof ruim de beschikbare middelen. In beide rondes hebben de beoordelaars van de reguliere Sportimpuls dan ook maar een vijfde van de ingediende aanvragen kunnen toekennen. In 2012 zijn 171 projecten en in 2013 146 projecten verspreid over heel Nederland gehonoreerd. Voor KSG zijn in 2013 twintig subsidieaanvragen toegekend.

Kleine verschuivingen in doelgroepen

Bij de eerste ronde (2012) van de Sportimpuls waren de meeste projecten (45%) gericht op de doelgroep jeugd. Bij de tweede ronde is dat wat minder (30%) en is er een toename te zien van projecten gericht op volwassenen (27%) en ouderen (21%) ten opzichte van de eerste ronde. In beide rondes is een klein gedeelte van de toegekende aanvragen (ook) gericht op de doelgroepen gehandicapten en chronisch zieken (beide doelgroepen 9% in 2013). Bij KSG is jeugd uiteraard de hoofddoelgroep. Daar waar bij de reguliere Sportimpuls maar weinig projecten zijn gericht

op 0-4 jarigen (4%) is dit bij 41 procent van de KSG-projecten het geval. De overige 59 procent is gericht op de doelgroep 12-23 jaar. Ook bij KSG zien we in enkele gevallen gehandicapten en chronisch zieken als doelgroepen van projecten.

Vooral sportverenigingen organiseren het aanbod
Het zijn vooral sportverenigingen (gelieerd aan een sportbond) die profiteren van de reguliere Sportimpuls. Bij de helft van de toegekende aanvragen in 2013 organiseren zij het lokale sport- en beweegaanbod. Er wordt ook aanbod verzorgd vanuit de sectoren zorg en welzijn, maar veel minder vaak (rond een tiende). De voorwaarde dat de KSG-aanvragen gericht moeten zijn op een samenwerking tussen sport en zorg komt in de toegekende aanvragen goed tot uiting. 37 procent van de toegekende projecten wordt in de setting zorg uitgevoerd, 21 procent in de buurt.

Goed gebruik van de Sportmenukaart
In 2012 is van 88 en in 2013 van 107 verschillende interventies van de Sportmenukaart gebruik gemaakt. Bij lokale projecten van de Sportimpuls worden vaak meerdere interventies tegelijkertijd toegepast. Hoewel de Sportimpuls geen doelgroepenbeleid nastreeft zien we dat interventies die specifiek gericht zijn op gehandicapten (Special Heroes en G-voetbal) in 2013 in de top twaalf staan van gehonoreerde interventies. Ook voor KSG moest men gebruik maken van een speciale Menukaart. Bij de twintig toegekende aanvragen worden in totaal 56 interventies uitgevoerd die speciaal gericht zijn op de doelgroep kinderen en jongeren.

Verbinding met buurtsportcoach vanuit KSG
Vanuit KSG is een verbinding met het SBB programmaonderdeel 'buurtsportcoach' te zien. Bij 37 procent van de toegekende aanvragen is de buurtsportcoach betrokken bij de aanvraag. Voor de reguliere Sportimpuls is hierover (nog) niet gerapporteerd.

Weinig problemen bij aanvraagprocedure
Over het proces rondom de aanvraagprocedure en het gebruik van de Sportmenukaart bij de aanvragen hebben indieners van de reguliere Sportimpuls over het algemeen weinig klachten, ondanks de gevergde tijdsinvestering, zo blijkt uit interviews. Dit zorgt in veel gevallen wel tot een beter onderbouwde aanvraag.

Regeling bestaat te kort om effecten te zien
Indieners geven aan dat er nog weinig zicht is op de resultaten, borging en effecten van de projecten op lokaal niveau. Daarvoor bestaat de regeling nog te kort. Vervolgonderzoek zal het zicht hierop moeten vergroten. Wel is duidelijk dat een aanzienlijk deel van de projecten vertraging heeft opgelopen en dat indieners nog weinig uitgewerkte plannen hebben klaarliggen om te werken aan de borging van duurzaam sport- en beweeggedrag. Terwijl de rijksoverheid dit wel met de Sportimpuls beoogt na te streven. Er is behoefte aan ondersteuning op dit gebied (via *best practices),* zo blijkt uit interviews.

6.1.3 Programmaondersteunende activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de landelijke programmaondersteuning, effectieve interventies, de Taksforce 'Belemmeringen' en publiek-private samenwerking. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken over deze thema's. We belichten daarom vooral de stand van zaken.

Landelijke programmaondersteuning stevig op poten gezet

NOC*NSF, VSG en NISB werken samen bij de invulling van de landelijke (integrale) ondersteuning in het kader van het programma SBB. Zij hebben de taken onderling verdeeld. De ondersteuningspartners hebben een gezamenlijk ondersteuningsplan opgesteld en daarin zijn de voorgenomen activiteiten voor de periode 2013-2016 opgenomen.

Het is nog te vroeg om conclusies te trekken over de resultaten van deze activiteiten. We kunnen wel concluderen dat er een stevige ondersteuningsstructuur in het leven is geroepen om het programma SBB in goede banen te leiden.

Een van belangrijkste instrumenten in de ondersteuning is de vernieuwde website, www.sportindebuurt.nl. Deze is sinds 1 september 2013 online en kan het 'gezicht' van het programma SBB worden genoemd. Via de website stellen de ondersteuningspartijen *best practices*, formele stukken, documenten, kennis, nieuws en dergelijke beschikbaar. Jaarlijks organiseren de partijen daarnaast regionale interactieve bijeenkomsten; de 'regionaal lerende netwerken', bedoeld om organisaties in het veld van elkaar te laten leren. In het voorjaar van 2013 zijn zes lerende netwerkbijeenkomsten georganiseerd met in totaal bijna 450 deelnemers. In het najaar van 2013 staan zes bijeenkomsten op het programma, met in totaal ruim 600 deelnemers. De Menukaart Sportimpuls en de Menukaart KSG worden als middel ingezet om lokale sport- en beweegaanbieders de kans te geven om deze succesvolle voorbeelden in hun eigen buurt te dupliceren. Om gemeenten die aan de slag willen te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied is door VSG en NISB een buurtscan ontwikkeld. Vanuit de ondersteuningsstructuur worden gemeenten wegwijs gemaakt in het toepassen van de buurtscan en het opstellen van buurtactieplannen. NOC*NSF pakt de regionale en lokale ondersteuning rondom de Sportimpuls op, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders via verschillende activiteiten en werkzaamheden op maat kunnen worden ondersteund.

Verbetering kwaliteit van interventies door SBB gestimuleerd

Het kabinet wil door het bundelen, valideren en verspreiden van kansrijke sport- en beweegconcepten stimuleren dat er lokaal zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van effectieve interventies. De Menukaart Sportimpuls (met 173 interventies) en de Menukaart KSG (met 23 interventies en instrumenten) worden hiervoor ingezet. Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen binnen de Sportimpuls alleen een beroep doen op middelen als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod dat op de Menukaart staat. De regie rondom de menukaart ligt bij NOC*NSF in nauwe samenwerking met NISB.

Binnen het totale aanbod van de menukaart is een groot aantal erkende interventies opgenomen die op kwaliteit en effectiviteit zijn beoordeeld en erkend. Voor de Menukaart Sportimpuls staat de teller eind oktober 2013 op 42 erkende interventies.

De erkenning van sport- en beweeginterventies komt voort uit de steeds grotere roep om kwaliteit en effecten van deze aanpakken inzichtelijk te maken. NISB coördineert dit erkenningstraject onder de naam Effectief Actief (looptijd 2011-2014). Vanuit dit programma, dat wordt gefinancierd door het ministerie van VWS, worden interventie-eigenaren gestimuleerd om het erkenningtraject te volgen. Effectief Actief heeft sinds oktober 2012 een eigen database van erkende en niet-erkende sport- en beweeginterventies, ook uit eerdere programma's. Deze bevat momenteel 229 interventies, waarvan 72 erkende (peildatum 31-10-2013).

Het is de bedoeling dat interventies op de menukaarten die nog niet erkend zijn gaan deelnemen aan het erkenningstraject van Effectief Actief en ondersteuning krijgen bij het goed beschrijven van hun interventie. Het doel is een kwaliteitsverbetering van de menukaarten.

Taskforce 'Belemmeringen' draagt oplossingen aan

Het kabinet heeft de Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt ingesteld om veel voorkomende belemmeringen binnen de sportsector in kaart te brengen en daarvoor oplossingen aan te reiken. De activiteiten werden uitgevoerd onder voorzitterschap van de heer Hoes, burgemeester van Maastricht.

De Taskforce concludeert in haar rapport dat het aantal belemmeringen die (direct) zijn gerelateerd aan wet- en regelgeving meevalt en dat de sportsector dikwijls belemmerd wordt door onbekendheid met, of soms het ontbreken van, relevante informatie en goede voorbeelden. De Taskforce heeft daarom een actieplan opgesteld met elf oplossingsrichtingen om de belemmeringen aan te pakken.

In haar reactie op het rapport van de Taskforce geeft de minister prioriteit aan vijf urgente belemmeringen en roept betrokkenen op daarop in actie te komen:

1. Sport- en beweegmogelijkheden voor speciale doelgroepen.
2. Stimuleren van een beweegvriendelijke omgeving.
3. Multifunctioneel gebruik van accommodaties.
4. Ruimte voor de buurtsportcoach.
5. Administratieve lasten sportsector.

Publiek-private samenwerking gestimuleerd

Het programma SBB stimuleert de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de Sportimpuls en bij de inzet van buurtsportcoaches en het stelt het stimuleren van publiek-private samenwerkingsrelaties centraal. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn als vertegenwoordigers van het bedrijfsleven bestuurlijke partners in het programma en fungeren waar mogelijk als bruggenbouwers. Sport & Zaken heeft, als intermediair tussen sport en bedrijfsleven, als doel om kennis en kunde te verzamelen rond publiek-private samenwerking op lokaal niveau. Sport & Zaken gaat een vijftal Sportimpulsprojecten ondersteunen en helpen in de samenwerking tussen sport en bedrijfsleven.

6.1.4 Kernindicatoren sport- en beweegdeelname

Het zal moeilijk zijn om in de landelijke sportdeelnamecijfers de effecten van het programma SBB te traceren. Enerzijds omdat een veelheid van factoren op de sportdeelname inwerken, en het bijna ondoenlijk is de werking van het programma SBB hierbij te onderscheiden van de overige beïnvloedende factoren. Anderzijds omdat de omvang van het programma relatief beperkt is, waardoor de effecten van het programma op projectniveau op landelijke schaal niet zichtbaar worden. De effecten van de inzet van combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten zullen bovendien pas in de jaren na 2013 zichtbaar worden.

Wat betreft de sport- en beweegdeelname zien we dat het aantal volwassenen dat aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) voldoet sinds 2006 redelijk stabiel is en rond de 59 procent schommelt (OBiN). Voor jeugdigen ligt dit lager, achttien procent. Voor ouderen ligt

het percentage op vijftig procent. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de verschillen in definities van de NNGB per groep.

De sportdeelname is in de periode 2006-2012 redelijk stabiel. In 2012 deed 66 procent van de bevolking (6-79 jaar) minimaal twaalf keer per jaar en 55 procent wekelijks aan sport (OBiN). In 2012 is dertig procent van de bevolking (6-79 jaar) lid van een sportvereniging (OBiN).

6.1.5 Slotconclusie

Alle resultaten overziend kunnen we concluderen dat het programma SBB een groot aantal mensen en partijen in beweging brengt. De beoogde resultaten in aantallen fte buurtsportcoaches en sportimpulsprojecten worden (ruim) gehaald, zij het vaak met vertraging vanwege aanloopproblemen. Er staat een stevige ondersteuningsstructuur en het veld kan goed overweg met de geboden mogelijkheden om de sport- en beweegdeelname te stimuleren.

6.2 Aanbevelingen

Hieronder volgende enkele aanbevelingen die betrekking hebben op de monitoring en evaluatie van het programma Sport en Bewegen in de Buurt.

Afstemming monitoropdrachten
Tussen de verschillende partijen die een monitoringopdracht hebben, kan nog betere afstemming plaatsvinden over de reikwijdte van hun monitors, onderzoeksvragen en gebruikte instrumenten. De partijen kunnen nagaan of er mogelijkheden zijn om de monitors gerichter in te zetten, of er sprake is van dubbel werk en of er onbeantwoorde vragen zijn, waarop de monitors eventueel uitgebreid zouden kunnen worden (binnen de gegeven kaders).

Succes- en faalfactoren
De huidige monitors en outputregistraties zijn nog vooral gericht op het presenteren van resultaten (hoeveel, waar, wat, e.d.). Deze cijfers geven zicht op de voortgang van de programmaonderdelen. Voor de inhoudelijke bijsturing op de verschillende programmaonderdelen en ondersteunende activiteiten is het wenselijk daarnaast op zoek te gaan naar gevonden succes- en faalfactoren, door middel van procesevaluaties.

Meer nadruk op effectmetingen
Naarmate het SBB-programma langer loopt wordt het beter mogelijk en zinvol onderzoek te doen naar de effecten van het programma. Dit zal vooral op lokaal niveau moeten plaatsvinden, omdat het programma ook een lokale uitwerking heeft. Door de buurtgerichtheid van de activiteiten is het gewenst om op lokale schaal onderzoek te doen naar de effecten van de uitgevoerde maatregelen en met behulp hiervan meer en minder succesvolle activiteiten te identificeren.

Continuïteit landelijk bevolkingsonderzoek voor sport en bewegen bewaken
Het is van belang dat landelijke cijfers over ontwikkelingen in de sport- en beweegdeelname van de Nederlandse bevolking ook de komende jaren beschikbaar blijven. De continuïteit van landelijk bevolkingsonderzoek, waarbij de sport- en beweegdeelname volgens een betrouwbare methode wordt gevolgd, zal voor de toekomst gewaarborgd moeten zijn.

Referenties

Aquina, L. (2013). *Subsidieprogramma VWS genereert 'lerende netwerken'*. SportKnowhowXL 26 september 2013.

Beth, J., Heijden, A. von & Lucassen, J. (2011). *De impuls van een combinatiefunctionaris. Outcome monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur.* 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Bouckaert, G. & Auwers, T. (1999). *Prestaties meten in de overheid*. Brugge: die Keure.

Bouckaert, G. (2005). Powerpointpresentatie *Eerste kwaliteitscongres voor lokale besturen*. 19 april 2005.

Cevaal, A. & Sluis, A. van der (2013, onder embargo). *Sportimpuls: de eerste ronde. Verdiepingsonderzoek naar de bevindingen over de aanvraagprocedure en het verloop van de sportimpulsprojecten uit de eerste ronde*. Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/Kennispraktijk - voor sport, onderwijs en gezondheid.

Collard, D. & Hoekman, R. (red). (2012). *Sportdeelname in Nederland : 2006-2011. Factsheet*. Utrecht: Mulier Instituut.

Collard, D. & Hoekman, R. (red). (2013). *Sportdeelname in Nederland : 2006-2012. Factsheet*. Utrecht: Mulier Instituut.

Derksen, E. (2013). *De buurtsportcoach en de SBE-student. In hoeverre komt het competentieprofiel van de buurtsportcoach overeen met het competentieprofiel van een SBE'er?* Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)/Radboud Universiteit Nijmegen.

Empel, V. van & Hartingsveldt, M. van (red.) (2012). *Combinatiefuncties. 'Leren van onderzoek en praktijk'. Waar staan we en tips voor de toekomst*. Den Haag: Projectgroep Combifuncties Onderwijs/Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt/Brede impuls combinatiefuncties (gezamenlijke uitgave).

Heijden, A. von, Boers, E., Hakkers, S. & Hilhorst, J. (2012). *Impuls lokaal bekeken: verbinders in de tweede tranche. Verdiepingsonderzoek naar effecten én processen van de inzet van combinatiefunctionarissen*. Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/Kennispraktijk – voor sport, onderwijs en gezondheid.

Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert, C. van & Breedveld, K. (2013a). *(On)beperkt Sportief 2013. Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Heijden, A. von & Kalmthout, J. van (2012). *De impuls van een combinatiefunctionaris, 2-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.

Heijden, A. von & Leijenhorst, M.(2013). *Wat zien gemeenten in een buurtsportcoach?* Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/ Kennispraktijk - voor sport, onderwijs & gezondheid.

Heijden, A. von, Leijenhorst, M. & Hilhorst, J. (2013b, onder embargo*). Impuls lokaal bekeken: van school- naar buurtgericht. Verdiepingsonderzoek naar effecten én processen van de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches*. Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/Kennispraktijk – voor sport, onderwijs en gezondheid.

Heijden, A. von, Leijenhorst, M., Kalmthout, J. van, Hilhorst, J., Boers, E., Beth, J. & Lucassen, J. (2011). *Impuls lokaal bekeken: meer en beter. Verdiepingsonderzoek naar effecten én processen van de inzet van combinatiefunctionarissen binnen zes eerste tranche gemeenten*. Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/Kennispraktijk – voor sport, onderwijs en gezondheid.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2010a). *Monitor Impuls brede school, sport en cultuur. Rapportage 2-meting 1e tranchegemeenten en 1-meting 2e tranchegemeenten*. Amersfoort: BMC.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2010b). *Samenvatting Monitor Impuls brede school, sport en cultuur. Rapportage 2-meting 1e tranchegemeenten en 1-meting 2e tranchegemeenten*. Amersfoort: BMC.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2011a). *Monitor Impuls brede school, sport en cultuur 2010. Rapportage 3-meting 1e tranchegemeenten , 2-meting 2e tranchegemeenten en 1-meting 3e tranchgemeenten*. Amersfoort: BMC.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2011b). *Samenvatting Monitor Impuls brede school, sport en cultuur 2010. Rapportage 3-meting 1e tranchegemeenten , 2-meting 2e tranchegemeenten en 1-meting 3e tranchgemeenten*. Amersfoort: BMC.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2012a). *Monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2011. Rapportage 4-meting 1e tranchgemeenten, 3-meting 2e tranchegemeenten, 2-meting 3e tranchegemeenten en 1-meting 4e tranchegemeenten*. Amersfoort: BMC Onderzoek.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2012b). *Samenvatting Monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2011. Rapportage 4-meting 1e tranchgemeenten, 3-meting 2e tranchegemeenten, 2-meting 3e tranchegemeenten en 1-meting 4e tranchegemeenten*. Amersfoort: BMC Onderzoek.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2013a). *Monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2013 (over 2012). Rapportage 5-meting eerste tranchegemeenten, 4-meting tweede tranchegemeenten, 3-meting derde tranchegemeenten, 2-meting vierde tranchegemeenten en 1-meting vijfde tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2013b). *Samenvatting monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2013 (over 2012). Rapportage 5-meting eerste tranchegemeenten, 4-meting tweede tranchegemeenten, 3-meting derde tranchegemeenten, 2-meting vierde tranchegemeenten en 1-meting vijfde tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Heuvel, A. van den, Jong, M. de & Westering, Y. van (2009a). *Monitor Impuls brede school, sport en cultuur, rapportage 1-meting. Stand 1-10-2008 en verwachting per 1-1-2009*. Den Haag: Sociaal Geografisch Bestuurkundig Onderzoek (SGBO).

Heuvel, A. van den, Jong, M. de & Westering, Y. van (2009b). *Monitor Impuls brede school, sport en cultuur, rapportage 1-meting. Stand 1-10-2008 en verwachting per 1-1-2009. Samenvating*. Den Haag: Sociaal Geografisch Bestuurkundig Onderzoek (SGBO).

Hildebrandt, V., Bernaards, C. & Stubbe, J. (red.) (2013). *Trendrapport bewegen en gezondheid 2010/2011*. Leiden: TNO.

Hoekman, R., Hoenderkamp, K. & Poel, H. van der (red.) (2013). *Sportaccommodaties in beeld*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Leemrijse, C.J., Veenhof, C. & Bakker, D.H. de (2013). *Kennisvraag – zorg en sport; bewegen in de buurt*. Utrecht: NIVEL.

Linden, J. van der, Grinten, M. van der, Gramberg, P. & Aarssen, E. van (2012). *Effecten van de inzet van combinatiefuncties in het onderwijs*. Utrecht: Oberon.

Magnée, T., Krebbekx, W. & Veenhof, C. (2013, onder embargo). *Procesevaluatie Effectief Actief.* Utrecht: NIVEL.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2013). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2013*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2007). *Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur*. Den Haag: Ministeries van OCW en VWS.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2012). *Sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rond het onderwijs*. Den Haag: Ministeries van OCW en VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2007). *Aankondiging van de impuls voor brede scholen, sport en cultuur. Koersbrief.* Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011a). *Beleidsbrief sport. "Sport en Bewegen in Olympisch perspectief"*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011b). *Landelijke nota gezondheidsbeleid. Gezond dichtbij*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011c). *Programma sport en bewegen in de buurt (Aanbiedingsbrief)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011d). *Programma sport en bewegen in de buurt (Publieksversie)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2012a). *Voortgang programma sport en bewegen in de buurt (Kamerbrief)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2012b). Bestuurlijke afspraken programma Sport en Bewegen in de buurt, 13 februari 2012. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2013a). *Agenda voor een Nationaal Programma Preventie*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2013b). *Reactie rapportage Taskforce 'belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt' (Kamerbrief)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) (2011). *Masterplan Effectief Actief*. Ede: NISB.

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) (2013a, onder embargo). *Themadossier buurtsportcoach*. Ede: NISB.

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) (2013b). *Evaluatie Lerende Netwerken april 2013*. Ede: NISB.

Oomen, C., Gramberg, P. & Grinten, M. van der (2011). *Beter minder, maar beter. Een onderzoek naar de meerwaarde van cultuurcoaches op brede scholen*. Utrecht: Oberon.

Ooms, L. & Veenhof, C. (2013). *Evaluatie Pilotfase concepten Sport en Bewegen in de buurt 2011-2012. Resultaten procesevaluatie en monitorstudie*. Utrecht: NIVEL.

Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (2012). *Sport & bewegen in de buurt. Brengt gezond leven dichterbij*. Den Haag: Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt.

Putten, H. van der (PO-Raad), Oostrom, H. van (VO-raad), Faber, J. (MBO Raad) (red.) (2012). *Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl in en rondom de school. 'Voor, door en met de scholen'. 2012-2016*. Woerden: MBO Diensten.

Sociaal Geografisch Bestuurkundig Onderzoek (SGBO) (2008). *Eenmeting Combinatiefuncties*. Den Haag: SGBO.

Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt (2013). *Actieprogramma Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt*. Ede: Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt.

Tiessen-Raaphorst, A., Haan, J. de (2012). *Versterking data-infrastructuur sport*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Tiessen-Raaphorst, A., Dool, R. van den (2012). Factsheet Ontwikkeling van sportparticipatie, verenigingslidmaatschap en vrijwilligerswerk in de sport na 2007. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Verbeek, D., Wit, R. de & Janssens, J. (2012). *2900 Duizendpoten. De competentieontwikkelingsbehoefte en netwerkbehoefte van combinatiefunctionarissen in de sport*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Bewegen, Sport en Voeding.

VSG, NOC*NSF, NISB (2013). *Plan ondersteuning Sport en Bewegen in de Buurt 2013-2016. Gezamenlijke notitie opdrachtnemers: VSG, NOC*NSF, NISB*. Intern document. Den Haag: VSG.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (2012). *Bestuurlijke afspraken Sport en Bewegen in de Buurt. Ledenbrief 12/006*. Den Haag: VNG.

Werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches (2012). *Aan de slag met de buurtsportcoach. Eindrapport werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches*. Den Haag: Werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches.

ZonMw team Sportimpuls (2013a). *Managementrapportage Sportimpuls subsidieaanvragen ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw team Sportimpuls (2013b). *Managementrapport subsidieaanvragen Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

Internetsites

www.academischewerkplaatsamphi.nl/Integraal-Gezondheidsbeleid/Lopende-en-afgeronde-kortdurende-onderzoeken/Project-Verbinden-zorg-sport-en-bewegen (en Projectvoorstel: www.academischewerkplaatsamphi.nl/GetDocument.ashx?documentID=14032)

www.combinatiefunctiesonderwijs.nl

www.convenantgezondgewicht.nl

www.effectiefactief.nl/menukaart

www.jongerenopgezondgewicht.nl

www.netwerkinbeweging.nl/interventie-home
www.nisb.nl/11actiepunten

www.nisb.nl/buurtscan

www.nisb.nl/index.php?p=1036024

www.scp.nl

www.sportengemeenten.nl

www.sportindebuurt.nl

www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/

www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/meicirculaire-gemeentefonds-2013

www.sportopdekaart.nl

www.vng.nl

www.zonmw.nl/sportimpuls

www.zonmw.nl/sportimpulsksg

www.zorgatlas.nl

www.zorgatlas.nl/beinvloedende-factoren/leefstijl/bewegen-en-sporten/norm-gezond-bewegen/#breadcrumb

www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/

www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportaanbod/accommodaties-per-gemeente/#breadcrumb

www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportdeelname/sportdeelname-per-corop-regio/#breadcrumb

Bijlagen

Lijst met afkortingen

AIO:	Assistent in opleiding
ALO:	Academie voor Lichamelijke Opvoeding
AVO:	Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek
BCP:	Beroeps Competentie Profiel
BOS:	Buurt, Onderwijs, Sport
BSI:	Breedtesport Impuls
BTW:	Belasting toegevoegde waarde
BZK:	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CGL:	Centrum voor Gezond Leven
EA:	Effectief Actief
EVC:	Ervaringscertificaat
FTE:	Fulltime-equivalent
GGD:	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GLI:	Gecombineeder Leefstijlinterventie
HBO:	Hoger Beroepsonderwijs
I&M:	(Ministerie van) Infrastructuur en Milieu
JOGG:	Jongeren Op Gezond Gewicht
KISS:	Kennis Informatie Systeem Sport
KSG:	Kinderen sportief op gewicht
KVLO:	Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding
MBO:	Middelbaar Beroepsonderwijs
MKB-NL:	Midden- en Kleinbedrijf Nederland
NASB:	Nationaal Actieplan Sport en Bewegen
NISB:	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
NJi:	Nederlands Jeugd Instituut
NNGB:	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
NOC*NSF:	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NPCG:	Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten
NPP:	Nationaal Programma Preventie
NSO:	Nationaal Sportonderzoek
NWO:	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
OBiN:	Ongevallen en Bewegen in Nederland
OCW:	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PO:	Primair onderwijs
POLS/GE:	Permanent Onderzoek Leefsituatie/Gezondheidsenquête
PSL:	Panel Samen Leven
RIVM:	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
ROS:	Regionale Ondersteuningsstructuur
RSO:	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek
SBB:	Sport en Bewegen in de Buurt
SCP:	Sociaal en Cultureel Planbureau
SGBL:	(Onderwijsagenda) Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl
SZW:	(Ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TMC:	(Onderzoeksgroep) Tijd, Media & Cultuur

VBS:	Vereniging Bijzondere Scholen
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO-NCW:	Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
VO:	Voortgezet onderwijs
VSG:	Vereniging Sport en Gemeenten
VTO:	Vrijetijdsomnibus
VWS:	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WUR:	Wageningen Universiteit and Researchcentre
ZBO:	Zelfstandig Bestuursorgaan
ZonMw:	Zorg Onderzoek Nederland Medische Wetenschappen

Tabellen

Tabel bij paragraaf 2.2.

Tabel B2.1 Samenvattende output combinatiefuncties/buurtsportcoaches

	1e tranche	2e tranche	3e tranche	4e tranche	5e tranche	Totaal
Gerealiseerde fte per 1 januari 2013 in fte en %	766,07 fte	513,78 fte	286,71 fte	249,05 fte	34,81 fte	1850,42
	94%	85%	82%	76%	14%	79%
Gerealiseerde fte per 1 januari 2013 in fte en % inclusief vacatures	790,52 fte	559,61 fte	314,6 fte	278,69 fte	34,81 fte	1978,23
	97%	92%	90%	86%	14%	84%
Gerealiseerde fte per 1 januari 2013 buurtsportcoaches in fte en %	86,48 fte	68,87 fte	30,89 fte	24,7 fte	31,51 fte	242,45
	11%	13%	11%	9%	91%[78]	13%
Verdeling over sectoren					[79]	
Basisonderwijs (34%)	34%	38%	43%	42%	22%	36%
Voortgezet onderwijs (10%)	9%	7%	7%	6%	10%	8%
Sport (50%)	46%	43%	34%	31%	65%	44%
Cultuur (6%)	11%	12%	16%	21%	3%	13%

[78] De vijfde tranchegemeenten hebben zich specifiek ingetekend op de Brede impuls combinatiefuncties voor het aanstellen van buurtsportcoaches.
[79] De vijfde tranche heeft ingetekend op de Brede impuls combinatiefuncties. In deze impuls is de afgesproken verdeling losgelaten en zetten gemeenten buurtsportcoaches juist ook voor andere sectoren in. 32 procent van de functies is in de vijfde tranche ingezet in een andere sector dan onderwijs, sport of cultuur. De functies zijn voornamelijk ingezet in de sectoren welzijn, ouderenzorg en jeugdzorg.

	1e tranche	2e tranche	3e tranche	4e tranche	5e tranche	Totaal
Cofinanciering[80]						
% gemeenten dat cofinanciering heeft geregeld voor 2012	100%	88%	92%	89%	25%	79%
% formatieplaatsen waarvoor cofinanciering is geregeld over 2012 (afgezet tegen norm van 60% cofinanciering)	102%	92%	100%	90%	24%	81%
% gemeenten dat gebruik heeft gemaakt van cofinanciering door derde partijen 1012	67%	42%	42%	38%	12%	40%
Werkgeverschap						
Top 3 werkgevers	Sportorg. St. Welzijn Gemeente	Sportorg Prov. Sportserv. Gemeente	St. welzijn Prov. Sportserv. Sportorg.	St welzijn Sportorg. Cultuurinst.	Sportorg. St. Welzijn Gemeente	Sportorg. St. Welzijn Gemeente

[80] Het aantal formatieplaatsen waarvoor cofinanciering is geregeld in 2012 en 2013 valt voor sommige tranches hoger uit dan het aantal gemeenten dat de cofinanciering rond of geraamd heeft voor 2012 en 2013. Dat komt, omdat een deel van de gemeenten meer dekking heeft geregeld dan de normen voor 2012 en 2013, omdat zij dit in één keer voor een langere periode regelen in een raads-/collegebesluit.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl